

Vlaams
Parlement

ingediend op **15** (2019-2020) – Nr. 5-G
4 december 2019 (2019-2020)

Verslag

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Arnout Coel
aan de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en
Justitie

over het ontwerp van decreet

houdende de uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2020

over de beleidsnota
Landbouw en Visserij 2019-2024

en over de beleidsnota
Omgeving 2019-2024 – Deel Plattelandsbeleid

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Bart Dochy.

Vaste leden:

Arnout Coel, Cathy Coudyser, Karolien Grosemans, Sofie Joosen, Joris Nachtergaele;
 Leo Pieters, Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin;
 Bart Dochy, Joke Schauvliege;
 Steven Coenegrachts, Tom Ongena;
 Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;
 Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Bert Maertens, Nadia Sminate, Tine van der Vloet;
 Roosmarijn Beckers, Els Sterckx, Suzy Wouters;
 Lode Ceyskens, Tinne Rombouts;
 Emmily Talpe, Bart Tommelein;
 Gustaaf Pelckmans, Jeremie Vaneeckhout;
 Maxim Veys.

Documenten in het dossier:

- 15** (2019-2020) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen
 – Nr. 2 t.e.m. 4: Amendementen
 – Nr. 5-A t.e.m. F: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen
 Beleid, Financiën, Begroting en Justitie
- 14** (2019-2020) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
- 12** (2019) – Nr. 1: Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
- 13** (2019-2020) – Nr. 1: Algemene toelichting
- 13-A t.e.m. AB** (2019-2020) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichting
- 16** (2019-2020) – Nr. 1: Verslag van het Rekenhof over de begroting
- 21** (2019-2020) – Nr. 1: Meerjarenraming
- 152** (2019-2020) – Nr. 1: Ontwerp van programmadecreet
- 127** (2019-2020) – Nr. 1: Beleidsnota
- 135** (2019-2020) – Nr. 1: Beleidsnota

INHOUD

DEEL I. LANDBOUW EN VISSERIJ.....	7
I. Toelichting van de uitgavenbegroting 2020 door minister Hilde Crevits.....	7
1. Algemeen overzicht van de uitgavenbegroting Landbouw en Visserij	7
2. Apparaatskredieten	8
3. Landbouw en zeevisserij	8
4. Landbouw- en zeevisserijonderzoek	8
5. Promotie Landbouw, tuinbouw en zeevisserij	9
II. Vragen van de commissieleden over de uitgavenbegroting en antwoorden van minister Hilde Crevits.....	9
1. Besparingen bij VLIF, maar behoud van de middelen voor jonge landbouwers.....	9
2. Financiering van VILT	10
3. Personeelsbesparingen bij het Departement Landbouw en Visserij en ILVO	10
III. Toelichting van de beleidsnota Landbouw en Visserij door minister Hilde Crevits	11
1. Land- en tuinbouw en visserij als strategische schakels in de agrovoedingsketen.....	11
2. Respect voor de duurzame ontwikkelingsdoelen.....	11
3. Strategische doelstellingen om iedere land- en tuinbouwer en visser te ondersteunen in zijn streven naar een billijk inkomen binnen een duurzaam verdienmodel	12
3.1. Met ondernemerschap en innovatie naar een circulair voedselsysteem	12
3.2. Ecosysteemdiensten en een sterk plattelandsbeleid.....	14
3.3. Onderzoek, innovatie en kennisdoorstroming spelen een sleutelrol	14
3.4. Een toekomstgerichte zeevisserij- en aquacultuursector met oplossingen voor economische, sociale en ecologische uitdagingen	15
3.5. Lekker van bij ons	15
3.6. ILVO zet in op onderzoek dat aansluit bij actuele vraagstukken en prioriteiten	15
IV. Algemene evaluatie van de beleidsnota door de commissieleden	16
1. Sofie Joosen	16
2. Stefaan Sintobin	17
3. Joke Schauvliege	17
4. Tom Ongena	18
5. Cathy Coudyser	19
6. Ludwig Vandenhove	19
7. Chris Steenwegen	20
8. Karolien Grosemans	21
9. Leo Pieters	21

V. Concrete vragen van de commissieleden over de beleidsnota en antwoorden van minister Hilde Crevits	21
1. Nood aan een nieuwe benadering van het landbouwbeleid?	21
2. Landbouw als economisch gegeven	23
3. Begeleiden van landbouwers die hun activiteiten willen stopzetten	23
4. Toegang tot grond	24
5. Prijs van landbouwgrond, eigenaarschap, rentabiliteit en leninglast	25
6. Stadslandbouw, korte keten en lokale voedselvoorziening	25
7. Laatste uitkeringen voor schadedossiers door het Landbouwrampenfonds	26
8. Implementatie van de brede weersverzekering	27
9. Uitsluiting van de gekoppelde inkomenssteun binnen het GLB	28
10. Steun voor startende landbouwers	29
11. GLB-steun voor 'actieve' of voor 'echte' landbouwers	29
12. KRATOS en gesubsidieerd bedrijfsadvies	29
13. Hervorming van VLIF	30
14. VLIF-steun voor investeringen van loonwerkbedrijven	31
15. VLIF-steun voor familiale landbouw	31
16. VLIF-steun voor waterbeheer	31
17. Ketenoverleg	32
18. Professionalisering van producenten- en brancheorganisaties	32
19. Organisatie van een Vlaamse voedseltop	33
20. Tegengaan van voedselverspilling	34
21. Landbouw en dierenwelzijn	34
22. Aangepaste classificatie van runder- en varkenskarassen	35
23. Sojateelt in Vlaanderen en het tweede actieplan Alternatieve Eiwitten ..	35
24. Aandacht voor paardenhouderij in Vlaanderen	35
25. Herbevolkingsvergoeding voor pluimveehouders wegens aviaire influenza	36
26. Biolandbouw	38
27. Biodiversiteit en bescherming van bestuivers	39
28. Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling II en III	39
29. Ecosysteemdiensten om milieu-uitdagingen te counteren	40
30. Landbouw met verbrede doelstellingen	40
31. Agroforestry	40
32. Bodempaspoort voor landbouwpercelen	41
33. Integrated Pest Management	41
34. Klimaatbeleid en energiebesparende maatregelen	41
35. Houding van Europa tegenover transgenese en cisgenese	43
36. Erkenning van Vlaanderen als afzonderlijke exportregio	44
37. Ratificering van het MERCOSUR-akkoord	45
38. Administratieve vereenvoudiging – een klantgerichte en innovatieve overheid	45
39. De Vlaamse administratie: versterken door te hervormen	46

40. Ondersteuning van de Vlaamse Aquacultuursector	47
41. Verduurzaming van de visserij en instroom van jonge vissers	49
42. Invloed van klimaatverandering op visbestanden en visquota	51
43. Een nieuw competentiecentrum voor de Vlaamse visserij	53
44. Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij	53
45. GVB en moeilijke vernieuwing van de Vlaamse zeevisserijvloot	54
46. Recreatieve visserij	54
47. Ketenoverleg en de Vlaamse visserijsector	55
48. Brexit en andere uitdagingen voor de visserijsector	55
49. Pulskorvisserij	56
50. Aanlandplicht en quotumbeheer	56
51. VLAM	57
52. ILVO	59
DEEL II. PLATTELANDSBELEID	61
I. Toelichting van de uitgavenbegroting 2020 door minister Zuhail Demir	61
II. Vragen van de commissieleden over de uitgavenbegroting en antwoorden van minister Zuhail Demir	61
1. Dotatie Plattelandsbeleid	61
2. Openruimtefondsen	62
3. Subsidies PDPO III en besparingen	63
4. Versnipperen van de middelen?	64
5. Individuele subsidiedossiers	65
III. Toelichting van de beleidsnota Omgeving door minister Zuhail Demir	65
1. Plattelandsbeleid binnen de beleidsnota Omgeving	65
2. Een specifiek plattelandsbeleid en plattelandsuitdagingen als strategische doelstelling	66
2.1. Het Vlaams plattelandsbeleid ingebed in het Europese plattelandsbeleid	66
2.2. Innovatief en duurzaam ondernemerschap in een circulaire economie	67
2.3. Leefbare en levendige dorpen, verbonden met elkaar en met het platteland	67
2.4. Landschapskwaliteit en -onderhoud	67
3. Een betere leefomgeving voor de Vlaming staat centraal	68

IV. Algemene evaluatie door de commissieleden van het beleidsdomein	
Plattelandsbeleid binnen de beleidsnota Omgeving	68
1. Joris Nachtergaele.....	68
2. Stefaan Sintobin	69
3. Jeremie Vaneeckhout	69
4. Joke Schauvliege	70
5. Tom Ongena	70
6. Emmily Talpe	71
7. Arnout Coel.....	72
8. Ludwig Vandenhove	72
9. Leo Pieters	72
V. Concrete vragen van de commissieleden en antwoorden van minister	
Zuhal Demir.....	73
1. Antwoord van minister Zuhal Demir op de algemene beoordeling van het beleidsdomein Plattelandsbeleid binnen de beleidsnota Omgeving ..	73
2. Plattelandsuitdagingen.....	73
3. Openruimtefonds	75
4. De link met andere beleidsdomeinen	79
4.1. Link met Omgeving.....	79
4.2. Link met Landbouw en GLB.....	81
4.3. Link met Welzijn.....	82
4.4. Link met Mobiliteit	83
5. Samenwerking met partners en lokale besturen.....	83
VI. Artikelsgewijze bespreking en indicatieve stemming van het ontwerp van decreet.....	83
Gebruikte afkortingen	85
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid besprak op 13, 20 en 27 november 2019 het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2020.

Voor het beleidsdomein Landbouw en Visserij vond de bespreking plaats in samenhang met de beleidsnota Landbouw en Visserij 2019-2024 van Hilde Crevits, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw.

Voor het beleidsdomein Plattelandsbeleid vond de bespreking plaats in samenhang met de beleidsnota Omgeving 2019-2024 van Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.

Op 13 november 2019 werden de uitgavenbegroting en de beleidsnota's toegelicht door de betrokken ministers. Op 20 november 2019 werd de uitgavenbegroting samen met de beleidsnota's besproken. Op 27 november werd deze bespreking verdergezet en werd indicatief gestemd over de uitgavenbegroting.

De bijlagen in verband met de subsidies Plattelandsbeleid 2018-2019 (LEADER, Platteland Plus en Omgevingskwaliteit) zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

DEEL I. LANDBOUW EN VISSERIJ

I. Toelichting van de uitgavenbegroting 2020 door minister Hilde Crevits

1. Algemeen overzicht van de uitgavenbegroting Landbouw en Visserij

Hilde Crevits, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw deelt mee dat het beleidsdomein Landbouw en Visserij in 2020 beschikt over een vastleggingskrediet van afgerond 162 miljoen euro en een vereffeningskrediet van afgerond 152 miljoen euro.

Per programma geeft dit voor het budget 2020 in vastleggingskredieten 62,7 miljoen euro apparaatskredieten, 88,8 miljoen euro op het programma Landbouw en zeevisserij, 5,5 miljoen euro op het programma Landbouw- en zeevisserijonderzoek en 4,8 miljoen euro op het programma Promotie landbouw, tuinbouw en zeevisserij.

De Vlaamse Regering gaat voor gezonde overheidsfinanciën. Met het oog daarop worden bij de aanvang van de nieuwe legislatuur een aantal begrotingsmaatregelen genomen. Voor het beleidsdomein Landbouw en Visserij betekent dit een vermindering in de begroting 2020 met 11,9 miljoen euro in vastleggingskredieten en met 11 miljoen euro in vereffeningskredieten.

De minister overloopt de begrotingsmaatregelen volgens de categorieën die de Vlaamse Regering heeft gehanteerd.

Aan het beleidsdomein Landbouw en Visserij wordt gevraagd om voor 611.000 euro efficiëntiewinsten te boeken op het apparaat (personeel en werking). De generieke besparing van 6 procent op de werkingssubsidies betekent een besparingsopdracht van 2,7 miljoen euro. Daarnaast worden nog 7,2 miljoen euro aan punctuele besparingsmaatregelen toegewezen aan het beleidsdomein. Deze worden genomen op het VLIF. Tot slot is er ook de niet-indexering van "werkingskredieten niet-loon", wat een vermindering betekent met 1,3 miljoen euro. In de verdere toelichting komt de minister niet meer specifiek terug op deze indexbeweging.

2. Apparaatskredieten

In 2020 beschikt Landbouw en Visserij over 62,7 miljoen euro aan apparaatskredieten voor personeel en werking. Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2019 betekent dit een vrij beperkte daling van het krediet met 196.000 euro, als eindresultaat van een aantal bewegingen in plus en min, die in de Beleids- en begrotingstoelichting als volgt zijn opgenomen: toekenning endogene groei, verdeling middelen sectoraal akkoord en gebruikskost Vlimpers; bijstelling van de energiekosten van ILVO; geactualiseerde raming bedrijfsvoorheffingsmaatregel voor kenniswerkers; en begrotingsmaatregelen Vlaamse Regering met een besparing op personeel en werking van 611.000 euro.

3. Landbouw en zeevisserij

Voor het programma Landbouw en zeevisserij wordt in de begroting 2020 88,8 miljoen euro voorzien in VAK en 78,4 miljoen euro in VEK.

De grootste post binnen het programma is de toelage aan VLIF: 58,8 miljoen euro VAK en 43,6 miljoen euro VEK. De tweede grootste post betreft de toelagen Land- en Tuinbouw met 15,5 miljoen euro VAK en 20,1 miljoen euro VEK. Het Geïntegreerd Beheers- en Controlesysteem dat instaat voor de opvolging en uitbetaling van Europese landbouwsubsidies heeft een budget van 8,3 miljoen euro (VAK/VEK). De toelage aan FIVA bedraagt 2,9 miljoen euro VAK en 2,7 miljoen euro VEK.

Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2019 betekent dit een vermindering met 9,3 miljoen euro VAK en 19,3 miljoen euro in VEK. De grootste budgetbeweging betreft VLIF. De besparing op de toelage leidt daar tot een daling van het VAK en VEK met 8,5 miljoen euro, exclusief indexering. Daarnaast werd ook de betaalbehoefte technisch opnieuw ingeschat. VLIF heeft 14 miljoen euro minder VEK nodig om in 2020 aan zijn betalingen te kunnen voldoen.

De besparingen bij VLIF zijn substantieel. Investeringsen die onder de 15 procent steuncategorie vallen en minder bijdragen aan de verduurzaming van de sector, zullen afhankelijk van het aanvraagvolume per blokperiode minder geselecteerd worden. Het betreft bijvoorbeeld erfverharding, machineloodsen, koelinstallaties, noodstroomgroepen en dergelijke. De minister wenst de besparing bewust op deze categorie te focussen.

Het is echter in functie van het aanvraagvolume ook mogelijk dat binnen de 30 procent steuncategorie selectiever moet worden opgetreden. De minister blijft wel de voorrang voor jonge landbouwers behouden. VLIF-steun wordt deels met Europese en deels met Vlaamse middelen betaald. De minister zal dit opvolgen om te vermijden dat Europese middelen verloren gaan door een tekort aan Vlaamse middelen.

Bij FIVA wordt de betaalbehoefte verhoogd met 287.000 euro. Bij de toelagen Land- en Tuinbouw speelt een overfloweffect op het VEK-krediet van plus 4,5 miljoen euro.

4. Landbouw- en zeevisserijonderzoek

Voor het programma Landbouw- en zeevisserijonderzoek wordt 5,5 miljoen euro voorzien in de begroting 2020. Het betreft de toelage aan Eigen Vermogen ILVO. Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2019 daalt het krediet met 352.000 euro, voornamelijk als gevolg van de generieke besparingsmaatregel van de Vlaamse Regering van 6 procent op subsidies.

5. Promotie Landbouw, tuinbouw en zeevisserij

Voor het programma Promotie Landbouw, tuinbouw en zeevisserij wordt 4,8 miljoen euro VAK voorzien, en 5,4 miljoen euro VEK. Het betreft de werkingstoelage voor VLAM. Het VAK daalt met 261.000 euro, voornamelijk door de generieke besparingsmaatregel van de Vlaamse Regering van 6 procent op de subsidies. Het VEK stijgt netto met 281.000 euro, wegens een positief overfloweffect van 521.000 euro.

II. Vragen van de commissieleden over de uitgavenbegroting en antwoorden van minister Hilde Crevits

1. Besparingen bij VLIF, maar behoud van de middelen voor jonge landbouwers

Arnout Coel noteerde 7,2 miljoen euro punctuele besparingen op het VLIF. De minister gaf reeds toelichting bij enkele besparingspistes en stelde dat niet zou geraakt worden aan de steun voor jonge landbouwers. Kan de minister verduidelijken hoeveel van 58,5 miljoen euro VLIF-middelen in 2020 zullen behouden worden voor de ondersteuning van jonge landbouwers?

Steven Coenegrachts verwijst eveneens naar de besparingen bij VLIF. Hoeveel dossiers zullen vermoedelijk minder kunnen worden betoelaagd in 2020? Wat gebeurt er met de nieuwe steuncategorie van 40 procent, die sinds 1 oktober 2019 in het leven is geroepen voor investeringen rond Dierenwelzijn? Op basis van welke parameters wordt afgeleid dat het VLIF vermoedelijk 14 miljoen minder VEK nodig zal hebben om aan de betalingen te voldoen? Gelet op de Europese cofinanciering betekent minder VLIF-steun wellicht ook een onderbenutting van Europese middelen. Hoe zal men vermijden dat deze middelen verloren gaan? Nog wat het VLIF betreft zal minimaal 10 procent van de middelen voorbehouden worden voor het stimuleren van pure innovatie. Wanneer zou blijken dat er een onderbenutting van de middelen dreigt, zullen er dan maatregelen worden genomen om dat te vermijden? En wat moet verstaan worden onder 'aanpassing' van de middelen? In welke richting worden die geheroriënteerd?

Minister *Hilde Crevits* deelt mee dat via de selectiemethodiek die sinds begin 2015 wordt toegepast, er tot nu toe voldoende middelen zijn om alle jonge landbouwstarters toegang te geven tot overnamesteun, mits zij voldoen aan de selectiecriteria. Indien het aantal starters in het verlengde ligt van de huidige cijfers, zullen er ook in 2020 voldoende middelen zijn voor overnamesteun. Daarnaast blijft de jongerencoëfficiënt behouden. Die geeft een selectief voordeel aan jongeren wanneer er geselecteerd moet worden bij gelijkaardige investeringen. Sinds 2015 werd concreet meer dan 30 miljoen euro overnamesteun toegekend aan landbouwers jonger dan 40 jaar en werd bijna 119 miljoen euro investeringssteun toegekend.

De minister heeft nog geen concreet zicht op hoeveel dossiers er minder zullen geselecteerd worden, want dit hangt samen met het investeringsvolume. Hoe groter de projecten op het vlak van investeringsvolume, hoe minder er kunnen geselecteerd worden.

De nieuwe 40 procentsteuncategorie is gericht op investeringen in bestaande inrichtingen die een bovengemiddelde bijdrage leveren aan de klimaatdoelstellingen. Zoals in de beleidsnota vermeld, zal het hervormd selectiesysteem ertoe bijdragen dat hoofdzakelijk investeringen worden ondersteund die in belangrijke mate bijdragen aan het verlagen van de omgevingsdruk, en aan klimaatmitigatie en -adaptie. In 2018 droeg circa 60 procent van de geselecteerde VLIF-investeringssteun aan land- en tuinbouwers hier aan bij.

Ludwig Vandenhove is blij dat er niet bespaard wordt op jonge landbouwers. Maar wat zal er gebeuren met de grote industriële landbouwbedrijven waartegen Vlaanderen tot nu toe niets heeft gedaan? Het is tijd om kleur te bekennen.

De *minister* antwoordt dat bedrijven vanaf een bruto bedrijfsresultaat van meer dan 800.000 euro enkel maar in aanmerking komen voor investeringen die specifiek gericht zijn op de realisatie van een primaire energiebesparing of op de vermindering van de emissies.

2. Financiering van VILT

Chris Steenwegen noteerde dat de financiering van VILT zal afgebouwd worden om tot een publiek-private samenwerking te komen met maximaal 50 procent financiering vanuit de overheid. Wat is de argumentatie hierachter? Werkt VILT niet goed? Welke financierende partners heeft de minister op het oog?

De *minister* deelt mee dat in het Vlaamse regeerakkoord een nieuw financieringsmodel van VILT werd opgenomen. Een gelijkaardige oefening gebeurde vorige legislatuur voor het magazine Klasse. Zij zal in overleg met VILT nagaan of er samenwerking met externe partners mogelijk is. De rol van VILT ligt in het verder voeden van het maatschappelijke debat over landbouw. Dit kan ook in samenwerking met partners in de verdere landbouwketen gebeuren. Aan hen wordt gevraagd om dit mee te ondersteunen.

3. Personeelsbesparingen bij het Departement Landbouw en Visserij en ILVO

Steven Coenegrachts noteerde dat 520.000 euro wordt bespaard op personeel. Hoeveel personeelsleden zullen moeten afvloeien en op welke manier wordt dit doorgevoerd?

De *minister* deelt mee dat van de 520.000 euro besparingen op personeel in 2020, er 364.000 euro voor rekening is van het Departement Landbouw en Visserij, en 156.000 euro voor ILVO. Het Departement Landbouw en Visserij moet in deze legislatuur 35 vte besparen en ILVO 17 vte. De afvloeiing zal gebeuren via pensioenering en vrijwillig vertrek. De minister kan vooraf geen uitsluitsel geven over het aantal vervangingen. Er zal telkens worden onderzocht waar de prioriteiten binnen de entiteit het hoogst zijn om al dan niet een personeelslid aan te werven.

Jeremie Vaneeckhout schat de ambities in de beleidsnota naar waarde, maar de generieke besparing hypothekeert de diensten die het werk moeten doen. Er zijn zeer weinig nieuwe investeringen. Hij wil het debat over de generieke besparingen niet openen, maar wel de consequenties ervan duidelijk maken.

Zijn er ook op het vlak van duurzaamheid en arbeidsveiligheid bijvoorbeeld besparingen? En ziet de minister waar er nog gesneden kan worden zonder impact op het aantal mensen op het terrein? Er zijn bijvoorbeeld generieke besparingen op diensten, fondsen en subsidies die aan elk departement werden opgelegd, en die de minister moet uitvoeren. Uit de toelichting blijkt dat de minister allerhande zaken wil realiseren, maar er kan moeilijk opgemaakt worden wat er niet meer zal gebeuren. Kan de minister toelichten wat ze niet meer kan doen, of zaken die ze anders zal organiseren met minder geld? Misschien is het wat vroeg om daarop te antwoorden en zal de impact pas binnen enkele maanden blijken.

De *minister* deelt mee dat op een aantal punctuele initiatieven in elk geval niet wordt bespaard. Boeren op een Kruispunt is daar een voorbeeld van. Maar in het algemeen zal het landbouwbeleid het inderdaad met een beetje minder middelen

moeten doen zodat de minister moet zoeken naar efficiëntiewinsten om hetzelfde te blijven doen met minder middelen.

Elke administratie moet een plan bij de minister binnenbrengen met de werking voor het volgende jaar. Er heeft ook overleg plaatsgevonden met alle ambtenaren. De minister heeft hen gevraagd om naar efficiëntiewinsten te zoeken binnen hun eigen werking, en qua kerntaken te kijken wat misschien minder interessant is, of wat meer gedaan kan worden met collega's van andere administraties. De geplande hervorming van de administratie kan hiertoe bijdragen door het schrappen van dubbel taken. In de komende maanden zullen daar meer details over gegeven worden.

De minister investeert nog altijd veel in landbouw en dat zal de komende jaren niet veranderen. De evoluties op Europees vlak en de budgetten voor het GLB zijn door de brexit echter hoogst onvoorspelbaar. De minister doet een oproep aan alle parlementsleden om mee druk te zetten zodat het totale landbouwbudget niet krimpt, maar eerder toeneemt, mede met het oog op het realiseren van de klimaatdoelstellingen.

III. Toelichting van de beleidsnota Landbouw en Visserij door minister Hilde Crevits

1. Land- en tuinbouw en visserij als strategische schakels in de agrovoedingsketen

Hilde Crevits, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw vindt het belangrijkste uitgangspunt in de beleidsnota dat onze vissers en land- en tuinbouwers benaderd worden als de eerste strategische schakel van een sterke agrovoedingsketen in Vlaanderen. Meer dan 20.000 land- en tuinbouwbedrijven staan dagelijks in voor het gezonde, veilige, lekkere, gevarieerde en kwaliteitsvolle voedsel dat op ons bord terecht komt. De minister benadert hen als ondernemers die door innovatie en vernieuwing op bedrijfsniveau in staat zijn om de vele uitdagingen van de agrovoedselketen aan te pakken. Het betreft uitdagingen zoals rendabiliteit, instroom van jongeren in de sector, welzijn en imago, ruimte voor landbouw, klimaat, het milieu- en biodiversiteitsvraagstuk, dierenwelzijn en veranderende consumentenvoorkeuren.

Om deze uitdagingen aan te gaan is het belangrijk om op zoek te gaan naar verbinding: tussen landbouwers en consumenten, tussen landbouwbedrijven onderling, tussen de schakels in de agrovoedingsketen, tussen landbouw en natuur en tussen beleid en de sectororganisaties. Wederzijds begrip moet leiden tot win-win situaties en moet polarisatie tegen gaan.

Ook de visserijsector staat voor grote uitdagingen zoals de nakende brexit. De minister zal samen met de visserijsector inzetten op een professionalisering en verduurzaming van de sector op economisch, ecologisch en sociaal vlak.

2. Respect voor de duurzame ontwikkelingsdoelen

De uitdagingen waar de sector voor staat en het landbouwbeleid dat Vlaanderen uitbouwt, is ingebed in een Europees en mondiaal kader, zoals de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Deze zijn samengesteld uit 17 hoofdoelstellingen en 169 subdoelstellingen waar Vlaanderen richting 2030 aan werkt. Landbouw en Visserij draagt bij aan drie hoofdoelstellingen, terwijl aan zes doelstellingen indirect wordt bijgedragen.

Op Europees vlak wordt zowel het Europees landbouwbeleid als het Europees visserijbeleid hervormd. De besprekingen zijn in de zomer van 2018 gestart en zullen samen met een beslissing over de meerjarenbegroting van Europa de komende maanden vorm krijgen. De besprekingen op Europees niveau en de voorbereiding van de toepassing van de Europese regelgeving op Vlaams niveau zullen de komende jaren volop de aandacht vragen. Als het niet lukt om het nieuwe wettelijke kader op tijd rond te krijgen op Europees niveau, zullen overgangsmaatregelen moeten voorzien worden, wat ook in het verleden reeds gebeurde.

3. Strategische doelstellingen om iedere land- en tuinbouwer en visser te ondersteunen in zijn streven naar een billijk inkomen binnen een duurzaam verdienmodel

De minister gaf reeds aan dat land- en tuinbouw is ingebed in een sterk kwaliteitsvol voedselbeleid, dat op zijn beurt deel uit maakt van de globale circulaire economie waar Vlaanderen naar toewerkt. Vanuit het beleid ondersteunt de minister iedere visser en land- en tuinbouwer in zijn streven naar een billijk inkomen binnen een duurzaam verdienmodel. Als Vlaams minister van Landbouw wil zij deze uitdaging aangaan en de sector in zijn geheel laten groeien. Hierbij wordt ingezet op ondernemerschap en innovatie, instroom in de sector, duurzame verdienmodellen, samenwerking en kennisdeling, ecosysteemdiensten, verbinding met de consument en duurzame visserij. Dit werd in de beleidsnota vertaald in acht strategische doelstellingen waarvan de minister er enkele toelicht.

3.1. Met ondernemerschap en innovatie naar een circulair voedselsysteem

Met de eerste strategische doelstelling focust de minister op een aantal uitdagingen die een grote impact hebben op het ondernemerschap van de land- en tuinbouwbedrijven.

De bestaande pachtwetgeving moet worden omgevormd tot een Vlaams Pachtdecreet om een betere toegang tot grond mogelijk te maken. Daarnaast onderzoekt de minister welke andere instrumenten kunnen uitgewerkt worden om eigenaars en gebruikers ertoe aan te zetten om grond ter beschikking te stellen van landbouwers. Pacht is immers slechts één van de mogelijkheden voor een landbouwer om grondgebruik te verwerven.

Een andere focus is de toepassing van de GLB-hervorming, waarbij de minister zich op Europees niveau ten volle zal inzetten om de belangen van de Vlaamse land- en tuinbouw te verdedigen, met nadruk op ondernemerschap en vakmanschap. Eens hierover een beslissing genomen is door de Raad van Landbouwministers en het Europees Parlement, zal de toepassing van dit nieuwe GLB vorm krijgen in een Vlaams strategisch plan. Daarin zal de toepassing van de directe inkomenssteun samengevoegd worden met de maatregelen die gericht zijn op plattelandsontwikkeling. Hierbij zal het toekomstige akkoord over de Europese meerjarenbegroting het kader vormen. De directe inkomenssteun blijft voorbehouden voor actieve landbouwers. De steunmaatregelen die vandaag nog gekoppeld zijn aan de productie van aantallen dieren, worden uitgefaseerd. Dat zal de betrokken sectoren toelaten om meer marktgericht te produceren, terwijl men tegelijk nog steeds ondersteund zal worden vanuit het GLB.

Met de maatregelen die ingezet worden via plattelandsontwikkeling voert de minister een efficiënt, gericht stimulerend en ondersteunend beleid dat zich focust op innovatie en samenwerking. Ook jonge landbouwers krijgen bijzondere aandacht in het Vlaams strategisch plan. VLIF wordt hervormd tot een toekomstgericht ondernemersfonds dat inzet op verduurzaming. VLIF zal inzetten op innovatieve bedrijfsgerichte investeringen die landbouwers wensen te doen in het kader van hun

bedrijfsontwikkeling, om sterker in de markt te staan en zich duurzaam te ontwikkelen.

Instroom van nieuwkomers, doorstroom van ervaring en innovatie heeft samen met een kwalitatieve uitstroom een duidelijke plaats in de beleidsnota. Daarvoor zal actief samengewerkt worden met VLAIO en VDAB. Dit zijn twee entiteiten die ook tot de bevoegdheid van de minister behoren. De minister zal daarbij ook aandacht besteden aan het welzijn en veerkracht van de sector.

De minister wil landbouwers laten nadenken over de omslag van een eerder productiegericht bedrijfsmodel naar een rendabel verdienmodel. Nog teveel landbouwers weten niet voor wie of wat ze juist produceren, waardoor het aan feedback en – minstens zo belangrijk – ook aan waardering ontbreekt. Alle verdienmodellen die leiden tot een billijk inkomen zullen bestudeerd worden, van bio tot gangbaar, van klein tot groter, van duurzaam-intensief tot extensief. De minister wil hier inzetten op actief onderzoek en het verspreiden van kennis en goede voorbeelden.

Levenslang leren, verder inzetten op risicobeheer en het stimuleren van vennootschappen moet de weerbaarheid van de sector verhogen. De minister versterkt levenslang leren door in te zetten op kennisopbouw en -deling, sensibilisering via opleidingen, adviesverlening op maat van het bedrijf, aangepast aan toekomstige uitdagingen en maatschappelijke trends. De brede weersverzekering wordt uitgerold samen met pilootprojecten inzake het beheersen van inkomensrisico's op bedrijfsniveau. Landbouwers zullen actief geïnformeerd worden over de voordelen van een vennootschapsvorm. De bestaande Vlaamse landbouwwetgeving zal aangepast worden in functie van de nieuwe federale vennootschapswetgeving.

Het welbevinden van de landbouwer en zijn gezin krijgt bijzondere aandacht, onder meer door de maatschappelijke zichtbaarheid van de problematiek te vergroten en sterker in te zetten op overleg met welzijns- en landbouworganisaties.

Samenwerking is essentieel om de krachten te bundelen in de omslag naar een toekomstgericht en duurzaam voedselsysteem. De minister organiseert een Vlaamse voedseltop, samen met de vraag- en aanbodzijde van de markt, om tot de ontwikkeling van een gedragen beleidsvisie over voedsel te komen.

De rol van de consument is heel belangrijk. De minister zal zich uiteraard niet mengen in wat de consument in zijn winkelkar legt, maar wenst de algemene voedselvaardigheid te verhogen. Dat begint best jong, en daarom wordt via het 'Oog voor Lekkers'-project ingezet op de verdeling van lokale fruit- en zuivelproducten als gezonde tussendoortjes op school.

Versterkte samenwerking tussen de verschillende schakels van de agrovoedingsketen moet de rendabiliteit van alle schakels verbeteren. De minister zet onder meer VLIF-steun in om win-wins te creëren voor de tandem aanlevering en eerste verwerking. Ook de ontwikkeling van producentenorganisaties en brancheorganisaties krijgt alle kansen. De minister overlegt ook met de bevoegde federale minister van Economie om de nieuwe Europese richtlijn inzake oneerlijke handelspraktijken in de voedselvoorzieningsketen snel om te zetten.

De kwaliteit van zowel plantaardige als dierlijke producten is zeer belangrijk. De dierlijke sector staat op een scharniermoment omwille van de toenemende vraag naar duurzaam, lokaal en kwaliteitsvol voedsel, inclusief diervriendelijke productiewijzen. De minister zal de diergebonden bedrijven begeleiden in hun omslag naar duurzame verdienmodellen. Die moeten inspelen op nieuwe marktkansen, rekening houdend met veranderende consumptiepatronen en maatschappelijke verwachtingen. De minister rekt op VLIF voor een kwaliteitsvol fokkerijbeleid.

3.2. Ecosysteemdiensten en een sterk plattelandsbeleid

Met de tweede strategische doelstelling benadrukt de minister het belang van ecosysteemdiensten die landbouwbedrijven leveren en op de rol die zij opnemen in een sterk kwaliteitsvol plattelandsbeleid. Zij voorziet een landbouwbeleid dat ondersteunend en stimulerend is aan de rol die de sector opneemt in het omgevingsbeleid.

De minister ondersteunt de sector bij het uitvoeren van engagementen om de broeikasgasemissies met 26 procent te doen dalen in 2030, ten opzicht van 2005. Hiervoor worden VLIF ingezet, samen met onderzoek en innovatie in specifieke projecten, zoals de uitvoering van het sectorengagement inzake het reduceren van de methaanuitstoot en de uitrol van het 'klimrek'-project.

Zowel aan waterkwaliteit als -kwantiteit wordt aandacht gegeven door uitvoering van het Actieplan Water voor land- en tuinbouwsector voor de periode 2019-2023.

Bodemkwaliteit en de opslag van koolstof in de bodem is een andere grote uitdaging. De minister zal naast instrumenten uit het GLB ook de mogelijkheden van een bodempaspoort laten onderzoeken, zonder bijkomende lasten voor de landbouwers.

De minister stimuleert de sector om de circulaire aanpak van dierlijke mest te versterken via een betere valorisatie van reststromen.

Via het GLB wordt ingezet op het versterken van de agrobiodiversiteit, met nadruk op zowel diversiteit aan soorten als aan genetische hulpbronnen die cruciaal zijn voor het voortbestaan van de landbouwproductie.

Tot slot focust de minister op sensibilisering en adviesverlening op individueel bedrijfsniveau rond energiebesparende maatregelen.

3.3. Onderzoek, innovatie en kennisdoorstroming spelen een sleutelrol

De minister gelooft sterk in de rol van innovatie, onderzoek en kennisdoorstroming voor de Vlaamse land- en tuinbouw. Ze zijn essentieel om te komen tot hoogkwalitatieve producten met een hogere toegevoegde waarde op basis van meer duurzame productiemethoden. De minister focust hierbij op toegepast onderzoek, praktijkonderzoek op de bedrijven zelf en verspreiding van nieuwe kennis en goede voorbeelden. Cocreatie tussen onderzoek en landbouwers dus. Het landbouwbeleid helpt landbouwers vlot aan informatie, wijst hen de weg naar kennisinstellingen, geeft pioniers een gepast forum en stimuleert kennisdeling binnen de sector. Toegang tot data, en uitwisseling en gebruik van data via slimme technologieën, maakt hier onderdeel van uit.

Het belang van samenwerking geldt ook tussen beleid en praktijk, tussen bedrijven en een klantgerichte en innovatieve overheid. Het beleidsdomein Landbouw zal zich – rekening houdende met de verplichtingen van het nieuwe GLB – verder ontwikkelen als performante overheid die aandacht heeft voor het verlagen van administratieve lasten en die voorziet in wetenschappelijk onderbouwde, objectieve informatie over landbouw, ten bate van het brede publiek.

Het Vlaams Betaalorgaan situeert zich binnen het Departement Landbouw en Visserij en staat in voor het beheer, de uitbetalingen en controles van de Europese steunregelingen. Het betaalorgaan garandeert de betaling van meer dan 2,2 miljard euro steun in de periode 2014-2020. Ook in de nieuwe Europese beleidscyclus 2021-2027 zal het van bijzonder belang zijn om de performantie op het vlak van personeelsinzet en IT-infrastructuur op peil te houden.

Gelet op de inbedding van het Vlaamse beleid in het Europese en internationale kader geeft de minister bijzondere aandacht aan de opvolging van de brexit, de Europese meerjarenbegroting en onderhandelingen met derde landen over nieuwe handelsakkoorden die een mogelijke impact kunnen hebben op de Vlaamse land- en tuinbouwproducten.

Het beleidsdomein Landbouw en Visserij zal samengevoegd worden met het beleidsdomein Werk en Sociale Economie en het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie.

3.4. Een toekomstgerichte zeevisserij- en aquacultuursector met oplossingen voor economische, sociale en ecologische uitdagingen

De aquacultuursector en de zeevisserij staan voor heel wat uitdagingen, zoals instroom in de sector, verduurzaming, de effecten van de brexit en specifiek voor de zeevisserij de toepassing van de aanlandingsplicht.

Maar er zijn ook veel kansen, door meer in te zetten op het vermarkten van vis als een Vlaams kwaliteitsproduct, door een goed post-brexitakkoord af te sluiten met het Verenigd Koninkrijk en door bij de hervorming van het Europees visserijbeleid voldoende aandacht te vragen voor de eigenheden van de Vlaamse vloot. De minister zal het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij hierbij zo efficiënt mogelijk inzetten. De verdere ontwikkeling van aquacultuur zal gestimuleerd worden en de minister zal een nieuwe convenant 'Visserij verduurzaamt' opstellen, samen met de sector.

3.5. Lekker van bij ons

De opdracht van VLAM zit vervat in de vijfde strategisch doelstelling. VLAM zal in nauw overleg met de sector worden hervormd waarbij communicatie over een evenwichtig, gezond en gevarieerd voedingspatroon met lokale producten voorop staat. VLAM zet zowel in binnen- als buitenland in op het versterken van het imago van de Vlaamse land- en tuinbouw en visserijsector. Voor het versterken van de export zal VLAM samenwerken met FIT. VLAM ontwikkelt zich als een expertisecentrum voor deelname aan Europese promotieprogramma's en zal voor de Vlaamse bedrijven kennis verzamelen over de consument, markten en distributie in binnen- en buitenland.

3.6. ILVO zet in op onderzoek dat aansluit bij actuele vraagstukken en prioriteiten

ILVO zal zich met hoogtechnologisch, economisch, sociologisch en ecologisch onderzoek focussen op oplossingen die kunnen bijdragen aan de uitdagingen waar de land- en tuinbouw en visserijsector voor staan. Het werkt hiervoor samen met andere onderzoeks- en kennisinstellingen en de praktijkcentra, onder meer via Agrolink Vlaanderen als uniek netwerk van alle landbouwgerelateerde onderzoeksinstellingen in Vlaanderen.

ILVO zal sterk inzetten op interactie met stakeholders uit de sector via de uitbouw van Living Labs. Bedrijven uit de gehele keten kunnen bij de Living Labs terecht voor specifieke problemen waarvoor ondersteuning via onderzoek en innovatie nodig is. De Food Pilot van ILVO, uitgebouwd in samenwerking met Flanders FOOD, is hiervan het toonbeeld. De Living Labs Veehouderij, AgroFood en Agro-Ecologie zullen deze legislatuur verder uitgebouwd worden.

De inhoudelijke onderzoeksthema's waar ILVO zich op zal focussen, zijn ondersteunend aan de strategische doelstellingen zoals verduurzaming van de dierlijke sectoren, verdienmodellen, klimaat, voeding, aandacht voor grond en bodem, sociale aspecten binnen de sector, en verduurzaming van de visserijsector.

ILVO zal de komende jaren inzetten op een modernisering en verdere uitbouw van haar onderzoekinfrastructuur om haar rol als performante en multidisciplinaire onderzoeksinstellingen ten volle op te nemen.

Samenvattend richt de minister haar landbouwbeleid op veilig, gezond, voldoende en kwaliteitsvol voedsel voor iedereen. Ze wenst deze missie te realiseren door samen te werken met alle betrokkenen en een duidelijke focus op de mogelijkheden inzake innovatie in deze sector.

IV. Algemene evaluatie van de beleidsnota door de commissieleden

1. Sofie Joosen

Sofie Joosen apprecieert dat de beleidsnota verder bouwt op het ambitieuze regeerakkoord dat op het vlak van landbouw en visserij het totale voedselbeleid omvat. Vlaanderen staat voor kwaliteit en er zijn ook heel wat mogelijkheden op het vlak van export.

De beleidsnota heeft oog voor ondernemerschap, en het is belangrijk om de land- en tuinbouwers weerbaar te maken in de totale keten. Ze zijn immers vaak het kind van de rekening en eerder prijznemer dan prijszetter. Ze kampen met onzekerheid en zijn geen vragende partij voor 'subsidiebaxters' die hen amper in leven houden. Ze vragen dan ook een correcte prijs voor hun producten en erkenning voor hun inspanningen op het vlak van dierenwelzijn, milieu en klimaat, al worden die soms verkeerd gepercipieerd. De beleidsnota erkent de vele inspanningen die al zijn gebeurd, maar er moet nog een tandje worden bijgestoken. En wie inspanningen levert, moet daar ook een beloning voor krijgen. De klimaatuitdagingen bieden in dit kader kansen en economische opportuniteiten, zoals het inzetten op innovatie, schaalverandering, omschakeling en inspanningen voor het milieu. Er zijn in het verleden al stappen gezet, maar het is goed dat de beleidsnota veel verder gaat.

De beleidsnota spreekt van directe steun voor de 'actieve landbouwer'. Europa heeft een andere kijk op de definitie daarvan, maar het is belangrijk dat Vlaanderen zijn standpunt verdedigt. In hoeverre kan Vlaanderen dat standpunt staande houden, ook na 2021?

Het GLB plant de uitfasering van gekoppelde inkomenssteun. Is er al meer zicht op de invulling van de tijdlijn?

Voor bedrijfsadvies op maat heeft KRATOS zijn nut reeds bewezen. Wordt er verder gebouwd op dit systeem of komen er aanpassingen?

De nadruk op voedselkwaliteit is terecht. Maar Vlaanderen wordt binnen het GLB niet als aparte entiteit erkend. Hoe ver reikt de ambitie om Vlaanderen als een aparte exportentiteit erkend te krijgen? Voor de varkenspest zou op deze wijze alleen Wallonië worden getroffen, terwijl de export vanuit Vlaanderen niet bedreigd zou zijn.

Voor dierlijke producten is het belangrijk om in het belang van de sector, het dierenwelzijn mee in overweging te nemen, en daarover af te stemmen met de minister van Dierenwelzijn.

Een proactief e-loket zal onder andere "inzetten op up-to-date dataverwerking, dataverzameling en actieve begeleiding van klanten". Kan dit binnen het huidige

personeelskader gerealiseerd worden? Hoeveel taaklast wil Vlaanderen overnemen?

2. Stefaan Sintobin

Stefaan Sintobin is ervan overtuigd dat de minister een hart voor de landbouw heeft, en het is duidelijk waar ze haar accenten wil leggen. Tijdens de afgelopen jaren zijn de maatschappelijke eisen ten opzichte van de landbouw zwaarder geworden op het vlak van klimaat, leefmilieu en dierenwelzijn. Soms wordt er in de media een bepaald beeld geschetst en worden mensen opgejut, waarna actiegroepen zonder kennis van zaken acties voeren, waardoor landbouwers in een slecht daglicht komen te staan. Hij ontkent niet dat er problemen zijn, maar overal zijn er cowboys die er uit moeten. Het gros van de landbouwers probeert op een eerlijke en correcte manier te werken.

Het uitgangspunt van Stefaan Sintobin is de landbouwer en zijn gezin. Het inkomen van de landbouwer is niet gegarandeerd en daaraan moet worden gewerkt. Het is dan ook een goed idee om een Vlaamse voedseltop te organiseren. Consumenten hebben er immers geen idee van welke weg producten van bij de producent tot in de winkel afleggen. Supermarkten voeren op een schandalige manier promoties met voedsel. De spreker vraagt de minister om dit te veroordelen en te proberen het gesprek daarover aan te gaan, ook als is het deels federale bevoegdheid. De landbouwsector ervaart veel druk en het is belangrijk om er een positief beeld van te schetsen. Daarnaast is er ook nog de harde en soms oneerlijke concurrentie vanuit het buitenland.

Door de moeilijke marktvoorwaarden met lage prijzen voor voedselproducten, komt een grotere verantwoordelijkheid bij 'Boeren op een Kruispunt'. Veel boeren haken af, komen in financiële problemen en kloppen daar aan. Op de werking van Boeren op een Kruispunt mag niet worden beknot.

Binnen Vlaanderen moet worden samengewerkt met andere beleidsdomeinen en binnen Europa moet worden gewezen op de specifieke kenmerken van de Vlaamse landbouw. In het verleden hield de Europese Commissie daar te weinig rekening mee.

De landbouwers worden geconfronteerd met onnodige administratieve plichten, maar hoe de minister die administratieve overlast wil wegwerken, heeft Stefaan Sintobin niet gehoord. Ook de Ruslandboycot werd niet vermeld.

De minister wil de communicatie van VLAM bijstellen. De spreker hoopt dat dit niet gebeurt onder druk van bepaalde groeperingen.

De Vlaamse vissersvloot wordt steeds kleiner. De voorbereidingen op de brexit zijn belangrijk, evenals inspanningen om jonge vissers klaar te stomen voor de opvolging. Er moet ook meer nadruk worden gelegd op de veiligheid aan boord.

3. Joke Schauvliege

Joke Schauvliege benadrukt dat de ondernemer zelf moet kunnen kiezen waarin hij wil ondernemen. Dit is gelukkig een rode draad doorheen de beleidsnota. Er worden heel wat maatschappelijke taken van de landbouwers gevraagd op het vlak van dierenwelzijn, duurzaamheid en onderhouden van het landschap. Dat is een van de redenen waarom onder andere vanuit Europa aan subsidiebeleid wordt gedaan, en waarbij de landbouwer de domeinen kan kiezen waarop hij zich focust. Het is trouwens een belangrijke strategische keuze om de voedselproductie in Vlaanderen te houden. Voedselveiligheid en voedselzekerheid zijn cruciaal in een toekomstgericht Vlaams landbouwbeleid.

De brexit en het GLB zullen in de komende maanden heel wat energie, tijd en aandacht vragen. Het is positief dat vanuit het Vlaams Parlement mee wordt nagedacht over hoe het GLB verder vorm kan krijgen. Dat is een goede manier van werken om het draagvlak te vergroten. Binnen het GLB moet het level playing field worden bewaakt, met nadruk op de actieve landbouwer. Subsidies zijn immers niet bedoeld om de niet-actieve landbouw in stand te houden, maar om ervoor te zorgen dat de voedselproductie op een veilige, gezonde en duurzame manier wordt gegarandeerd.

Een van de grote uitdagingen is toegang tot grond, wat de herziening van de Pachtwet noodzakelijk maakt. Dat wordt een groot werk, en er moeten ook randvoorwaarden bekeken worden, zoals fiscale stimulansen en de mogelijkheid voor een grondenbank, zoals in sommige landen reeds bestaat. Wordt dat verder bekeken? Toegang tot grond heeft ook alles te maken met ruimtelijk beleid, met afbakeningen van het buitengebied en de verschillende ruimtelijke uitvoeringsplannen binnen het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Het is belangrijk om vanuit Landbouw die processen op te volgen en samen te werken met de bevoegde minister.

Het is een goede zaak dat er een voedseltop komt, maar wat is de doelstelling ervan? Gaat het vooral over een positieve vibe of worden er concrete resultaten aan gekoppeld? En wordt het een constant traject?

VLIF wil bepaalde uitdagingen verder ondersteunen, zoals verduurzaming en inspanningen op het klimaatvlak, maar krijgt ook te maken met forse besparingen. Kan de minister toelichting geven bij de keuzes die gemaakt moeten worden?

De brede weersverzekering vormt een zeer grote uitdaging. Via projecten zal dat in goede banen worden geleid. Hoe zal de minister dit concreet aanpakken?

Wat zullen de gevolgen zijn voor middelen en personeel bij het clusteren van de Vlaamse administraties? De administratieve lasten zijn zwaar, maar een vereenvoudiging is niet evident. Er werd in het Departement Landbouw en Visserij reeds sterk ingezet op digitalisering. De sector is bereid om over een verdere digitalisering en vereenvoudiging na te denken.

4. Tom Ongena

Tom Ongena ziet drie klemtonen in de beleidsnota, die hij bijzonder toejuicht. Een eerste is de focus op innovatie, zowel op het vlak van productie als op het vlak van bedrijfsorganisatie, met de omslag van een productie- naar een verdienmodel. De land- en tuinbouwers moeten daarin goed bijgestaan worden en er moet op maat worden gewerkt, bijvoorbeeld in hun nood aan schaalverandering. Het is goed dat de minister niet bespaart op de ondersteuning van jonge landbouwers.

Een tweede element is de focus op samenwerking. Al te vaak komt landbouw in een defensief verhaal terecht van wij tegen zij. De minister probeert dit te doorbreken met onder andere samenwerking om de klimaatdoelstellingen te halen door verminderen van de uitstoot en het verhogen van de waterkwaliteit. Ook samenwerking tussen de landbouw en de consument is belangrijk en daarom is de voedseltop een goede zaak. Er zijn veel mogelijkheden om de lokale land- en tuinbouw dichterbij de consument te brengen, bijvoorbeeld via de korte keten. Ook samenwerking tussen grondeigenaars en landbouwers is belangrijk, wat via een herziening van de Pachtwet kan worden geregeld. Daarbij is het belangrijk om de samenwerking tussen de landbouw en de agrovoedingsindustrie, met een grote omzet in de economie, te bevorderen.

Derde belangrijke klemtoon is het proactief optreden ten aanzien van Europa dat zijn nieuwe GLB in de steigers zet. Daarbij moet gewaakt worden over de belangen

van de visserijsector en de gevolgen van de brexit. Het is goed dat de minister dit op de voet zal opvolgen.

5. Cathy Coudyser

Cathy Coudyser volgt met belangstelling de plannen voor het herwerken van de Pachtwet tot een innovatief Pachtdecreet. Zowel in het regeerakkoord als in de beleidsnota is een mooi evenwicht gevonden om te komen tot een decreet in het belang van zowel de grondeigenaar als de landbouwer, met als doel jonge landbouwers toegang tot gronden te geven. Binnen welke termijn zal het nieuwe decreet er zijn? Wat zijn de knelpunten? Hoe zal geprobeerd worden om daaraan tegemoet te komen? Sommigen pleiten voor fiscale stimuli, maar dat is in dit kader geen goed idee. Welke andere instrumenten kunnen uitgewerkt worden om eigenaars ertoe aan te zetten om gronden ter beschikking te stellen?

De Vlaamse visserijsector is relatief klein, maar voor Vlaanderen zeer belangrijk. De sector staat voor grote uitdagingen en het is belangrijk om het Europese beleid te vertalen naar de specifieke noden voor de Vlaamse vloot. De minister wijst naast uitdagingen ook op innovaties die kansen bieden, maar de brexit wordt een harde dobber. Hoe bereidt Vlaanderen zich daarop voor?

De toekomstige instroom van reders en vissers is belangrijk. De minister geeft dan ook terecht aandacht aan de opleiding en de promotie van het maritiem onderwijs. De hervorming zal zeker bijdragen aan een beter imago van de sector. Een vorming tijdens de hele loopbaan is daarbij noodzakelijk.

Cathy Coudyser stelt vast dat de visserijsector de baggersector soms als concurrent ziet, maar dat is absoluut niet nodig. Ze kunnen zeker van elkaar leren.

Een belangrijk aspect in de beleidsnota is samenwerking in de hele keten. Enerzijds zijn er mensen die op zee gaan om de grondstoffen aan land te brengen, maar de keten strekt zich ook uit tot veilingen, verwerkings- en distributiesector.

Het is duidelijk dat er grijze zones zijn op het vlak van recreatieve visserij. Die moeten worden aangepakt. Er is nog werk aan de winkel op het vlak van monitoring en het opsporen van lacunes in de regelgeving. Dat is een belangrijke werf op korte termijn.

Aquacultuur is een innoverende sector. Zowel ILVO als VLIZ staan op het vlak van wetenschappelijk onderzoek al heel ver. Er is ook de Blauwe Cluster met zowel grote als veel kleine start-ups en innovatieve bedrijven. Zij zoeken naar het omzetten van wetenschappelijk onderzoek tot succesrijke commerciële projecten. Het is belangrijk om die in Vlaanderen te houden en niet over te laten aan het buitenland. Er moet trouwens over gewaakt worden dat er samenwerking mogelijk blijft tussen bedrijven die zich toespitsen op aquacultuur of de visserijsector.

6. Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove vindt een gewone voortzetting van het Vlaamse landbouwbeleid niet opportuun, want een aantal zaken moet fundamenteel veranderen. De nadruk op innovatie is correct. Maar op het vlak van klimaat volgt minister Crevits de algemene lijn van de Vlaamse Regering, namelijk dat er veel opgelost kan worden via innovatie maar dat er op andere vlakken weinig of minder inspanningen moeten gebeuren. Zelf vindt de spreker dat de voordelen van innovatie maximaal gebruikt moeten worden, maar het zal niet alles oplossen.

Minister Diependaele zal blijkbaar alle subsidies doorlichten. Het verbaast Ludwig Vandenhove dat dit op Vlaams niveau nog niet is gebeurd. Voor de landbouwsector

zal dit zeer nuttig werk zijn. Misschien zal daaruit blijken dat er heel veel geld gaat naar bepaalde organisaties. Het is een open vraag of dat op een goede manier gebeurt.

Ecosysteemdiensten en een sterk plattelandsbeleid zijn cruciaal. Maar worden er afspraken gemaakt met de minister van Leefmilieu? De VMM heeft nu reeds te weinig middelen voor controle en handhaving.

Hopelijk wordt de Vlaamse voedseltop geen praatbarak, en komen er concrete conclusies en richtlijnen waar sector en klimaat mee vooruit kunnen. De consument kan uiteraard tot niets verplicht worden, maar het heeft geen zin om enkel stellingen te poneren over wat de consument het beste zou doen. Er moet een goed evenwicht zijn tussen het durven nemen van bepaalde maatregelen en de vrijwilligheid van de consument.

Werk maken van een sterk voedselbeleid vormt een van de rode draden van de beleidsnota. De productie van gezond, duurzaam, voldoende en veilig voedsel aan een correcte, marktconforme prijs voor elke schakel in de voedselketen en met respect voor dierenwelzijn in de bedrijfsvoering klinkt als muziek in de oren. De aandacht voor dierenwelzijn is terecht, maar dat alleen is niet voldoende. Goede wetten en decreten zijn waardeloos zonder sanctionering. Ook hier is er een grote tegenstelling tussen handhaving en vrijwilligheid.

7. Chris Steenwegen

Chris Steenwegen kijkt positief en constructief naar de landbouw, zonder te polariseren. Dat neemt echter niet weg dat er mogelijkheden zijn tot verbetering.

De focus van het landbouwbeleid moet liggen op de landbouwer van bij ons, met voldoende ondersteuning in de bedrijfsvoering. De Vlaamse landbouw heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in het landschapsbeheer en de voedingsproductie, maar hijzelf is geen grote fan van de agrobusiness. Strategisch gezien is het belangrijk om het landbouwdebat uit te breiden naar het debat over voeding, maar de agrobusiness is voor vele boeren nefast. Jaarlijks verdwijnen er 3 procent kleine landbouwbedrijven, en overblijvers werken met de strop rond de nek.

Een belangrijk aspect is de toegang tot grond. De Pachtwet en het idee van een grondenbank zijn genoemd. Er moet een echt grondenbeleid komen waarbij de overheid meer sturend kan zijn, de toegang tot grond voor landbouwers kan garanderen en nieuwe boeren kansen kan bieden.

Ook de prijszetting is belangrijk. Boeren willen een goed inkomen voor de arbeid die ze leveren. Het idee van de nieuwe verdienmodellen is positief, maar de prijs voor producten is daarin essentieel, net als het ketenoverleg dat als doel heeft om producenten een eerlijker deel van de prijs te geven.

Boeren worden geconfronteerd met veel onzekerheid. Om die weg te nemen moeten de moeilijkheden en uitdagingen benoemd worden en moet er naar echte oplossingen gezocht worden. Tot nu toe is Vlaanderen daarin niet geslaagd, ook al is er vooruitgang geboekt. De huidige manier van aanpakken zal echter niet tot een oplossing leiden. De landbouwer van de toekomst moet een nieuwe en meer uitgebreide rol krijgen dan vandaag. Uiteraard blijft hij voedsel produceren, maar hij zal moeten instaan voor een ruimere korf van ecosysteemdiensten. Hij moet daarin ondersteund worden en er een deel van zijn inkomen uit genereren.

ILVO is als sterke onderzoeksinstituten een uitstekende factor in het innovatieproces. Maar innovatie gaat veel ruimer dan de zeer technologische invulling ervan, en moet breed bekeken worden. Er is ook sociale innovatie en innovatie op het

vlak van bedrijfsmodellen. Op dat vlak moet er een shift komen en moeten de middelen geheroriënteerd worden.

8. Karolien Grosemans

Karolien Grosemans vond het woord 'fruit' geen enkele keer terug in het regeerakkoord, wat haar zeer verontrustte. Maar gelukkig wordt de fruitsector in de beleidsnota niet vergeten. Er is de uitrol van de brede weersverzekering die vanaf 1 januari 2020 in werking treedt, en de minister wil de boeren sensibiliseren over het wegvallen van het Landbouwrampenfonds en de opstart van de verzekering. Via welke kanalen zal dit gebeuren? De verzekering zal geëvalueerd worden om eventueel bij te sturen. Wat is het tijdspad van deze evaluatie?

Er komen pilootprojecten met betrekking tot risicobeheer. Kan de minister daar meer uitleg over geven?

Bij de operationele programma's wordt meer ingezet op innovatie. De fruitsector is de meest innovatieve sector in de landbouw, met maar liefst 63 procent innovatieve bedrijven. Producentenorganisaties moeten hun bestuur verder professionaliseren en er moet betere communicatie komen. Hoe zullen ze precies aangezet worden om beter te communiceren?

De geldstromen komen vandaag grotendeels terecht bij producentenorganisaties en heel wat landbouwers vinden dat die middelen te weinig naar hen komen. Is dat in de feiten zo? Loopt het structureel fout? Heeft de overheid de mogelijkheid om daar toezicht op te houden? Bepaalde middelen en subsidies komen al rechtstreeks bij de boer terecht, bijvoorbeeld VLIF-steun. Kan dit nog worden uitgebreid?

Er werden reeds maatregelen genomen om de liquiditeitsproblemen van de fruittelers te counteren. Zij krijgen voorrang bij de uitbetaling van VLIF-steun en kunnen beroep doen op overbruggingskredieten in afwachting van een structurele oplossing. Met welke structurele maatregelen wil de minister de fruitsector crisisbestendiger maken? Symptoombestrijding is immers onvoldoende.

9. Leo Pieters

Leo Pieters merkt heel wat goede bedoelingen en voorstellen in de beleidsnota. Maar een beleidsnota moet nog in de praktijk worden gebracht, en daarvoor zijn er centen nodig en een creatieve uitvoering van het voorgenomen beleid binnen de grenzen die Europa aangeeft via het GLB. Hij kent de minister als iemand die graag actie onderneemt. Zijn fractie zal het landbouwbeleid gedurende de hele legislatuur beoordelen op concrete acties, en de aandacht van de minister vestigen op acties die nog ontbreken. De beoordeling zal dus niet beperkt zijn tot enkel wat in de beleidsnota staat.

V. Concrete vragen van de commissieleden over de beleidsnota en antwoorden van minister Hilde Crevits

1. Nood aan een nieuwe benadering van het landbouwbeleid?

Chris Steenwegen merkt op dat de landbouw bestaat uit zeer diverse sectoren, met veel verschillende componenten. Wat landbouw zo specifiek maakt, is de noodzakelijke binding aan een regio. Het soort gewassen hangt samen met klimatologische omstandigheden, beschikbare gronden, kennis en sociale omgeving. In tegenstelling tot veel andere economische sectoren kan landbouw niet zomaar verplaatst worden van de ene naar de andere regio, van het ene naar het andere land.

De landbouw kenmerkt dus ook een bepaalde regio, inclusief het landschap, sociale interacties en ook de huidige onzekerheden. De uitdagingen zijn enorm en de landbouwers moeten onder moeilijke omstandigheden aan hoge verwachtingen voldoen. Er zit ook een zekere spanning tussen burgers en landbouwers, ondanks de goedkope producten die landbouwers leveren en de inspanningen om duurzamer te werken. Een mogelijke reden ligt hierin dat veel inspanningen sterk gericht zijn op 'vertechnisering' van de landbouw en technologische innovatietrajecten met sterke kapitaalsintensivering tot gevolg. Dat leidt dan weer tot een koude wegsa-nering van honderden kleinere bedrijven per jaar, samen met het aantasten van de autonomie van overblijvers die gevat worden door integratoren en contractteelt. Het gevoerde landbouwbeleid heeft het de landbouwers helaas niet gemakkelijk gemaakt.

Voor Chris Steenwegen is er in de landbouw een echte systeemverandering nodig. Een aantal zaken moeten worden herdacht vanuit een bezorgdheid voor de toekomst van de landbouw en landbouwers. Men moet de problemen durven te be-noemen en naar de kern van de zaak gaan. Hoe komt het dat landbouwers vandaag zijn waar ze zijn? Welke problemen ervaren ze? Hoe kan men vanuit het belang van de landbouwer daaraan werken? Dan gaat het over toegang tot grond, behoud van autonomie, maar ook omgevingsaspecten en maatschappelijke uitdagingen zoals het klimaat en stikstof.

Chris Steenwegen meent dat de minister ook wel weet dat de aanpak van Vlaan-deren niet beantwoordt aan de wens van Europa om te zorgen voor rechtszeker-heid voor onze boeren en het invullen van de randvoorwaarden inzake beheer van het landschap en klimaatdoelstellingen. Dan gaat het in de eerste plaats over ge-zond voedsel produceren, inspelend op een aangepast of een veranderend voe-dingspatroon, over dierenwelzijn, milieuvorwaarden, zorg voor de omgeving en landschap, en niet in het minst over het herstellen van de band tussen consument en producent. Veel landbouwers werken daar al aan maar voelen zich te weinig ondersteund door het huidige beleid. Het beleid moet daarom werken aan een om-slag naar toekomstgerichte landbouwbedrijven waarop Vlaanderen kan steunen voor het produceren van gezond voedsel in een gezond landschap.

De beleidsnota geeft wel een aantal aanzetten op dat vlak. De minister geeft onder Europese en maatschappelijke druk toe dat er een zekere evolutie nodig is. Maar die aanzetten waren er in vroegere beleidsnota's ook reeds. Ook toen werden die dingen erkend en werd de juiste richting aangegeven, maar spijtig genoeg resul-teerde dat niet in een implementatie die ver genoeg ging. In de beleidsnota wordt wel voor verbinding gepleit, maar dat impliceert dat het beleid keuzes moet maken. Er wordt integendeel op alle slakken zout gelegd en het gangbare wordt nog altijd gewoon verder gezet. In de marge worden er wat correcties aangebracht, maar te weinig.

Wat belangrijk is voor de agrovoedingsketen, gaat volgens Chris Steenwegen soms in tegen de belangen van de landbouwers. Daarom is het nodig dat de landbouwer terug korter bij de consument komt te staan, dat hij een goed inkomen kan gene-reren uit een gezond bedrijf, dat hij autonomie verwerft om te produceren wat de consument vraagt, met een positieve bijdrage aan een gezond leefmilieu, dieren-welzijn en biodiversiteit, als een meerwaarde voor de landbouwer zelf en voor zijn maatschappelijk rol.

De *minister* kan zich in principe vinden in een omschakeling van een productiemodel naar een rendabel verdienmodel waarbij de landbouw uiteraard aan de maatschappelijke behoeften moet blijven voldoen. Chris Steenwegen spreekt ook over verbinding en daar kan niemand tegen zijn. Het omzetten van mooie principes naar een praktisch toepasbaar landbouwmodel is echter een ander paar mouwen. De minister hoopt dat over de te maken keuzes met respect kan worden gedis-

cussieerd in de commissie. De minister erkent ook de maatschappelijke rol van de landbouwer als garantie voor onze voedselbevoorrading, voedselveiligheid en zorg voor het milieu. Maar ze mist in de benadering van Chris Steenwegen wel dat landbouw ook een hard economisch gegeven is, met binnen- en buitenlandse concurrentie, prijszetting, import, export en onderhandelingen in een hele voedselketen tussen spelers op de markt met uiteenlopende belangen.

2. Landbouw als economisch gegeven

Chris Steenwegen wijst erop dat onze landbouw meer produceert dan het kwalitatieve voedsel dat we nodig hebben. Sommige sectoren zitten aan 300 procent van de eigen behoeften. In de beleidsnota wordt over de keten gesproken alsof het een geheel is, maar de belangen binnen de keten stroken niet met elkaar. Als de minister het opneemt voor onze boeren, dan neemt ze het misschien in een aantal gevallen niet op voor andere spelers in de keten. Op dat punt zijn er keuzes te maken.

Chris Steenwegen probeert duidelijk te maken dat de landbouwers in heel moeilijke omstandigheden proberen om duurzamer te werken, maar zij kiezen de omstandigheden niet zelf. Veel boeren vinden in het huidige beleid onvoldoende respect voor hun werk. Als 1000 bedrijven per jaar verdwijnen, of 20 procent van de bedrijven met financiële moeilijkheden kampt, als het welzijn van de individuele boer onder druk staat, dan heeft dat te maken met het beleid. Een debat over de kern van de zaak moet duidelijk maken hoe het beleid uit dat dilemma kan raken. Er is geen enkele landbouwer die niet duurzaam wil zijn, die geen aandacht wil hebben voor dierenwelzijn, voor landschap en biodiversiteit. Maar hij moet ook een inkomen kunnen verwerven. De overheid kan hem hierbij begeleiden in de concrete bedrijfsvoering, door investeringssteun en door in te zetten op onderzoek en innovatie.

Minister *Hilde Crevits* herhaalt dat Chris Steenwegen weinig oog heeft voor landbouw als economisch gegeven. Dat landbouw soms 300 procent meer produceert dan er lokaal nodig is, verschilt niet van andere sectoren die importeren en exporteren en niet enkel naar hun Vlaamse navel kijken. Wat die export betreft: voor rundvlees wordt minder dan 10 procent geëxporteerd naar derde landen. De Europese Unie is zelfs niet zelfvoorzienend. Er wordt vaak verwezen naar de uitstoot van methaan door koeien, maar door innovaties ligt de uitstoot per koe in Vlaanderen het laagste van heel de wereld. Gaan we onze koeien dan elders laten kweken waar meer uitstoot is en minder dierenwelzijn om vervolgens het vlees te importeren? Ook het honoreren van eigen innovaties en investeringen heeft met respect te maken.

De minister hoopt in elk geval dat uit de confrontatie van uiteenlopende meningen en benaderingen een rendabel verdienmodel voor onze landbouwers kan groeien, met respect voor een duurzame toekomst.

3. Begeleiden van landbouwers die hun activiteiten willen stopzetten

Chris Steenwegen vindt dat de minister de huidige problemen in de landbouw moet durven erkennen, en dus ook moet inzetten op het ondersteunen van landbouwers die uit het beroep willen stappen. Hiermee kan de overheid meteen een oplossing bieden voor een aantal maatschappelijke problemen evenals aan de grondproblematiek via vrijgekomen akkers. Landbouwgrond is schaars en resterende gronden komen in handen van andere spelers die via contractteelt de landbouwer domineren. De hervorming van de veestapel kan op een gelijkaardige manier via een warme sanering worden opgelost. Er moet een discussie op gang komen die de problemen durft te benoemen en creatief aan oplossingen werkt binnen het kader van het GLB dat door Europa wordt uitgezet.

De *minister* is bereid om een betere begeleiding na te streven voor landbouwers die hun activiteiten willen stoppen. Dat impliceert meteen ook het herstellen en erkennen van hun maatschappelijke waarde. Landbouwers zijn het terecht beu om aangewezen te worden als een bedreiging voor het milieu terwijl zij net de grootste zorgdragers zijn en tegelijk ook instaan voor onze basisbehoeften.

4. Toegang tot grond

Joke Schauvliege vindt toegang tot grond een zeer belangrijk thema. Zij leest in de beleidsnota dat zal bekeken worden welke instrumenten uitgewerkt kunnen worden die eigenaars en gebruikers ertoe aanzetten om gronden ter beschikking te stellen van landbouwers. Wordt er, naast een nieuw Vlaams Pachtdecreet, ook gedacht aan fiscale stimuli? En zal de minister de mogelijkheid onderzoeken voor het oprichten van een grondenbank?

Cathy Coudyser vraagt of de minister een inschatting kan geven van bijkomende instrumenten die kunnen worden aangewend om de pacht van gronden voor landbouwdoeleinden te stimuleren? Binnen welke termijn zal het nieuwe Pachtdecreet tot stand komen? Welke knelpunten zijn er en wat zijn mogelijke oplossingen?

Chris Steenwegen vraagt naar de timing voor de bespreking van het Pachtdecreet en welke pistes er onderzocht worden om tot een beter grondbeleid te komen?

De *minister* deelt mee dat het regeerakkoord een aantal concrete elementen bevat over de bijsturing van de Pachtwet, zoals de verplichting om voortaan schriftelijke contracten te sluiten. Deze elementen worden meegenomen bij de opmaak van een Vlaams Pachtdecreet. De minister zal dit grondig voorbereiden in overleg met zowel landeigenaars als landbouworganisaties, maar pleit voor enig realisme. Van een bijsturing van de Pachtwet kan niet verwacht worden dat alle moeilijkheden inzake toegang tot grond zomaar worden opgelost. Enerzijds omdat een Pachtdecreet weinig invloed heeft op het aanbod van vrije landbouwgronden op de markt, en anderzijds omdat er naast de langetermijnpacht nog andere vormen zijn om tijdelijk grondgebruik te verwerven, zoals seizoencontracten en gebruikscontracten. Wel kan worden verwacht dat hoe aantrekkelijker de overheid het maakt om langetermijnpachten te sluiten, hoe meer daar gebruik van zal gemaakt worden. Langetermijncontracten genieten steeds de voorkeur omdat de landbouwer dan meer economische bedrijfszekerheid heeft.

Fiscale stimuli zouden grondeigenaars ertoe kunnen aanzetten om hun gronden via langetermijncontracten beschikbaar te stellen en op die manier de zorg voor bodem en omgeving te verbeteren. Maar de minister sluit vandaag niet uit dat daarnaast nog andere instrumenten kunnen gevonden worden om dat te bevorderen.

Overheidsgestuurde grondenbanken zijn zeker nuttig voor lokale projecten, bijvoorbeeld om het voortbestaan van landbouwbedrijven niet te hypothekeren als een deel van de bedrijfsgronden planologisch wordt herbestemd. Maar grondenbanken van de overheid zorgen er niet voor dat er meer gronden beschikbaar komen, of dat de prijs van landbouwgrond zou dalen.

Omwille van het vrij verkeer van kapitaal in de Europese Unie, kan de minister niet zomaar ingrijpen in de grondenmarkt. In het verleden hebben sommige lidstaten geprobeerd om de verkoop van landbouwgronden aan niet-landbouwbedrijven te verbieden, of om te eisen dat een koper van een landbouwgrond bewijst over voldoende vakkennis en landbouwvaardigheden te beschikken, maar die lidstaten werden teruggefloten door het Europees Hof van Justitie.

De oplossing voor de schaarste aan vrije landbouwgronden in Vlaanderen ligt dus niet zomaar voor het grijpen, maar zoals aangegeven in de beleidsnota maakt de

minister werk van de aanpassing van de Pachtwet en zullen andere instrumenten worden bekeken en overwogen.

5. Prijs van landbouwgrond, eigenaarschap, rentabiliteit en leninglast

Chris Steenwegen stelt dat slechts 13 procent van de bedrijfshoofden ouder dan 50 jaar over een vermoedelijke opvolger beschikt. Steeds kapitaalsintensievere productiesystemen, in combinatie met moeilijke prijsvorming, zorgen voor een grote mate van onzekerheid. Wat is de totale leningslast van de land- en tuinbouwsector vandaag? En wat is de verhouding met de rendabiliteit en dus terugbetaalmogelijkheden van de land- en tuinbouw? Hoeveel land- en tuinbouwbedrijven hebben moeite om hun leningen terug te betalen?

De prijs van landbouwgrond is de laatste jaren sterk gestegen, maar de beleidsnota zegt hier niets over. De bewerkte oppervlakte is voor 37 procent in eigendom van de land- en tuinbouwer. Hoe evolueerde dit cijfer het laatste decennium? Heeft de Vlaamse overheid enig idee over wie eigenaar is van de andere landbouwgronden? Welk eigendomsaandeel inzake landbouwgronden hebben bedrijven en vennootschappen uit de rest van de voedselketen?

18 procent van de landbouwbedrijven is een vennootschap. Hoewel elk bedrijf een vennootschapsvorm kan aannemen zegt de beleidsnota dat het toch vooral bedrijven met een grotere economische dimensie zijn. Welk aandeel in de totale omzet hebben die 18 procent? Welk aandeel van de Europese en Vlaamse subsidies gaan daar naartoe? Welk aandeel van de omzet genereren de 10 procent grootste bedrijven en welk aandeel van de Europese en Vlaamse subsidies krijgen zij?

Wat het eigenaarschap van landbouwgrond betreft, meldt minister *Hilde Crevits* dat het aandeel cultuurgrond in eigendom een licht stijgende trend kent: 34,2 procent in 2008, 35,6 in 2012 en 37,4 in 2016. Zij baseren zich hiervoor op gegevens van de FOD Economie, maar er zijn geen data over wie de eigenaar is van de gronden die niet in eigendom zijn van landbouwers, noch over officiële gegevens inzake de prijzen van landbouwgrond. De Federatie van het Notariaat publiceert wel sinds kort een notarisbarometer over de landbouwgrondprijzen, die een beperkt zicht biedt op de prijzen. Uit die barometer blijkt dat de prijs een stijgende trend kende, hoewel er in de eerste helft van 2019 voor het eerst een daling merkbaar is van -3 procent voor Vlaanderen.

Op basis van de ingevulde verzamelaanvraag en mestbankaangifte, besluit het Departement Landbouw en Visserij dat 16,6 procent van de land- en tuinbouwbedrijven een rechtspersoonlijkheid heeft. Gemiddeld 20 procent van de totale directe steun gaat naar deze bedrijven.

6. Stadslandbouw, korte keten en lokale voedselvoorziening

Tom Ongena leest in de beleidsnota dat lokale voedselstrategieën worden ontwikkeld en nieuwe stadsboeren gebruik maken van braakliggende terreinen, daken en kelders. Zal de minister deze ontwikkelingen aanmoedigen door een volwaardig beleid inzake stadslandbouw te ontwikkelen, gelinkt aan de verdere uitbouw van de korte keten? Zal er ook actief werk worden gemaakt van proef- of pilootprojecten naar het voorbeeld van Inagro met de 'stadsserre' in Roeselare?

Chris Steenwegen vraagt of de minister kan aangeven welk aandeel van de producten die onze bedrijven hier produceren ook lokaal worden geconsumeerd, liefst met een opsplitsing in bijvoorbeeld groenten, fruit, granen, varkens- en rundsvlees. En kan de minister aangeven hoeveel van het beschikbare landbouwareaal vandaag gebruikt wordt voor de lokale voedselvoorziening van de eigen bevolking? En hoeveel daarvan voor directe plantaardige voeding voor onze bevolking?

De beleidsnota geeft aan dat voedergewassen en graangewassen samen goed zijn voor 77 procent van het bewerkte landbouwareaal. Kan de minister aangeven welk aandeel van de graangewassen, die hier niet als voedergewassen worden aange-merkt, de facto ook als veevoeder wordt geteeld?

De eindproductiewaarde van de land- en tuinbouw was 5,4 miljard in 2016. Wat is de evolutie van die eindproductiewaarde het laatste decennium?

Minister *Hilde Crevits* bevestigt dat zij deze legislatuur zeker aandacht zal geven aan de ontwikkeling inzake stadslandbouw, als aanvulling bij het korte keten beleid.

Over de consumptie van de eigen land- en tuinbouwproducten door Vlamingen, en het areaal dat hiervoor gebruikt wordt, heeft de minister geen exacte cijfers. Er is immers onvoldoende zicht op het land van oorsprong bij invoer, uitvoer, wederinvoer en wederuitvoer. Toch geven de cijfers van VLAM via het GfK-ConsumerPanel waar Vlaamse consumenten aan deelnemen, een beeld over het aandeel van de lokale Belgische producten in de consumptie van kaas en aardappelen in Vlaanderen. 75 procent van de geconsumeerde aardappelen in Vlaanderen betreft aardappelen van Belgische herkomst. 20 procent van de geconsumeerde kazen, zijn kazen van Belgische herkomst.

Wat het areaal voedergewassen en graangewassen betreft, heeft het Departement Landbouw en Visserij ingeschat dat 77 procent van de totale teeltoppervlakte granen (tarwe, spelt, rogge, gerst, haver, korrelmaïs en dergelijke) als bestemming veevoeder heeft. Andere bestemmingen zijn de zetmeelindustrie of energieproductie. Slechts een beperkt deel wordt als bakgraan gebruikt.

De eindproductiewaarde van de land- en tuinbouw bedroeg 4,56 miljard euro in 2009, 5,15 miljard euro in 2010 en 5,06 miljard euro in 2011. 2012 kende een sterkte stijging tot 5,69 miljard euro, gevolgd door 5,82 miljard in 2013. De daaropvolgende jaren is er een stagnerende tot dalende trend: 5,52 miljard, 5,41 miljard en 5,39 miljard in respectievelijk 2014, 2015 en 2016.

De belangrijkste sectoren doorheen de jaren zijn varkens, zuivel, runderen en groenten. Fluctuaties komen voor tussen de verschillende jaren en sectoren, maar opvallende stijgende en dalende evoluties doorheen de jaren zijn er amper.

Op basis van de boekhouddata van het Landbouw Monitoring Netwerk bedroeg de totale leninglast voor de periode 2013 tot 2017 gemiddeld 209.181 euro per bedrijf. De conjunctuurindex van dit najaar stelt dat 20 procent van de bedrijven aangeeft financiële moeilijkheden te hebben. De meeste problemen doen zich voor in de vleesveesector (40 procent), de sierteelt onder glas (35 procent) en de fruitsector (31 procent).

7. Laatste uitkeringen voor schadedossiers door het Landbouwrampenfonds

Steven Coenegrachts weet dat het Landbouwrampenfonds ophoudt te bestaan op 1 januari 2020. Inmiddels loopt echter nog een onderzoek naar de erkenning van de 'zonnebrand' bij fruit en de langdurige droogte van afgelopen zomer als landbouwramp. Wat is de stand van zaken van het onderzoek? Is er überhaupt nog een kans dat die als landbouwramp erkend wordt en dus vergoed zal worden vanuit het Landbouwrampenfonds? Bevat het Landbouwrampenfonds nog reserves? In hoeverre zijn de lopende dossiers van het Landbouwrampenfonds al afgehandeld? Welke dienst van het Departement Landbouw en Visserij zal de nog niet afgehandelde dossiers verder beheren?

De *minister* nam kennis van het advies van het KMI waarin gesteld wordt dat de intensiteit van de zonnestraling en hitte op 24 en 25 juli 2019 uitzonderlijk was en gerelateerd kan worden aan zonnebrandschade bij appels, en mogelijk ook bij andere teelten. Dit kwam reeds uitgebreid ter sprake in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van 23 oktober 2019, naar aanleiding van een vraag om uitleg van Steven Coenegrachts. (*Hand. VI.Parl. 2019-20, nr. C19, 7*). Intussen werd bijkomend advies gevraagd aan het KMI over de droogte, maar dit advies werd nog niet ontvangen. Ook werd een oproep gedaan aan de lokale besturen om schadevaststellingen in te dienen bij het Departement Landbouw en Visserij tegen half december 2019.

De dossiers van de erkende landbouwrampen 2017 en 2018 worden afgehandeld door de afdeling Inkomenssteun van het Departement Landbouw en Visserij. De uitbetaling gebeurt door het Departement Financiën en Begroting. Wat de landbouwramp 2017 betreft, zullen tegen eind dit jaar alle voorstellen van schadevergoeding bezorgd zijn aan de landbouwers. Vermoedelijk kunnen er dan nog wel een twintigtal dossiers open staan waar het beroep nog in behandeling is.

Wat de landbouwramp 2018 betreft, zullen er tegen eind 2019 ten belope van 99 miljoen euro voorstellen van schadevergoedingen berekend en bezorgd zijn aan de betrokken landbouwers. Zij hebben telkens een maand tijd om te reageren indien ze niet akkoord zouden gaan met het voorgestelde bedrag. Vervolgens volgt de uitbetaling. In 2020 zal dan nog een derde van de dossiers afgehandeld worden.

Tom Ongena vraagt om bevestiging dat de landbouwrampen van 2019 onder het huidige systeem van het landbouwrampenfonds blijven vallen, en mocht de officiële erkenning er pas volgend jaar komen, dat ze niet meteen in het nieuwe verzekeringsstelsel moeten instappen.

De *minister* bevestigt dat alle incidenten die zich voordoen tot eind 2019, onder de oude regeling vallen. Het gaat dus niet over de afhandeldingsdatum van het dossier, maar over het incident zelf dat tot 31 december 2019 onder de oude regeling valt.

Bart Dochy wijst erop dat het advies van het KMI zeer belangrijk is voor een eventuele erkenning een landbouwramp. Het is wel zo dat bepaalde gebieden in 2019 nog meer getroffen zijn dan in 2018, en Vlaanderen een minder gelijkmatig beeld geeft voor die periode. Het zal dus belangrijk zijn om daar duidelijk te differentiëren en hij hoopt dat dat ook aan bod zal komen in het advies van het KMI.

8. Implementatie van de brede weersverzekering

Steven Coenegrachts vraagt wat de stand van zaken is van de brede weersverzekering die start vanaf 1 januari 2020? Welke inspanningen worden gedaan om boeren te overtuigen zich te laten verzekeren? Is er reeds zicht op de hoogte van de verzekeringspremies? De minister maakt eveneens melding van pilootprojecten om marktrisico's in de sector af te dekken. Wat houdt dat in? Wie organiseert die? Welke budgetten worden voorzien?

De *minister* deelt mee dat de verzekeringen die in aanmerking komen voor een premiesubsidie in september 2019 werden erkend door het Departement Landbouw en Visserij. In totaal werden vijf verzekeringspolissen erkend. De erkenning werd bekend gemaakt op de website van het Departement Landbouw en Visserij. Hierover werd ook gecommuniceerd via een persbericht en via de stand van het Departement Landbouw en Visserij tijdens de Werktuigdagen in Oudenaarde eind september 2019.

Ter gelegenheid van de Agribex-landbouwbeurs, wordt op 5 december 2019 ook een studiedag georganiseerd. Het Departement Landbouw en Visserij zal de

voorwaarden om in aanmerking te komen voor de premiesubsidie toelichten. De verzekeraars met een erkende verzekeringspolis zullen hun product daar voorstellen aan landbouwers en de vakpers.

In het kader van het nieuwe GLB worden de opties voor Europese risicobeheerinstrumenten zeer grondig geanalyseerd en vergeleken. Vervolgens zal bekeken worden hoe deze kunnen passen in het Vlaams Strategisch Plan dat in 2020 zal opgemaakt worden.

Bart Dochy vindt het belangrijk dat landbouwers overtuigd worden van het nut om in te tekenen op een weersverzekering. Als ze dat niet doen, stellen ze zich bloot aan de gevaren van de weersomstandigheden, maar ook aan de onmogelijkheid om bij uitzonderlijk grote rampen eventueel nog meegenomen te worden in de erkenning van de ramp, gezien de verplichting om een bepaald percentage van de eigen teelten verzekerd te hebben. Hij vraagt daarom naar een communicatiecampagne zodat iedereen voor het eigen bedrijf de juiste keuze kan maken.

De *minister* deelt mee dat zowel de administratie als de landbouworganisaties actief communiceren over de brede weersverzekering. Naast de communicatie-initiatieven die de minister al heeft vermeld, zijn ook de landbouworganisaties bijzonder actief, vanuit een oprechte bezorgdheid om elke landbouwer te kunnen informeren. De minister vindt een brede weersverzekering bijzonder nuttig voor elk landbouwbedrijf. De Vlaamse overheid komt gedurende de eerste jaren trouwens voor een groot bedrag tussen in de verzekeringspremie.

9. Uitsluiting van de gekoppelde inkomenssteun binnen het GLB

Arnout Coel verwijst naar het GLB dat een uitsluiting van gekoppelde inkomenssteun oplegt tegen ten laatste 2027. Welke budgettaire impact heeft de gekoppelde inkomenssteun vandaag nog? Hoeveel landbouwers worden nog op deze manier vergoed? Heeft de minister al tussentijdse doelen bepaald om dit over acht jaar uit te faseren? Hoe ver wil de minister hiermee staan tegen het einde van de legislatuur?

Voor *Steven Coenegrachts* is het duidelijk dat de uitsluiting van de gekoppelde inkomenssteun tegen 2027 moet worden vervangen door een duurzaam alternatief. Welke alternatieven worden onderzocht, en welke impact zullen zij op het bedrijfsinkomen hebben in vergelijking met de gekoppelde inkomenssteun?

De *minister* antwoordt dat naar alle waarschijnlijkheid de Vlaamse GLB-strategie tegen eind 2020 zal moeten ingediend zijn bij de Europese Commissie, en het hervormde GLB op 1 januari 2022 van start zal kunnen gaan. Vlaanderen heeft de timing van het Europese besluitvormingsproces voor het GLB immers niet in eigen handen. Een grondige voorbereiding van de besluitvorming op Vlaams niveau zal in elk geval de nodige tijd in beslag nemen.

Een aantal vragen hebben betrekking op de uitsluiting van de inkomenssteun die gekoppeld is aan de productie van runderen. Vorig jaar werd hiertoe 21,3 miljoen euro uitbetaald aan 3200 professionele vleesveehouders en 2,1 miljoen euro aan 250 kalverhouders. Qua timing van de uitsluiting, is Vlaanderen afhankelijk van het nieuwe GLB, want de geleidelijke uitsluiting loopt daarmee samen. Vlaanderen kiest bewust voor geleidelijkheid om de betrokken landbouwers niet van het ene op het andere jaar voor voldongen feiten te plaatsen, maar ze tijd te geven om zich aan te passen. Uiterlijk tegen 2027 loopt de overgangperiode af. De minister heeft haar diensten de opdracht gegeven om een duurzaam alternatief voor gekoppelde steun te onderzoeken binnen de mogelijkheden van het nieuwe GLB. Dit kan zeker in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van het Vlaams Parlement worden besproken.

10. Steun voor startende landbouwers

Arnout Coel leest in de beleidsnota het volgende: "Binnen directe steun leggen we een reserve aan betalingsrechten aan, die dan aan instromers toegewezen kunnen worden." Over welk volume van betalingsrechten gaat het? Aan hoeveel instromers denkt de minister deze te kunnen toewijzen? *Joke Schauvliege* sluit zich hierbij aan en vraagt of die reserve gekoppeld is aan de periode van het volgende GLB? Werd die reserve opgenomen in de begroting?

De *minister* deelt mee dat zij de toewijzing van betalingsrechten aan jonge startende landbouwers maximaal zal benutten binnen de grenzen van het GLB. Die middelen zijn niet terug te vinden in de Vlaamse begroting, want de directe GLB-steun wordt voor 100 procent door de EU gefinancierd. In de periode 2015-2019 werd bijna 18 miljoen euro uitbetaald als top-up bij de directe betalingen aan jonge landbouwers.

Hoeveel instromers er de komende jaren zullen zijn valt moeilijk te voorspellen, maar zij zullen in elk geval ondersteund worden.

Leo Pieters merkt op dat startende landbouwers het vaak moeilijk hebben om hun landbouwgronden te verwerven. Vaak wordt de verdeling van landbouwgronden onderling geregeld en komen ze niet eens op de koopmarkt.

De *minister* vindt de vraag pertinent. De aanpassing van het Pachtdecreet zal niet over één nacht ijs gaan, want dat moet goede effecten hebben voor de landbouwers. Er zijn ook stimuli voor eigenaars om gronden ter beschikking te stellen, en misschien moet men die nog wat extra in de verf zetten. Het samen aankopen van grond kan ook een manier zijn voor bedrijven om aan grond te geraken. Er zijn een aantal goede voorbeelden die de komende periode misschien in de kijker kunnen gezet worden.

11. GLB-steun voor 'actieve' of voor 'echte' landbouwers

Sofie Joosen wijst erop dat de EU niet dezelfde definitie hanteert dan Vlaanderen dat zijn directe steun verleent aan de 'actieve landbouwer'. Kan Vlaanderen zijn standpunt staande houden na de hervorming van het GLB in 2021?

De criteria om in aanmerking te komen voor directe inkomenssteun, zijn vandaag nog niet duidelijk, aldus de *minister*. Op dit moment hanteren de Europese instellingen een geharmoniseerde definitie voor 'actieve' landbouwers. Uittredend commissaris voor Landbouw Phil Hogan stelde voor om een stap verder te gaan en enkel nog 'echte' landbouwers toe te laten in de toekomst. Maar of zijn voorstel het zal halen, en wat de definitie zal worden van een echte landbouwer, zal volgend jaar moeten blijken.

12. KRATOS en gesubsidieerd bedrijfsadvies

Tinne Rombouts citeert uit de beleidsnota: "In het GLB zetten we daarom in op het verder uitbouwen van de advisering aan landbouwers via een vernieuwd bedrijfsadviesstelsel dat nog meer zal inspelen op de noden van de landbouwers." Hoe zal dit systeem eruit zien? Wie zal hiervoor instaan? Hoe ver staat de ontwikkeling van dit systeem?

Sofie Joosen verwijst eveneens naar de hervorming van het adviseringssysteem. Bouwt dit verder op de ervaringen met KRATOS en gebeurde er een evaluatie? *Arnout Coel* leest in de beleidsnota dat bedrijfsadviesing specifieke voordelen heeft voor jonge landbouwers. Kan de minister daar voorbeelden van geven?

Minister *Hilde Crevits* deelt mee dat landbouwers sinds 2015 gesubsidieerd bedrijfsadvies kunnen inwinnen bij de onafhankelijke bedrijfsadviesdienst KRATOS. Afgelopen zomer heeft het Departement Landbouw een bevraging uitgevoerd bij zowel landbouwers als adviesverleners. Met de resultaten zal rekening worden gehouden bij de voorbereiding van het nieuwe GLB.

De adviesverlening die zich specifiek richt op jonge landbouwers kan zich situeren op het vlak van het totaal aantal adviezen dat kan worden gevraagd of specifieke adviezen, bijvoorbeeld begeleiding bij een overname of opstart.

13. Hervorming van VLIF

Arnout Coel onthoudt uit de toelichting van de minister dat minimum 10 procent van de middelen zal ingezet worden om pure innovatie en vernieuwing te stimuleren en dat de minister zou waken over de maximale benutting van Europese middelen. Wat is het huidige percentage van dit type investeringen? Welke maatregelen zal de minister nemen om dit minimum van 10 procent te halen?

Joke Schauvliege noteerde dat VLIF meer moet inzetten op duurzame investeringen, maar daar staan besparingen tegenover. Wanneer komt er duidelijkheid over de plannen?

Chris Steenwegen meent dat de minister reeds aangaf dat vooral in investeringen zal worden gesnoeid die een laag ondersteuningspercentage krijgen. Maar dat was eerder in het kader van de besparingen op het VLIF en de nood om keuzes te maken. De beleidsnota zegt dat de meeste steun zal gaan naar bedrijven die het meest bijdragen tot een verlaging van de milieudruk. Kan de minister meer duidelijkheid geven? Het verlagen van de milieudruk kan deels door technologische innovatie maar kan ook door het herzien van het bedrijfsmodel en verdienmodel. Wordt hier een verdeling van de middelen voorzien.

De *minister* bevestigt de intentie om VLIF te blijven inzetten als sterk investeringsinstrument. De instapvoorwaarden om in aanmerking te komen voor investeringssteun zullen kritisch tegen het licht gehouden worden zodat deze meer inspelen op de diverse verdienmodellen die in ontwikkeling zijn. De selectiemethodiek die op kandidaat-investeerders wordt toegepast, werd in 2015 grondig hervormd. De mate waarin de geplande investering bijdraagt aan de verlaging van emissies en milieudruk, is bepalend voor die score. Zonder een voorafname te doen op het nieuwe GLB, denkt de minister dat dit pad verder bewandeld moet worden.

Voor de 10 procent geormerkte middelen voor innovatie en vernieuwing, verwijst de minister naar de steunmaatregel 'innovatieve VLIF-investeringen' die in 2016 van start ging. Het succes van die maatregel nam de voorbije jaren gestaag toe. Daarnaast zijn er ook nog andere maatregelen die inzetten op innovatie en die verder zullen uitgebouwd worden.

Arnout Coel vraagt of het door Europa beschikbaar gestelde bedrag voor 10 procent innovatieve investeringssteun zal gehaald worden, en zo niet, welke maatregelen de minister zal nemen tegen onderbenutting van die middelen.

De *minister* benadrukt dat de middelen voor innovatie goed worden benut. Dit jaar werd nog een succesvolle oproep gedaan, omdat nog niet alles was opgebruikt. Het risico van onderbenutting bij oproepen zit in het feit dat sommige projecten finaal niet worden uitgevoerd, waardoor de investeringssteun niet kan worden verleend. Dat moet goed worden opgevolgd. Vandaar dat het totale volume aan effectieve steun vooraf moeilijk kan worden ingeschat. Sowieso zal de minister eind dit jaar cijfers kunnen geven.

14. VLIF-steun voor investeringen van loonwerkbedrijven

Emmily Talpe meent dat loonwerk in de landbouw nog aan belang zal winnen. Niet alleen als verbredingsactiviteit door boeren, maar ook als outsourcing voor gespecialiseerde taken, zowel door grote als kleine landbouwbedrijven. Zo kan loonwerk een belangrijke rol spelen in het operationaliseren van bijvoorbeeld precisiebemesting met dronetechnologie. De aankoop van dit soort gespecialiseerd materieel is voor veel landbouwbedrijven te duur, zodat ze het beter uitbesteden. Het maakt echter wel dat de functie van loonwerk zal mee evolueren met de introductie van innovatieve technologieën. Dat betekent ook dat loonwerkers voldoende toegang moeten krijgen tot investeringssteun. Vandaag vallen zij niet onder het VLIF. De hamvraag is welke rol de minister weggelegd ziet voor het loonwerk als volwaardige partner binnen de landbouw en op welke manier ze het voor de sector mogelijk kan maken om die rol te spelen, bijvoorbeeld inzake toegang tot investeringssteun. Vandaag heeft de loonwerksector vaak een gevoel dat ze niet met gelijke wapens kunnen strijden. Sommigen noemen dat concurrentievervalsing. Hoe zal de minister deze perceptie tegengaan?

De *minister* wijst erop dat loonwerkbedrijven onder het algemeen economisch ondersteuningskader vallen en daar steun kunnen genieten. Gecombineerd loonwerker zijn en tegelijk in aanmerking komen voor VLIF-steun als landbouwer, is sinds 2010 niet meer mogelijk, omdat VLIF niet toelaat dat machines waarvoor steun verleend wordt, worden ingezet voor loonwerkactiviteiten bij collega-landbouwers. Wel moet hier vermeld worden dat meerdere VLIF-landbouwers samen een machine-ring kunnen vormen om gezamenlijk dezelfde machines op verschillende bedrijven te kunnen inzetten.

15. VLIF-steun voor familiale landbouw

Steven Coenegrachts meent dat met betrekking tot de familiale landbouw vaak de denkfout gemaakt wordt dat die per definitie kleinschalig is. Dat hoeft helemaal niet zo te zijn. Integendeel, dat is precies waarom landbouwvennootschappen een goed instrument kunnen zijn om ganse families als aandeelhouder in een bedrijf te houden. Het zijn daarentegen vaak te kleine landbouwbedrijven die het moeilijk hebben en daardoor net een ganse landbouwfamilie treffen. Hoe ziet de minister het concept familiale landbouw? Hoe verhoudt zich dat tot het begrip schaalverandering en het zoeken naar leefbare businessmodellen? Vaak moeten startende boeren en hun familie kleinschalig beginnen. Probleem is dat kleine, startende bedrijven, veelal in bijberoep, meestal niet in aanmerking komen voor VLIF-steun. De minister heeft al te kennen gegeven om ook kleinere, veelbelovende starters beter te ondersteunen. Hoe wil ze dat concreet realiseren in het kader van de VLIF-steun?

De *minister* stelt dat de recente verlaging van de instapdrempel aan VLIF meer mogelijkheid moet bieden om ook kleinere investeringen en bedrijven te steunen die zich richten op nieuwe verdienmodellen. Binnen de mogelijkheden van het nieuwe GLB zal de minister de pistes onderzoeken die kleine, veelbelovende starters kunnen helpen. Ze denkt daarbij aan advies over de verschillende verdienmodellen en opstartadvies ter ondersteuning van de uitvoering van een doordacht businessplan.

16. VLIF-steun voor waterbeheer

Leo Pieters merkt op dat er systemen bestaan om akkers via een ondergronds waternet te bevoeien. Uiteraard moet het water van een wateropslag komen. In hoeverre zijn er middelen of steun om dat systeem uit te breiden?

De *minister* deelt mee dat er VLIF-investeringssteun is van 30 procent voor investeringen in waterbeheer, en dus ook voor het aanleggen van een ondergronds waternet. Daarnaast worden ook heel wat opleidingen en adviezen voorzien om landbouwers beter te wapenen tegen klimaatveranderingen.

17. Ketenoverleg

Chris Steenwegen vraagt hoe de minister het ketenoverleg slagkrachtiger kan maken zodat de producent een eerlijke prijs krijgt voor zijn landbouwproducten?

De *minister* wijst erop dat het Belgische ketenoverleg agrovoeding een privaat overlegplatform is van acht sectorfederaties. Het is dus geen overheidsorgaan. De Europese regelgeving laat dergelijk overleg tussen sectorfederaties toe, wat niet wil zeggen dat daar alles kan afgesproken worden. Wat bijvoorbeeld niet kan is het maken van volume- of prijsafspraken binnen de keten, want dat zou tot kunstmatig hogere consumentenprijzen kunnen leiden. De Europese mededingingsautoriteiten treden daar strikt op omdat prijsafspraken de goede werking van de interne markt in gevaar brengen.

Men kan dus niet van het ketenoverleg verwachten dat het rechtstreeks tot betere of hogere prijzen leidt, maar wel dat er bepaalde handelspraktijken interprofessioneel worden afgesproken of bepaalde onderzoekuitdagingen samen worden aangepakt. Zo kunnen bijvoorbeeld gedragscodes worden gemaakt, standaard leveringscontracten worden opgesteld of maximale betalingstermijnen worden overeengekomen. Het ketenoverleg beschikt ook over een orgaan dat geschillen behandelt.

Minister *Hilde Crevits* heeft nauw contact met federaal minister Nathalie Muylle over de omzetting van de Europese richtlijn van 17 april 2019 inzake oneerlijke handelspraktijken in de voedselketen. De lidstaten moeten deze richtlijn uiterlijk 1 november 2021 omgezet hebben.

18. Professionalisering van producenten- en brancheorganisaties

Tinne Rombouts leest in de beleidsnota dat de minister erop toeziet dat producentenorganisaties hun besturen verder professionaliseren. Gaat het dan over dagelijkse besturen of over de raden van bestuur waar landbouwers vaak vertegenwoordigd zijn?

Karolien Grosemans merkt dat bij de operationele programma's meer wordt ingezet op innovatie. Dat is goed nieuws voor de fruitteelt als meest innovatieve sector in onze landbouw, met 63 procent innovatieve bedrijven. Producentenorganisaties moeten hun besturen verder professionaliseren en er moet een betere communicatie komen. Hoe zal de minister de producentenorganisaties precies aanzetten om beter te communiceren? De geldstromen komen vandaag grotendeels bij de producentenorganisatie terecht en heel wat landbouwers vinden dat die middelen te weinig naar hen toekomen. Is dat in de feiten ook zo? Kan de overheid hierop toezien? Bepaalde middelen en subsidies zoals VLIF-steun, komen al rechtstreeks bij de landbouwer terecht. Kan dit uitgebreid worden?

Steven Coenegrachts treedt de minister bij inzake de ondersteuning van de producenten- en brancheorganisaties, en haar streven om de relaties tussen de leden te versterken door een goede communicatie. Maar veel landbouwers geven aan dat het beleid van de veiling zich te weinig op hun belang als producent richt, maar op de veiling zelf. Het zal dus zaak zijn om het beleid van de veiling meer te richten op de concrete noden die de leden ervaren. Zal de minister hierover het gesprek met de veilingen aangaan en hen verzoeken deze problematiek uit te diepen en desgevallend hun beleid bij te sturen?

Al naargelang het veilingreglement krijgen boeren meer of minder ruimte om naast hun verplichte afzet aan de veiling ook aan zelfvermarkting te doen. Vermits de vraag naar de uitbouw van korte keten sterk leeft, zal het wellicht noodzakelijk zijn dat veilingen zich reglementair conformeren aan deze nieuwe realiteit. Zal de minister deze problematiek aanhangig maken bij de veilingen en erop aandringen om voor hun leden de nodige ruimte voor zelfvermarkting te creëren?

De *minister* gaf al aan dat de Europese mededingingsregels in de eerste plaats gemaakt zijn om de consument te beschermen en de vrije marktwerking ten volle te laten spelen. Maar de agrovoedingsketen is een buitenbeentje omdat deze gekenmerkt wordt door veel kleine landbouwers-aanbieders, en een beperkt aantal grote verwerkers of retailers als koper. Daardoor zijn de machtsverhoudingen tussen de aanbieders en de kopers niet evenwichtig. Precies daarom heeft de EU uitzonderingen op de algemene mededingingsregels voorzien voor de landbouwsector, met name voor producentenorganisaties. Dat zijn samenwerkingsverbanden van individuele landbouwers. De veilingen in de groenten- en fruitsector zijn daar een voorbeeld van.

Het klopt dat er een spanningsveld kan ontstaan tussen enerzijds het belang van individuele leden van een producentenorganisatie en anderzijds het collectieve belang van de producentenorganisatie zelf. Leden ervaren niet altijd directe return of voordeel van investeringen of acties die door de raad van bestuur van de organisatie worden beslist. In slechte economische tijden leidt dit tot meer wrevel.

Het kan niet de bedoeling zijn dat de minister actief tussenkomt in het interne beleid van deze private ondernemingen, maar als voorwaarde om Europese steun te ontvangen, zal de raad van bestuur gevraagd worden om voortaan transparanter en open met de leden te communiceren over de besteding van middelen. De minister verwacht voortaan een communicatieplan dat duidelijk omschrijft hoe de democratische besluitvorming binnen de organisatie is geregeld.

Een van de basisbeginselen van een producentenorganisatie is de concentratie van het aanbod van de leden. Als men met de oogst van honderd landbouwers collectief naar de markt trekt, dan zal men normaal betere condities kunnen krijgen dan elk apart. Dat vergt natuurlijk goede en duidelijke afspraken, ook over een leveringsplicht. Mochten sommige leden hun oogst van de hoogste kwaliteit zelf verkopen en enkel de mindere kwaliteit aan de veiling leveren, dan zou het collectieve businessmodel achter de veiling logischerwijs op de helling komen te staan. Maar de raden van bestuur laten doorgaans wel toe dat hun leden via thuisverkoop een maximum van 25 procent van hun oogst rechtstreeks aan de consument vermarkten.

19. Organisatie van een Vlaamse voedseltop

Steven Coenegrachts vindt het goed dat de minister een Vlaamse voedseltop wil organiseren. Maar hoe ziet ze dat concreet? Wie zal deelnemen? Wanneer zal dat plaatsvinden? Welke werkmethode zal worden gehanteerd en welke output wordt verwacht? Zal deze voedseltop zich beperken tot menselijke voeding of wordt ook het aspect dierenvoeding mee geïntegreerd, met onder andere soja-problematiek? Ook *Joke Schauvliege* peilt naar de doelstelling van de voedseltop: een positieve vibe rond voedsel en landbouw creëren of concrete resultaten boeken? Maakt de top deel uit van een langer traject?

De *minister* verwacht dat de Vlaamse voedseltop een momentum is om stakeholders te betrekken bij de opmaak van een Vlaams voedselbeleid. Ze wil met deze voedseltop het strategische belang van een goed werkend en weerbaar voedselsysteem onder de aandacht brengen. Landbouwers spelen als eerste schakel van de ketting een cruciale rol en moeten hier ook meer voor geapprecieerd worden,

want onbekend is onbemind. Ook de consument neemt in het voedselbeleid een cruciale rol op. Voedsel is de toegangspoort om het verhaal van de landbouw tot bij de consument te brengen en ook meer draagvlak te creëren. De bedoeling is dat de voedseltop resulteert in een Vlaamse visie op het voedselsysteem, met bijhorend beleid. De concrete uitwerking en organisatie van de voedseltop moet nog starten. De minister wil dit grondig voorbereiden met een bottom-upbenadering.

20. Tegengaan van voedselverspilling

Ludwig Vandenhove vraagt welke acties de minister binnen welke termijn zal ondernemen om voedselverspilling tegen te gaan? Wenst zij in te zetten op sensibilisering bij de consument zodat meer producten de weg naar de consument kunnen vinden?

De *minister* verwijst naar het recente debat in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van 23 oktober 2019, naar aanleiding van de vraag om uitleg nr. 185 van Tom Ongena over de strijd tegen voedselverlies (*Hand. VI. Parl. 2019-20*, nr. C19, 13). In het regeerakkoord werd afgesproken dat de reductie van voedselverlies een absolute prioriteit is. Er wordt een halvering tegen 2030 in het vooruitzicht gesteld door middel van samenwerking met en in de agrovoedingsketen. De regering streeft naar een circulaire economie waar deze keten deel van uitmaakt.

De voorbije jaren hebben de Vlaamse overheid en de verschillende schakels van de agrovoedingsketen samen mooie resultaten neergezet in het kader van de Kettenroadmap Voedselverlies 2015-2020. De voorbereidingen zijn gestart voor een nieuw Preventieplan Voedselverlies voor de periode 2021-2025. Ook de recent gewijzigde Europese kaderrichtlijn Afval voorziet dat alle lidstaten een preventieprogramma moeten opmaken in 2020. De ervaringen en lessen van de afgelopen jaren vormen het vertrekpunt voor de invulling van dit plan met haalbare en effectieve acties. De minister volgt dit samen op met collega Zuhail Demir.

21. Landbouw en dierenwelzijn

Sofie Joosen vindt dat landbouwers moeten vergoed worden voor extra inspanningen die zij leveren inzake dierenwelzijn. Is er over keurmerken daarrond overleg met de minister van Dierenwelzijn?

Chris Steenwegen is erg begaan met het welzijn van dieren. De bijkomende VLIF-steun voor bovenwettelijke inspanningen inzake dierenwelzijn lijkt positief, maar is dit geen gold plating? Wat is de beleidsmatige argumentatie daarachter?

Steven Coenegrachts merkt op dat werd overeengekomen om goede praktijken van dierenhouders in de landbouw onder de aandacht te brengen, met het oog op navolging. Zal de minister samen met de minister bevoegd voor dierenwelzijn een concrete samenwerking opzetten, inclusief plaatsbezoeken?

Tom Ongena verwijst in dit kader naar de aankondiging van de minister om te onderzoeken hoe binnen het nieuwe GLB investeringen voor bovenwettelijk dierenwelzijn kunnen worden versterkt. Hoe kaderen deze investeringen in het aangekondigde label voor dierenwelzijn? Zal er bij het implementeren ervan worden gewaakt over de afgesproken randvoorwaarden, namelijk overleg met de sector, voorzien van een economische impactanalyse, een flankerend beleid en redelijke overgangstermijnen?

Minister *Hilde Crevits* waardeert de inspanningen die veehouders leveren op vlak van dierenwelzijn. Beleidsmatig moet wel een onderscheid worden gemaakt tussen wettelijke en bovenwettelijke normen.

De wettelijke normen gelden voor iedereen en zijn dus verplicht. De overheid ziet zelf toe op de naleving ervan via controles en handhaving. Bovenwettelijke normen zijn vrijwillig en kunnen deel uitmaken van een specifiek verdienmodel van een bedrijf, of een samenwerkingsverband tussen meerdere bedrijven. Men richt zich dan op afnemers of consumenten die bereid zijn om een meerprijs te betalen voor een specifieke eigenschap of kwaliteit. De borging van bovenwettelijke lastenboeken of labels wordt binnen de keten georganiseerd.

Vanuit het landbouwbeleid juicht de minister differentiatie- en diversificatiestrategieën sterk toe, en stimuleert en ondersteunt dit actief via het VLIF. Maar finaal moet iedere landbouwer zelf zijn eigen bedrijfsstrategie kiezen in functie van wat de markt vraagt en bereid is te vergoeden.

Zowel op politiek als ambtelijk niveau zal nauw worden samengewerkt tussen Landbouw en Dierenwelzijn om polarisatie tegen te gaan. De minister betreurt de incidenten die zich de voorbije weken hebben voorgedaan en kan geen begrip opbrengen voor inbraak op bedrijven of bezetting van horecazaken.

22. Aangepaste classificatie van runder- en varkenskarkassen

Bart Dochy merkt een vernieuwd beleid inzake de classificatie van runder- en varkenskarkassen. Wat zijn de nieuwe elementen van het beleid? Wanneer zal dit toegepast worden? Werd overleg gevoerd met de sector?

De *minister* deelt mee dat de transparantie werd verhoogd door slachthuizen te verplichten om varkens- en rundskarkassen in te delen op basis van bepaalde criteria. Per categorie worden ook prijsnoteringen bijgehouden en gemiddelden gemaakt. Op 18 oktober 2019 heeft de Vlaamse Regering op voorstel van de minister een aantal wijzigingen doorgevoerd om de conformiteit en de betrouwbaarheid van de indeling en de weging van geslachte dieren te bevorderen. Deze aanpassingen vloeien voort uit herziene regelgeving op Europees vlak en werden inderdaad voorafgaand besproken met de sector.

23. Sojateelt in Vlaanderen en het tweede actieplan Alternatieve Eiwitten

Tom Ongena ziet dat het telen van soja begint ingeburgerd te geraken in Vlaanderen, al blijft nog steeds de uitdaging bestaan om de opbrengst per hectare te verhogen. Dat is vooral een kwestie van zoeken naar een sojasoort die het meest tot zijn recht komt in ons klimaat en op onze grond. Kan de minister aangeven in welke zin de opbrengst van soja evolueert? Vergroot ook het areaal van soja dat in Vlaanderen wordt verbouwd? En wordt er in het algemeen een evaluatie gemaakt van het tweede actieplan Alternatieve Eiwitten 2016-2020 dat volgend jaar afloopt? Start in 2021 een nieuw actieplan?

De *minister* wijst erop dat de sojateelt in Vlaanderen nog in een onderzoeksfase zit, maar met als doel om daarna op te schalen naar een commerciële productie. Op dit moment is het onderzoekareaal 70 hectare.

Het actieplan Alternatieve Eiwitten voor veevoerders loopt eind 2020 af en zal een vervolg krijgen. Uiteraard zal na afloop van het huidige plan een eindevaluatie worden uitgevoerd.

24. Aandacht voor paardenhouderij in Vlaanderen

Tinne Rombouts vindt het vreemd dat de paardensector weinig aandacht krijgt in de beleidsnota, terwijl Vlaanderen wereldwijd bekend is voor het kweken van raspaarden. Hoe kan de landbouwsector hier een bijdrage leveren?

Ook *Tom Ongena* merkt geen aandacht voor de Vlaamse paardenhouderij. De minister wees er reeds eerder op dat het niet haar expliciete bevoegdheid is, maar paarden fokken is toch een landbouwactiviteit. Trainen en opleiden van paarden is dat niet, terwijl daar net het belangrijkste deel van de economische meerwaarde zit. Is het niet nodig samen met de bevoegde ministers te zoeken naar een geïntegreerd hernieuwd actieplan rond de paardenhouderij? Exact tien jaar na het eerste Vlaamse Actieplan voor de Paardenhouderij, dat in 2009 werd voorgesteld door toenmalig minister-president en minister van Landbouw Kris Peeters, is het aangewezen om een nieuwe evaluatie van de sector te maken, overleg op te starten en te zoeken naar een nieuw actieplan.

De *minister* bevestigt dat de faam van de Vlaamse paardensector wereldwijd bekend is. Tijdens de laatste Olympische Spelen in Rio was meer dan een kwart van de deelnemende springpaarden van Belgische origine. Vanuit haar bevoegdheid voor de paardenfokkerij heeft de minister uiteraard aandacht voor een toekomstgerichte paardenhouderij die via de erkende stamboekverenigingen werk maakt van een innovatief en genetisch onderbouwd fokkerijbeleid. Dit zal zij verder stimuleren door de werking van de erkende stamboekverenigingen te ondersteunen en ook steun te verlenen aan innovatieve projecten die inzetten op een paardenfokkerij met bijzondere aandacht voor de evoluties binnen de genetica en voor dierenwelzijns-, milieu- en klimaataspecten.

25. Herbevolkingsvergoeding voor pluimveehouders wegens aviaire influenza

Jeremie Vaneekhout vraagt waarom het niet mogelijk is om alle pluimveehouders volledig te vergoeden voor het ruimen van hun kippen bij de uitbraak van aviaire influenza H3N1.

Minister *Hilde Crevits* deelt mee dat het voor haar als Vlaams minister onmogelijk is om alle schade te vergoeden, omdat een aantal hefbomen federaal liggen en andere hefbomen Europees. Bij het ruimen van een pluimveebedrijf wegens een bepaalde ziekte, kan Vlaanderen pas de economische schade vergoeden na het uitdrukkelijke bevel tot verplichte ruiming door het Sanitair Fonds dat onder de federale bevoegdheid valt. Dat Sanitair Fonds werkt daarbij met de Europese lijst van laag pathogene en hoog pathogene ziektes om zijn ruimingsbevel op te baseren. Bij de uitbraak van het volgens Europa laag pathogene H3N1-virus heeft het helaas lang geduurd voor het Sanitair Fonds het bevel gaf tot verplichte ruiming. Intussen hadden een aantal pluimveebedrijven echter al tot een preventieve ruiming besloten om een verdere uitbraak van het virus te voorkomen. Aangezien op dat moment nog geen bevel gegeven was tot verplichte ruiming, vallen zij buiten de voorwaarden voor een economische schadevergoeding. De minister vindt dit een pijnlijke vaststelling en hoopt op Vlaams niveau toch nog een alternatieve regeling te kunnen uitwerken via een leegstands- en herbevolkingsvergoeding.

Tom Ongena weet dat de minister werkt aan een regeling die een leegstands- en herbevolkingsvergoeding voorziet om de zware financiële gevolgen van de H3N1-crisis in de pluimveehouderij te verzachten. Daarbij gaat bijzondere aandacht naar de bedrijven die ten gevolge van het door Europa opgelegde verbod op retroactiviteit niet onder de federale compensatieregeling vallen. Het probleem is echter dat dit dossier, inclusief betalingen, nog dit jaar moet worden afgehandeld. Wat is de stand van zaken? Hoe zal de minister verzekeren dat alles nog dit jaar afgehandeld wordt? En wat als dat niet zou lukken?

Sofie Joosen dankt de minister voor de noodoplossing via een herbevolkingsvergoeding aan pluimveehouders. Hoe zal het bedrag van 2,5 miljoen euro in de begroting worden ingebouwd?

De *minister* legt op 22 november 2019 een ontwerp van besluit voor definitieve goedkeuring voor aan de Vlaamse Regering. Het betreft een herbevolkingsvergoeding aan pluimveehouders die vrijwillig hun bedrijf geruimd hebben en hierdoor niet in aanmerking komen voor de economische schade die enkel uitgekeerd wordt bij een verplichte ruiming op bevel van het Sanitair Fonds. Als de Vlaamse Regering dit besluit op 22 november goedkeurt, zullen de dossiers nog dit jaar of in januari 2020 worden afgehandeld. De regering zal hiervoor 2,5 miljoen euro vrijmaken. De middelen komen deels uit het flankerend beleid van de VLM en deels uit het Vlaams Fonds voor de Lastendelging. De minister vraagt aan de regering om dit nog af te handelen in de begroting van 2019, zodat er dit jaar nog uitbetaald kan worden. Met 2,5 miljoen euro kan aan ongeveer 55 bedrijven een herbevolkingsvergoeding worden uitbetaald. Dat bedrag zal helaas niet de volledige herbevolkingskosten kunnen dekken, maar slechts een fractie van de geleden schade.

Tom Ongena vindt de tegemoetkoming voor bedrijven die proactief zijn opgetreden meer dan terecht. Maar het is slechts een beperkte tegemoetkoming, ook al heeft de ruiming erg veel geld gekost. Ligt het budget van 2,5 miljoen euro definitief vast, of is een uitbreiding van het budget nog mogelijk?

Bart Dochy wijst op de onrechtvaardige situatie van pluimveehouders die hun verantwoordelijkheid genomen hebben door nog voor het verschijnen van het KB, preventief te ruimen. Hij vraagt de minister of daar nog iets aan gedaan kan worden en hoe een dergelijk onrechtvaardige situatie in de toekomst vermeden kan worden. Hij vraagt ook om de opgelegde werkwijze vanuit Europa te onderzoeken voor het geval een zeer agressief virus nog opduikt, en waarvan Europa niet erkent dat eradicatie moet toegepast worden. Bart Dochy stelt zich ook vragen bij de positie van het Sanitair Fonds als federale instelling, maar gespijsd met bijdragen door de sector. Het Sanitair Fonds betaalt normaal gezien de vergoeding voor opgeruimde dieren, maar door een erg late ruimingstoelating vielen reeds geruimde dieren buiten de mogelijkheid voor een tegemoetkoming. Hij dringt erop aan dat de minister in overleg met de sector de werking van het Sanitair Fonds onderzoekt, om eventueel tot aanpassingen te komen zodat de middelen gebruikt kunnen worden wanneer de sector ze nodig heeft.

Minister *Hilde Crevits* is zelf ook vragende partij om op Europees en federaal niveau overleg te plegen over de wijze waarop het H3N1-dossier werd aangepakt. Zo zijn er de Europese lijsten die bepalen wat hoog en laag pathogeen is, en de vraag hoe actueel ze zijn en hoe ermee om te gaan. Dit debat zou op Europees niveau moeten heropend worden. Het voordeel van zo'n lijst is dat het heel snel actie toelaat indien een ziekte hoog pathogeen is. Bij een laag pathogene ziekte is er echter grote onzekerheid, wat de problemen mee heeft veroorzaakt.

Sofie Joosen beaamt dat de federale overheid niet verplicht was om de beslissing tot ruiming te nemen, maar het had toch sneller gekund. Gelukkig werd op Vlaams niveau een oplossing gevonden via de herbevolkingsvergoeding, mede dankzij de extra budgettaire inspanning door de collega's van het Departement Omgeving en het Departement Financiën. Toch is het niet logisch dat slechts een beperkt deel van de schade kan worden vergoed. De discussie over de lijst met laag en hoog pathogene ziektes moet zeker worden gevoerd, want een dergelijk incident mag zich niet herhalen. Het voorzorgprincipe om bij een ziekte preventief te ruimen, mag niet worden afgestraft. Ruiming remt immers de ziekteverspreiding en komt het dierenwelzijn ten goede.

Leo Pieters sluit zich aan bij de vraag om de positie van het Sanitair Fonds te onderzoeken en vraagt om zoveel mogelijk bevoegdheden naar Vlaanderen over te hevelen.

De *minister* bevestigt dat er frustratie bestaat over het Sanitair Fonds. De sector moet misschien ook nadenken over een soort privaat fonds buiten de overheid. In de zuivelsector bestaat een initiatief voor tussenkomst bij botulisme, buiten de federale overheid. De sector beslist dan volledig zelf wat men met de middelen wil doen. Uiteraard wil de minister met de sector en het federale niveau overleggen over een eventuele aanpassing van het Sanitair Fonds, maar ze is natuurlijk niet bevoegd om het te reorganiseren. De minister zal naast het initiatief voor een herbevolkingsvergoeding zeker ook proberen om op Europees vlak de lijst met pathogene ziektes aan te vullen.

26. Biolandbouw

Arnout Coel leest in de beleidsnota dat de minister een verdere duurzame, kwalitatieve en kwantitatieve groei aankondigt van de bio-landbouw. Eind 2018 zijn er 514 biologische landbouwbedrijven actief. Welke groei heeft de minister voor ogen tegen het einde van het Strategisch Plan Bio 2018-2022? En tegen het einde van de legislatuur?

Ook *Tom Ongena* onderschrijft de zoektocht naar meer en betere bio-landbouw. Deze nichemarkt heeft immers nog groeipotentieel vermits de vraag naar bio-producten het aanbod ruim overtreft. Toch heeft ook de biomarkt haar limieten. Bovendien is bio gebaseerd op een lastenboek en vormt het een onderdeel van het bredere begrip agro-ecologie. Zal de minister initiatieven nemen om praktijken uit de agro-ecologie een bredere ingang te laten vinden in onze landbouw met het oog op een verdere verduurzaming?

Is er ook ruimte om de voorschriften van het biolastenboek te evalueren en bij te sturen met oog op het wegwerken van anomalieën? Een voorbeeld hiervan betreft tuinbouwgroenten. Het aandeel van bio is hier quasi nul om de eenvoudige reden dat het biolastenboek bepaalt dat bio-tuinbouwgroenten onder glas in volle grond moeten worden geteeld. In een land als Israël is dat naar verluidt geen vereiste. Het gevolg is dat Vlaanderen bijvoorbeeld biokomkommers moet importeren vanuit Spanje, allen apart verpakt in een plastic folie om het product vers te houden. Tom Ongena rekent erop dat de minister binnen Europa zal streven naar eenvormige voorschriften voor biolandbouw en biotechnologie. Vandaag zijn die er niet, met oneerlijke concurrentie tot gevolg.

Naar verluidt zou familiale opvolging in biobedrijven problematisch zijn. Werd dit reeds onderzocht? Er bestaat groeiende interesse in de oprichting van coöperaties voor biobedrijven, maar het probleem is dat de VLIF-reglementering als te streng wordt ervaren, vermits iedereen die in de coöperatie zit, landbouwer moet zijn. Er kunnen ook consumentencoöperaties worden opgericht, maar het is dan weer onduidelijk hoeveel procent van de aandelen maximaal in handen van de consument mogen zitten. Hoe ziet de minister dit?

De *minister* bevestigt dat biolandbouw, en bij uitbreiding de volledige bioketen, sinds 2005 groeit. Er zijn echter nog onvervulde opportuniteiten, zodat de focus nog sterker op de landbouwer zelf moet liggen. Concreet zet de minister meer in op omschakeling naar bio en op het behoud van bestaande biolandbouwers. Ze ondersteunt hen via regulier beleid, maar ook door een sterke focus op bio-onderzoek en innovatie. Op die manier kunnen biolandbouwers zich versterken in hun bedrijfsvoering en toekomstgericht groeien. De bestaande ketenwerking wordt voortgezet en nog verruimd met de bioclusters. De minister kende deze week nog 105.000 euro toe voor de ondersteuning van de bioclusters Pajottenland en Haspengouw en de oprichting van een derde cluster.

Omschakelen naar biologische landbouw is een grote stap. Landbouwers moeten extra kennis opbouwen, de omschakelperiode economisch kunnen overbruggen, er

moeten andere afnemers en leveranciers worden gezocht, men moet zich inwerken in nieuwe regelgeving enzovoort. Het omschakelen is dus een heel traject. Bovendien moet men steeds voor ogen houden dat ook de bio-landbouwer marktgericht produceert, en dus in functie van wat de consument vraagt. Vorig jaar was het marktaandeel van biologische verse voedingswaren 2,5 procent. Daarom wil de minister eerder trachten om de zelfvoorzieningsgraad voor biologische landbouw te verhogen, dan om absolute streefcijfers voorop te stellen die abstractie maken van consumentenvoorkeuren.

Wat betreft de problematiek van biologische groenten die niet in volle grond worden geteeld en daardoor geen bio-label krijgen, lopen op dit ogenblik besprekingen op Europees niveau. De minister deelt de bezorgdheid dat de regels duidelijk en geharmoniseerd moeten zijn. Het is wat haar betreft niet verdedigbaar dat andere bio-etiketteringsregels gelden naargelang het land van oorsprong.

Qua bedrijfsopvolging beschikt de minister niet over gegevens die aantonen dat de bedrijfsopvolging van ouders naar kinderen binnen de biolandbouw groter of kleiner zou zijn ten opzichte van de gangbare landbouw.

27. Biodiversiteit en bescherming van bestuivers

Tom Ongena leest in de beleidsnota de aangekondigde acties ter bescherming van de honingbijen, wilde bijen en andere bestuivers zoals hommels. Komt er een nieuw actieplan? Gaat het ruimer dan het vorige dat zich enkel beperkte tot honingbijen? Zal er worden afgestemd met het federale niveau, waar ook diverse acties rond honingbijen werden genomen?

Voor de periode 2020-2022 komt er een nieuw bijenteeltprogramma, aldus de *minister*. Net zoals het vorige programma is het de bedoeling om de bijensterfte onder controle te krijgen, maar over de laatste jaren heen is er reeds een gunstige tendens. Voor het afgelopen seizoen 2018-2019 situeert de bijensterfte in België zich op 11 procent, wat door wetenschappers als normaal wordt beschouwd.

De voornaamste reden van het dalende sterftcijfer is dat de imkers betere en goede technieken hebben aangeleerd om de varroa destructor te bestrijden. Dat is een parasitaire mijt die van oorsprong uit Azië komt en zich vanaf 2006 in Vlaanderen begon te verspreiden.

28. Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling II en III

Emmily Talpe weet dat in september 2016, sinds de start van het PDPO III, 71.927.428 euro was uitgegeven. Dat was toen ongeveer 11 procent van het totale budget voorzien voor de gehele programmaperiode. Bij PDPO II werd uiteindelijk 99 procent van de voorziene Europese middelen toegekend. Inmiddels nadert PDPO III zijn laatste fase. Hoe ziet het er momenteel naar uit wat de mate van besteding van de toegekende Europese middelen, en bijgevolg ook de 50 procent van Vlaamse cofinanciering betreft? En zijn er vanuit Europa ook al terugvorderingen inzake PDPO-steun gevraagd? Zo ja, hoe groot was de foutenmarge in de bestedingen en hoeveel projecten moesten hoeveel terugstorten?

Minister Hilde Crevits deelt mee dat naar analogie van PDPO II, alles in het werk gesteld wordt om de beschikbare middelen voor PDPO III optimaal in te zetten en een zo goed mogelijk bestedingspercentage te bereiken. Betalingen van PDPO III, die lopen in de periode 2014-2020, kunnen tot eind 2023 gedaan worden, waardoor in theorie nog gedurende vier jaar betalingen mogelijk zijn. Volgens de meest recente PDPO III opvolgingstabel van 14 november 2019 is er 260,2 miljoen euro uitgegeven, Vlaamse en Europese financiering samen gerekend.

Momenteel zijn er nog geen terugvorderingen inzake PDPO-steun vanuit Europa gekomen. In kader van de certificering van de jaarrekening 2018 is wel een procedure lopende die een terugvordering zou kunnen inhouden, maar er is nog geen finale beslissing van de diensten van de Europese Commissie hierover.

29. Ecosysteemdiensten om milieu-uitdagingen te counteren

Ludwig Vandenhove vraagt of er sluitende afspraken komen met Leefmilieu inzake handhaving en controle bij het leveren van ecosysteemdiensten voor water en klimaat door land- en tuinbouwers? De praktijk leert immers dat er veel te weinig geld voor is.

De *minister* wijst erop dat de beleidsdomeinen Landbouw en Omgeving al langer samenwerken op het vlak van handhaving en controle, zowel via uitwisseling van data als het gebruik van elkaars expertise voor specifieke controle-opdrachten. Ook in het kader van de randvoorwaarden waaraan landbouwers moeten voldoen voor areaal- of diergebonden GLB-betalingen, zijn afspraken gemaakt voor het uitwisselen van data over niet-nalevingen van milieugerelateerde randvoorwaarden. Deze samenwerking zal zeker voortgezet worden.

30. Landbouw met verbrede doelstellingen

In de beleidsnota Toerisme 2019-2024 leest *Cathy Coudyser* dat Vlaams minister Demir wenst in te zetten op de omschakeling van bestaande landbouwactiviteiten naar potentieel meer rendabele en duurzame activiteiten zoals plattelands- en hoevetoerisme en dat zij hierover met de bevoegde minister van Landbouw overleg zou plegen. Hoe staat de minister tegenover deze beleidsintentie en hoe kunnen beide ministers daarop inspelen? Welke mogelijkheden ziet de minister vanuit de landbouwzijde?

Ook de *minister* merkt de evolutie naar landbouw met verbrede doelstellingen. Dat omvat een grote verscheidenheid aan evoluties: biologische landbouw, agrarisch natuurbeheer, hoevetoerisme, boerderijcamping, ontvangen van jeugdkampen, korte ketenverkoop, kweken van oude of uitzonderlijke gewassen of bijzondere planten- en dierenrassen enzovoort. De minister kan die verbreding op de actieve landbouwbedrijven ondersteunen via landbouweducatieve initiatieven en via oplossingsgerichte advisering bij de vergunningsvoorwaarden voor de noodzakelijke constructies en inrichtingen. Op die manier zal de landbouwer over de nodige handvaten beschikken om zijn bestaande landbouwactiviteiten te verbreden met potentieel rendabele en duurzame activiteiten. Vanuit Landbouw is het echter belangrijk dat een actief landbouwbedrijf wordt gecombineerd met een verbrede activiteit, en dat dus niet alleen de verbrede activiteit overblijft.

31. Agroforestry

Steven Coenegrachts leest in het Vlaamse regeerakkoord de belofte om deze legislatuur 4000 extra hectare bos te creëren. Dat is in eerste instantie de bevoegdheid van minister Demir, maar zal de minister van Landbouw hierin ook een rol spelen, meer bepaald door een volwaardig beleid op het vlak van agroforestry te ontwikkelen? Zijn er ook mogelijkheden om projecten rond commerciële bosbouw op te zetten, bijvoorbeeld in het teken van de diversificatie en taakverbreding van de landbouw?

Minister *Hilde Crevits* verwijst naar vraag om uitleg nr. 322 over een agroforestrybeleid in Vlaanderen, die haar op 6 november 2019 werd voorgelegd (*Hand. VI.Parl. 2019-20, nr. C31, 12*). Binnen het nieuwe GLB zal bekeken worden hoe de maatregel agroforestry kan behouden en geoptimaliseerd worden. Het thema agroforestry meenemen in het beleid inzake verbreding is hier één van de opties. De

minister gelooft in de meerwaarde van agroforestry, ingepast in een rendabel bedrijfsmodel waar landbouwproductie op het veld gecombineerd wordt met boom-aanplantingen.

32. Bodempaspoort voor landbouwpercelen

Arnout Coel verwijst naar het onderzoek over de mogelijkheden van een bodempaspoort. Dat is op zich een zinvol initiatief, maar hoe zal de minister vermijden om al te grote administratieve lasten bij de landbouwer te leggen? Ook *Joke Schauvliege* polst naar de mogelijkheden van een bodempaspoort. Zijn er voorbeelden uit het buitenland? Is er een concrete timing voorzien?

De *minister* deelt mee dat ILVO momenteel de mogelijkheden van een bodempaspoort voor landbouwpercelen onderzoekt. Dat is een fiche die kenmerken en parameters over een perceel bundelt, te vergelijken met bijvoorbeeld de woningpas voor gebouwen. Om geen bijkomende administratieve lasten te creëren zal zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van data die reeds beschikbaar zijn in authentieke gegevensbronnen. Het is ook een vrijwillig instrument.

33. Integrated Pest Management

Ludwig Vandenhove verwijst naar gewasbestrijdingsmiddelen die schadelijk zijn voor natuur, milieu en de volksgezondheid. Welke stappen onderneemt de minister om deze te verbieden?

Voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen verwijst de *minister* naar de Europese Unie en federale overheid, die beiden bevoegd zijn op dit vlak. De federale overheid reguleert, normeert en eist dat gebruikers over de vereiste kennis beschikken voor een oordeelkundig gebruik van producten. Men moet daartoe over een fytolicensie beschikken. Daarnaast voert het Federaal Voedselagentschap controles uit op de maximale residulimieten op ons voedsel.

Op Vlaams niveau voert de minister een stimulerend en sensibiliserend beleid op het vlak van geïntegreerde gewasbescherming, ook bekend als Integrated Pest Management. Zij doet dat via investeringssteun, opleidingsmomenten, het aanbieden van digitale praktijkgidsen, demonstratieprojecten, innovatie en onderzoek. Zij zal dit beleid de komende jaren verder zetten.

34. Klimaatbeleid en energiebesparende maatregelen

Ludwig Vandenhove kan uit de beleidsnota afleiden dat de minister vooral het traditioneel landbouwbeleid zal blijven ondersteunen. Nochtans is in het kader van het globale klimaatbeleid een totaal andere aanpak nodig, maar dat vindt hij niet terug in de beleidsnota. Welke stappen wil de minister ondernemen in het kader van de aanpak van de stikstofproblematiek? Wordt hiervoor gekeken naar de grote inspanningen die Nederland zich getroost?

De stikstofproblematiek is een complex gegeven, aldus de *minister*. Er zijn verschillende bronnen: industrie, energie, huishoudens, mobiliteit en inderdaad ook landbouw en de uitstoot in het buitenland. De Nederlandse situatie is niet zomaar vergelijkbaar met Vlaanderen omdat een andere aanpak werd ontwikkeld. Net zoals bij ons heeft de Nederlandse Programmatische Aanpak Stikstof een generieke brongerichte component en een effectgerichte component. Maar Vlaanderen heeft ook een gebiedsgerichte brongerichte component, waarbij bedrijven met een betekenisvolle impact op Natura2000-gebieden niet altijd vergunbaar of hervergunbaar zijn. De minister verwijst naar de zogenaamde rode en oranje bedrijven binnen de Vlaamse PAS. De minister is zeker bereid om hierover met collega Demir in dialoog te gaan als zij een plan van aanpak voor alle sectoren voorstelt.

Arnout Coel vraagt hoeveel investeringssteun de minister voorziet voor investeringen met een hoog mitigatiepotentieel?

Chris Steenwegen weet dat de landbouwsector een grote verantwoordelijkheid draagt om de klimaatverandering tegen te gaan. In de beleidsnota staat dat de minister de sector zal ondersteunen om in 2030 de uitstootdoelstelling te halen van min 26 procent ten opzichte van referentiejaar 2005. De omgevingsanalyse toont echter dat de uitstoot vanaf 2005 tot 2017 niet verder gedaald is. Kan de minister aangeven welke maatregelen in welke mate tot een significante daling zullen leiden?

Steven Coenegrachts sluit zich hierbij aan. Op welke manieren kan de landbouwsector op het vlak van energetische emissies een extra inspanning doen om CO₂ te besparen en mee de doelstelling van min 26 procent te bereiken, rekening houdende met de socio-economische impact?

De landbouwsector is een buitenbeentje in het klimaatverhaal, aldus de *minister*. In andere sectoren zijn de emissies meestal het gevolg van de verbranding van fossiele brandstoffen die eeuwenlang in de aarde opgeslagen waren. In de landbouwsector daarentegen is driekwart van de emissies niet afkomstig van verbrandingsprocessen, maar van biologische en natuurlijke processen in de bodem of in het maagdarmsstelsel van dieren. Een andere specificiteit is dat landbouwactiviteiten niet louter koolstofverbindingen uitstoot, maar ook koolstof uit de lucht haalt via gewassen of weidegrassen. Landbouw is dus niet louter een deel van het probleem, maar ook een deel van de oplossing.

Via voedermanagement, bedrijfsmanagement en genetische selectie van rundvee is het potentieel aanwezig om de vooropgestelde reductiedoelstelling tegen 2030 te bereiken. In 2025 wordt gemonitord of Vlaanderen op schema zit.

Voor de reductie van de energetische landbouwemissies wordt steeds uitgegaan van drie stappen: zo energie-efficiënt mogelijk produceren en energie besparen; de resterende energievraag zo veel mogelijk invullen met hernieuwbare energie; en pas in laatste instantie nog gebruik maken van fossiele energie waar dit echt noodzakelijk is. Concrete toepassingen zijn bijvoorbeeld warmterecuperatie, kleinschalige vergisting, gebruik van biogas en aardgas-wkk's.

Landbouwers kunnen steeds terecht bij Enerpedia voor een energiescan van het bedrijf en begeleiding en nazorg op maat.

Ludwig Vandenhove meent dat de minister voorbijgaat aan de fundamentele vaststelling dat de veestapel eigenlijk veel te groot is. Hij pleit eerder een warme sanering, met sociaal correcte vergoedingen, en een afbouw van de industriële veehouderij door een bouwstop van te grote varkens-, kippen- en kalkoenstallen. Ziet de minister een ondersteunende rol weggelegd voor het VLIF om tot een gecontroleerde krimp van de veestapel te komen?

De *minister* deelt mee dat het klimaatakkoord van Parijs expliciet stelt dat de uitdagingen moeten worden aangepakt zonder de voedselvoorziening te hypothekeken. De doelstelling van de Verenigde Naties is dus bijvoorbeeld niet om minder kaas, eieren of vlees te produceren, maar om de emissies van broeikasgassen te verminderen. Landbouwers produceren immers wat de markt vraagt. De consumptie van rood vlees toont trouwens een dalende tendens die zich weerspiegelt in een verminderd aantal varkens en runderen. Ten opzichte van 2000 waren er in 2016 14,8 procent minder runderen en 17,7 procent minder varkens in Vlaanderen.

Het VLIF is een investeringsinstrument waarbij de investeringen van landbouwers die het meest bijdragen op vlak van bijvoorbeeld milieu, klimaat en rendabiliteit,

op steun kunnen rekenen. Het komt ieder bedrijf toe om op basis van zijn eigen bedrijfsplan tot een rendabel verdienmodel te komen. De investeringen die via de selectiemethodiek het hoogst gerangschikt worden, kunnen op VLIF-steun rekenen.

Ludwig Vandenhove vraagt of de minister de natuurinclusieve landbouw dan als specifiek luik zal opnemen in instrumenten als investeringssteun, onderzoeks- en innovatieprogramma's en adviseringsdiensten.

De *minister* deelt mee dat, in uitvoering van het GLB, het Vlaams strategisch plan zich onder meer richt op rendabiliteit, multifunctionaliteit, klimaat, natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit en landschapsbeheer. Bij de voorbereiding van dit plan onderzoekt zij welke maatregelen hierbij concreet zullen ingezet worden. Op Europees niveau is er ruimte voorzien voor natuurgerichte landbouw op het vlak van adviesverlening en binnen projecten die inzetten op de samenwerking tussen praktijkonderzoek en landbouwers, zijnde de Europese Innovatiepartnerschappen. Vandaag zitten investeringen gericht op het bevorderen van biodiversiteit zoals machines voor landschapsonderhoud al in de 30 procent steuncategorie van het VLIF.

35. Houding van Europa tegenover transgenese en cisgenese

Tom Ongena meent dat naast biolandbouw ook biotechnologie een eerlijke kans moet krijgen. Vandaag krijgt ze die niet omdat Europa bijzonder negatief staat tegenover genetisch gewijzigde organismen. Is de minister van mening dat er een gelijk beoordelingskader van ggo's ten aanzien van andere voedingsmiddelen moet worden gehanteerd? Is de inzet van ggo-technologie aangewezen in het klimaatdebat, geïntegreerde gewasbescherming en dergelijke? Hoe ziet de minister de toekomst van het VIB nadat gebleken is dat het Europees Hof het begrip ggo's nog stringenter dan vroeger interpreteert, omdat ook cisgenese wordt beschouwd als een vorm van ggo?

De *minister* stelt vast dat Europa vooral heel verdeeld is over het gebruik van ggo-technologie voor de voedselproductie. Het blijft merkwaardig om vast te stellen dat er voor biotechnoepassingen in andere domeinen, zoals in de menselijke geneeskunde of de productie van gebruiksgoederen, veel minder weerstand is. De minister vindt dat technologische oplossingen niet a priori mogen worden uitgesloten, vooral met het oog op grote maatschappelijke uitdagingen.

Europa hanteert een zeer streng beoordelingskader voor ggo's dat niet meer aangepast is aan huidige technologie, gebaseerd is op expertise en kennis over toepassingen en risico's, zoals bij het VIB. Daarom is een aanpassing van het beoordelingskader nodig, om te vermijden dat Europa de mogelijkheden van deze technieken niet in de praktijk kan inzetten. Het is aan de wetenschappelijke wereld om op een objectieve en wetenschappelijke manier de voor- en nadelen van deze technieken in te schatten en het maatschappelijk debat te voeden. Alleen hiermee kan op termijn de maatschappelijke ongerustheid aangepakt worden.

Het gebruik van ggo-technologie is momenteel nauwelijks aanwezig in het Vlaamse klimaatdebat. Internationaal is er wel aandacht voor nieuwe veredelings technieken in de zoektocht naar nieuwe robuuste voedselplanten die beter bestand zijn tegen de veranderende klimaatomstandigheden.

De uitspraak van het Europees Hof bemoeilijkt volgens de minister de ontwikkeling van de nieuwe ggo-technieken en ondermijnt de concurrentiepositie van het Europese ggo-onderzoek. Het VIB-onderzoek is echter veel breder dan enkel het landbouwkundig onderzoek, waardoor de uitspraak van het Hof van Justitie haar niet in alle onderzoekdomeinen treft.

Ondertussen wordt er binnen de Europese Raad op voorstel van het Finse voorzitterschap een besluit voorbereid dat de Europese Commissie vraagt om een juridische studie te maken en in functie daarvan een nieuw voorstel van wetgeving te doen.

Onderzoek en ontwikkeling moet in het algemeen blijven inzetten op nieuwe beloftevolle technieken, ook bij toepassingen in het domein van voeding en landbouw. Dat is absoluut noodzakelijk met het oog op de uitdagingen die klimaatverandering en geïntegreerde gewasbescherming met zich meebrengen.

Tom Ongena benadrukt dat de recentste ggo-technologie de mogelijkheid biedt om problemen als droogte, ziektebestrijding en overdreven gebruik van gewasbestrijdingsmiddelen op een veilige manier te counteren. Hij hoopt dat de minister in Europa haar stem zal laten horen om cisgenese binnen Europa mogelijk te maken. Europa laat door het strenge ggo-beleid immers veel mogelijkheden onbenut en zadelt onze landbouwers op met een mondiaal concurrentieel nadeel.

De *minister* bevestigt het belang van de ggo-techniek in het kader van de klimaatuitdagingen. Ook door voeding kan men zorgen dat men beter gewapend is tegen bepaalde klimaatrisico's. Uiteraard moet het level playing field ook gelden voor de biolandbouw. Een verschillende reglementering in elk land is ongewenst en nefast voor lokale producenten. De minister verzekert dat ze dit nauwgezet opvolgt.

36. Erkenning van Vlaanderen als afzonderlijke exportregio

Sofie Joosen verwijst naar de exportproblemen voor Vlaams varkensvlees. Kan Vlaanderen erkend worden als aparte exportentiteit, zodat het opduiken van Afrikaanse varkenspest in Wallonië geen gevolgen heeft voor de Vlaamse varkensveeteelt? De nadruk op voedselkwaliteit is terecht. Maar Vlaanderen wordt binnen het GLB niet als aparte entiteit erkend. Hoe ver reikt de ambitie om Vlaanderen als een aparte exportentiteit erkend te krijgen?

De *minister* vindt het onderscheid tussen de erkenning van Vlaanderen als 'afzonderlijke exportregio' of als 'afzonderlijke regio' politiek zeer belangrijk.

De erkenning van Vlaanderen als 'afzonderlijke exportregio' is voor de minister geen louter Vlaamse aangelegenheid, maar moet besproken worden met de andere gewesten en de federale overheid. Bovendien is Vlaanderen voor die erkenning afhankelijk van de goodwill van het betrokken derde land. Regionalisatie is het concept waarbij de Europese Commissie het gebied van en rond een besmetting indeelt in verschillende regio's. Het is aan de overheid van het derde land om te bepalen of zij deze indeling erkent. Derde landen kunnen bij hun embargo rekening houden met de door de Europese Commissie bepaalde zones, maar ook met landsgrenzen, provinciegrenzen en dergelijke. De Europese Commissie pleit bij derde landen sterk voor het erkennen van haar eigen indeling. Concreet in het dossier van de Afrikaanse varkenspest ijvert de minister voor de vrijstelling van embargo's van dat deel van België dat niet geklasseerd is als besmet gebied. Ze zet alles op alles om de handelspartners te overtuigen van deze manier van werken, onder meer via VLAM en het FAVV.

De erkenning van Vlaanderen als 'afzonderlijke regio' bij de toepassing van het nieuwe GLB, is een ander knelpunt omdat Europa hier vandaag nog niet van overtuigd is. In de voorstellen van de Europese Commissie wordt gesteld dat elke lidstaat één strategisch plan moet indienen. Zowel op technisch als op politiek niveau zijn samen met Wallonië reeds meerdere stappen ondernomen naar de diensten van de Europese Commissie, naar de voorzitter van de Raad van landbouwministers en naar de betrokken lidstaten toe, om hen correct te informeren over de bevoegdheidsverdeling in België. België is immers de enige lidstaat waar de

gewesten volledig autonoom bevoegd zijn voor de uitvoering van het GLB. De verwachting is echter dat, gezien de gevoeligheid van het dossier in andere lidstaten, dit dossier pas aan het einde van de besprekingen kan worden geregeld.

37. Ratificering van het MERCOSUR-akkoord

Voor *Chris Steenwegen* gaat de verantwoordelijkheid van Vlaanderen en Europa voor het klimaatbeleid verder dan de eigen grenzen. In de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid werd op 6 november 2019 reeds gesproken over de ontbossing in de regenwouden en de Cerrado in Brazilië, en de koppeling met het Europese handelsverdrag met de Mercado Común del Sur, het zogenaamde MERCOSUR-akkoord (*Hand. VI.Parl. 2019-20, nr. C31, 12*). Wat zal de houding van de minister zijn inzake de verdere afhandeling van dit akkoord?

Minister *Hilde Crevits* zal het MERCOSUR-akkoord en de verdere uitwerking ervan met grote aandacht verder opvolgen. Zij zal daarbij uiteraard oog hebben voor duurzaamheidsaspecten, maar ook voor de implementatie ervan in Vlaanderen. Zij kan zich echter nog niet definitief uitspreken over dit akkoord zolang de impactanalyse van de federale overheid nog niet is afgerond.

De minister zal in alle handelsbesprekingen de belangen van de sector maximaal behartigen. Voor ieder akkoord zal geval per geval moeten bekeken worden wat de defensieve en offensieve belangen zijn. Als leidraad voor de handelsakkoorden is een gelijk speelveld belangrijk, niet enkel op economisch, maar ook op sociaal en ecologisch vlak.

38. Administratieve vereenvoudiging – een klantgerichte en innovatieve overheid

Joke Schauvliege leest in de beleidsnota dat de landbouwer wegwijs wordt gemaakt in het complexe landschap van financiering om een geschikt instrument te vinden dat een antwoord kan bieden op een bepaalde onderzoeks- of innovatievraag. Hoe ziet de minister de concrete uitwerking? Zullen hier communicatiemiddelen voor worden ingezet? Het e-loket zal meer inzetten op een proactieve begeleiding van de landbouwer. Kan daar een voorbeeld van gegeven worden? Hoe kan dat e-loket proactief werken?

Stefaan Sintobin dringt aan om de planlast en administratieve overlast van de landbouwer sterk te verminderen.

Administratieve vereenvoudiging en het wegwijs maken van de sector in het complexe landschap van financieringsmogelijkheden voor onderzoek en innovatie, is voor de *minister* een belangrijk aandachtspunt. De landbouwer die op zoek is naar kennis, innovatie, vorming en advies, moet op een vlotte en transparante manier kunnen navigeren doorheen al de mogelijkheden, en begeleid worden naar de maatregel die het meest geschikt is voor zijn vraag. De uitwerking hiervan zal gebeuren in overleg met de sector en hangt samen met de uitwerking van de instrumenten die zullen worden ingezet in het kader van het GLB na 2020.

Het Departement Landbouw en Visserij probeert de administratieve lasten van de landbouwer zo beperkt mogelijk te houden. Het e-loket is een middel om hier aan tegemoet te komen. Dit werkt ook proactief, door de landbouwer bij het invullen van diverse aangiftes te wijzen op mogelijke inconsistenties in zijn aangifte.

De minister blijft hier verder op inzetten door naast de data verkregen van de landbouwer, ook andere data te gebruiken. Er wordt in de toekomst ook ingezet op monitoringstechnieken aan de hand van satellietbeelden om de administratieve- en controlelast te beperken. Verder zet het Departement Landbouw en Visserij

blijvend in op het principe 'Once-Only' of 'vraag niet wat je al weet': wat de landbouwer al aangeleverd heeft of de administratie elders kan opvragen, hoeft niet meer ingevuld te worden.

Naast het e-loket wordt ook bij de implementatie van steunmaatregelen de administratieve last beperkt. Zo wordt bijvoorbeeld bij de uitwerking van de brede weersverzekering een uitwisseling met de verzekeraars opgezet om de landbouwer te ontzien van extra administratieve lasten. Ten slotte zal bij de keuze van nieuwe maatregelen binnen het nieuwe GLB, de administratieve last een van de punten zijn in de afweging om bepaalde maatregelen al dan niet te weerhouden. De effectieve terugdringing van de administratieve lasten is immers ook een doelstelling van het GLB.

39. De Vlaamse administratie: versterken door te hervormen

Voor *Steven Coenegrachts* moet een hervorming van de administratie steeds tot doel hebben om efficiëntiewinsten te boeken. Kan de minister aangeven waar die zullen liggen? Hoe zal de personeelssterkte evolueren tijdens deze legislatuur?

Ook *Chris Steenwegen* verwijst naar de geplande hervorming. Is het logisch dat éénzelfde agentschap instaat voor de voorbereiding van het beleid en het ook uitvoert? Welke vorm zal dit agentschap aannemen? Een IVA met of zonder rechtspersoonlijkheid, of een EVA?

Joke Schauvliege vraagt eveneens wat de gevolgen zullen zijn voor mensen en middelen bij de reorganisatie van de landbouwadministratie tot het Agentschap Landbouw en Zeevisserij?

De *minister* bevestigt dat de huidige beleidsdomeinen EWI, WSE en LV worden samengevoegd tot een nieuw beleidsdomein. Het totale aantal beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid neemt door deze oefening af met twee. Het Departement Landbouw en Visserij wordt binnen dit nieuwe beleidsdomein een agentschap. Ook ILVO en VLAM zullen deel uitmaken van dit beleidsdomein. Deze samenvoeging zal ertoe leiden dat zowel het economisch aspect van landbouw als het innovatie-aspect versterkt kan worden doordat kennis uit de andere entiteiten kan gedeeld worden.

De grootste efficiëntiewinst inzake de landbouwadministratie werd gehaald bij de fusie van het Departement LV en het Agentschap LV in de vorige legislatuur. Toen werden de processen van beleidsvoorbereiding en uitvoering in elkaar gehaakt. Bij de invoering van Beter Bestuurlijk Beleid in 2006 was het de opzet dat beleidsvoorbereiding door de departementen zouden worden opgenomen en beleidsuitvoering door de agentschappen. Ervaring leert echter dat deze twee aspecten niet zomaar strikt te scheiden zijn. Deze piste werd dan ook al snel verlaten. Door de nieuw voorgestelde evolutie zal er in se niets wijzigen voor wat betreft voorbereiding en uitvoering van het landbouw- en visserijbeleid dat nu door het Departement Landbouw en Visserij wordt gedaan en in de toekomst door een agentschap zal worden opgenomen.

Welke vorm het toekomstige agentschap zal aannemen is nog niet gekend. De oprichting van een agentschap vergt zowel een aanpassing van regelgeving (sectorale en niet sectorale wetgeving), de overheveling van personeel, aanpassing van betaalorgaan, IT, logistiek en dergelijke. Ook op vlak van communicatie zullen de nodige acties moeten worden genomen, zowel extern als intern. Naar personeelsbestand toe heeft deze omvorming op zich geen impact. Ze vraagt wel een sterke personeelsinzet en motivatie van het huidige kader om de veranderingen in praktijk te brengen.

Steven Coenegrachts vindt het tegengaan van polarisatie een van de belangrijke principes uit het regeerakkoord. Landbouw wordt immers te vaak afgeschilderd als oorzaak van het klimaatprobleem, terwijl het ook een van de oplossingen is. Een concreet instrument hiervoor is het consequent gebruiken van Vlaamse parameters wanneer problemen worden in kaart gebracht. Vandaag worden al te vaak mondiale of Europese cijfers gebruikt, terwijl de Vlaamse realiteit vaak heel wat minder erg is. Zal de minister snel en assertief reageren op desinformatie die als doel heeft om de Vlaamse landbouw te culpabiliseren of te polariseren?

Landbouwcijfers kunnen volgens de *minister* worden ingedeeld in enerzijds cijfers door onderzoek en studie aangebracht, en anderzijds cijfers uit het publieke debat. Met wetenschappelijke cijfers heeft de minister geen probleem, of ze nu Vlaams, federaal, Europees of mondiaal zijn. Bij cijfers die plots opduiken in het publieke debat, heeft de minister wel bedenkingen, maar zij kan niet bepalen welke cijfers gebruikt mogen worden door externen.

Het is wel de taak van de administratie om te zorgen voor een vlotte en brede toegang tot correcte data en informatie over de Vlaamse landbouw en visserij. Daarom wordt gewerkt aan een nieuwe en gebruiksvriendelijke website. Het is de bedoeling dat de bezoeker via meerdere invalshoeken de informatie kan raadplegen. Iemand die geïnteresseerd is in een sector, kan via de sectorinsteek zicht krijgen op de cijfers, terwijl iemand die inzicht wil in een bepaald thema, de themasteek kan kiezen. Het is de bedoeling om deze website eind 2020 te lanceren.

40. Ondersteuning van de Vlaamse Aquacultuursector

Emmily Talpe merkt op dat de Vlaamse aqua- en maricultuursector al geruime tijd ondersteund wordt, maar toch maar moeizaam van de grond komt. Gelukkig zijn inmiddels enkele veelbelovende projecten op touw gezet. Werd al onderzocht waarom de feitelijke ontwikkeling van de sector zo moeizaam verloopt? Wordt er ook voldoende gezocht naar symbioses tussen aquacultuur en andere landbouwactiviteiten, zoals de samenwerking tussen Omegabaars en het aanleunende Tomato Masters in Deinze? Aqua- en maricultuur hebben niet noodzakelijk uitsluitend betrekking op eetbare producten. Zo zijn er ook projecten voor de kweek van aas voor vissers of voor algen die kunnen dienen in de textielindustrie. Zal er vanuit de Vlaamse overheid uitsluitend op aqua- en maricultuur voor voedingsdoeleinden worden gefocust?

Jeremie Vaneckhout vindt het vreemd dat de minister potentiële ondernemers wil overtuigen om te investeren in de aquacultuur, terwijl zij deze zelf omschrijft met termen als complex productieproces, hoge investeringskost, internationale concurrentie en complexe regelgeving? En hoe wil zij deze regelgeving minder complex maken? Hij is het verder eens met de minister dat beeldvorming heel belangrijk is en dat men de positieve evoluties in de visserij in beeld moet brengen. Hoe zal de minister dat concreet doen? Hoe kan de aquacultuur door VLAM worden aangeprezen met welke middelen?

De *minister* antwoordt dat zowel in landbouw als visserij nog heel wat inspanningen moeten geleverd worden om innovaties en duurzaamheidsverbeteringen in de kijker te zetten. Dat zal ook een opdracht zijn voor VLAM. De inspanningen in aquacultuur zijn verschillend van die van de wildvangst, zodat voor beiden een apart traject wordt gevolgd.

Aquacultuur is een veelbelovende innoverende sector. Dat geldt zowel voor aquacultuur aan land als mariene aquacultuur. De minister bevestigt dat ondernemingen in de aquacultuur voor grote uitdagingen staan, maar er wordt ook naar oplossingen gezocht. Hoewel de regelgeving als complex gepercipieerd wordt, wijzen de huidige ondernemers in de aquacultuur deze niet aan als significante

drempel. Als er zich toch knelpunten voordoen, worden deze binnen het kader van de Strategische Stuurgroep Aquacultuur aangekaart en indien nodig worden deze vragen opgenomen en aangepakt door de medewerker van het Departement Landbouw en Visserij of door de aquacultuurconsulent. In samenspraak met de Strategische Stuurgroep Aquacultuur wordt trouwens constant gemonitord hoe het Vlaams aquacultuurlandschap evolueert. De minister gelooft dat er binnen de specifieke Vlaamse context, ondanks de vermelde hindernissen, voldoende mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van een Vlaamse commerciële aquacultuur. Tegelijk waakt zij erover dat projecten die financiële steun genieten, realistisch en technisch haalbaar zijn en dat ze beschikken over een degelijk bedrijfs- en commercieel plan.

De visie die de Europese Unie nastreeft voor aquacultuur wordt bepaald in het Gemeenschappelijk Visserijbeleid en in de Strategische Richtsnoeren voor de ontwikkeling van aquacultuur. Het doel is namelijk de ontwikkeling van een duurzame aquacultuur in de Europese Unie, om bij te dragen tot de voedselvoorziening en de voedselzekerheid. Het huidige Vlaamse aquacultuurbeleid met als stimulans de Vlaamse en Europese subsidies via FIVA en EFMZV, focust zich daarom op de productie van aquatische biomassa voor de humane consumptie.

Om de ontwikkeling van de Vlaamse aquacultuur te stimuleren en te faciliteren werd het Vlaams Aquacultuurplatform opgericht. Deze overkoepelende structuur bestaat uit drie entiteiten, 'de Strategische Stuurgroep Aquacultuur', het 'Infoloket' en het 'Netwerk'. De expertise die wordt opgedaan in het wetenschappelijk onderzoek wil de minister maximaal zien evolueren naar verhoging van de eigen Vlaamse aquacultuurproductie. Om dat te realiseren wordt op verschillende manieren steun verleend aan potentiële ondernemers, door toegang tot het Infoloket voor algemene vragen en door onderzoek en ontwikkeling.

Cathy Coudyser vraagt of er reeds sprake is van samenwerking met de Blauwe Cluster?

De *minister* bevestigt samenwerking met de Blauwe Cluster als een van de leden van de Strategische Stuurgroep Aquacultuur, en rechtstreeks betrokken bij het uitwerken van strategische doelen, beleidsadvies, kennisuitwisseling, advies omtrent subsidiedossiers in aquacultuur en netwerking. In de praktijk is er vaak een brede samenwerking met verschillende actoren bij het uitwerken van projecten door het ter beschikking stellen van een aquacultuurconsulent die potentiële ondernemers begeleidt en praktische vragen beantwoordt. Voor zowel innovatief onderzoek als voor productieve investeringen voorziet de minister financiële steun. De projecten van aquacultuur op zee worden gesubsidieerd met Europese en Vlaamse visserijmiddelen of met VLAIO-middelen. ILVO werkt hier ook aan mee. De Rederscentrale is ook lid van de Strategische Stuurgroep, en zo is er een onmiddellijke link met de visserijsector.

Een ander en belangrijk initiatief is het jaarlijks 'Aquacultuursymposium'. Dit is een breed netwerkmoment waar kennisinstellingen, bedrijfswereld, onderwijsinstellingen en ondernemers elkaar ontmoeten. Het volgend symposium gaat door op 6 december met als specifiek thema 'opstarten van Aquacultuur in Vlaanderen'. Het is de bedoeling om onderzoek, ondernemers en investeerders aan te trekken en te informeren over de specifieke opportuniteiten. Vorig jaar was het thema 'Micro- en macroalgen, van onderzoek naar industriële toepassing in Vlaanderen' met als gastheer de Blauwe Cluster.

Wat symbioses met andere activiteiten betreft, verwijst de minister naar het project 'Haalbaarheidsstudie Landbased Aquacultuur Vlaanderen', dat werd gesteund door FIVA en EFMZV. Daarmee werden voor Vlaanderen de meest optimale locaties voor aquacultuur aan land in kaart gebracht. Veel locaties hebben een directe link

met andere activiteiten zoals restwarmte van biogasproductie, regenwater van en nutriënten voor glastuinbouw en vijvers ontstaan door zandwinning. Ook in de maricultuur wordt samenwerking gezocht met bijvoorbeeld windmolenparkoperatoren, zoals het Edulisproject met onderzoek naar mosselkweek in de windparken.

41. Verduurzaming van de visserij en instroom van jonge vissers

Ludwig Vandenhove is verheugd dat de minister een nieuw convenant 'Duurzame visserij' in het vooruitzicht stelt. De nieuwe convenant moet stabiliteit en toekomstperspectief bieden binnen de visserijsector, en zal uitgewerkt worden op basis van de economische, ecologische en sociale pijlers van duurzaamheid. De visserij oefent namelijk een grote impact uit op haar omgeving, bijvoorbeeld door bodembe-roering die het mariene milieu verstoort. Wie is er bij de opmaak van dit convenant betrokken zal worden? Wat is de timing en het plan van aanpak?

Cathy Coudyser verwijst eveneens naar het af te sluiten convenant. Werd de denk-oefening rond de opmaak van een nieuwe derde convenant reeds opgestart? Welk tijdsplan en welke methodiek stelt de minister hiervoor voorop?

Jeremie Vaneeckhout vindt het een goede zaak dat het convenant 'Visserij ver-duurzaamt' een vervolg krijgt. Bij de partners staan de natuurverenigingen echter niet expliciet vermeld. Worden zij hierbij betrokken of staat hun rol ter discussie?

Minister *Hilde Crevits* deelt mee dat het convenant 'Visserij verduurzaamt' een duurzaamheidsstraject is tussen verschillende partners voor de visserijsector, in uitvoering van het Vistraject. Hierin worden zeven wegen naar een duurzame Vlaamse visserij omschreven. Deze werden vertaald in concrete acties. De Task Force bepaalt de strategie en installeerde vier werkgroepen (innovatie, sector, beleid en kust) die instaan voor de concrete uitwerking van de acties. Jaarlijks komt de klankbordgroep bijeen.

Het huidige convenant loopt af in 2020. Binnen de Task Force werd gestart met de eerste voorbereiding voor een nieuw convenant. In eerste instantie worden de thema's opgelijst die aangebracht werden in de Task Force, de werkgroepen, de klankbordgroep, de Technische Werkcommissie Visserij binnen de SALV, de dieptebevraging voor het nieuw Europees Fonds en dergelijke. Hierbij wil men de bestaande informatie samenbrengen om zo tot ambitieuze doelstellingen voor het nieuw convenant te komen, waarbij alle aspecten van duurzaamheid aan bod komen. De timing is zo dat het nieuw convenant in de loop van 2020 in de plaats komt van het huidige.

Er werd opgemerkt dat Natuurpunt niet tot de partners behoort, maar Natuurpunt heeft wel degelijk het huidige convenant ondertekend. Het heeft samen met de Rederscentrale 'Vistraject' geschreven en maakt deel uit van de Task Force. De minister hoopt in het volgende convenant verder te kunnen rekenen op hun constructieve bijdrage.

Jeremie Vaneeckhout vraagt hoe de minister wil zorgen voor een instroom van jongeren in de visserij wanneer zij deze zelf voorstelt als een onzekere sector waar het gevaarlijk en heel hard werken is? De minister geeft aan om op het vlak van werk- en leefomstandigheden, veiligheid en hygiëne verder te willen gaan dan de wettelijke vereisten. Wil zij dan het level playing field loslaten? Of zal Vlaanderen het voortouw nemen om op Europees niveau tot hogere standaarden te komen? Als het in 2008 al niet aantrekkelijk was om in te stromen als nieuwe visser, dan is de brexit geen verbeterd vooruitzicht.

Cathy Coudyser leidt uit verkennende gesprekken met diverse spelers uit de visserijsector af, dat de visserijsector kampt met een slecht imago. Overweegt de

minister om ook voor deze sector de nodige maatregelen te voorzien tot verbetering van het imago? Zijn er maatregelen om de instroom van jonge vissers te bewerkstelligen?

Instroom in de sector en opleiding genieten de bijzondere aandacht van de *minister*. De uitdaging is inderdaad om een job als visser aantrekkelijk te maken. Het convenant heeft als doelstelling dat de nieuwe generatie vissers opgeleid wordt tot 'behoeders van de zee' en tot vaardige ondernemers. Belangrijk hierbij is 'leren op de werkvloer' en 'levenslang leren'. Daarom wordt onder meer ook ingezet op het verbeteren van het imago van de sector door verder steun te geven aan de ontwikkeling van de eigen Vlaamse duurzaamheidserkenning 'Visserij verduurzaamt'. Dit omvat begeleiding van de reders en vissers en maakt ook de inspanningen zichtbaar bij de verwerking en voor de consument. Bijna de hele vloot laat zich begeleiden door ILVO op hun weg naar een steeds duurzamere visserij.

De minister benadrukt dat de beoordeling van de duurzaamheid zowel economische als ecologische aspecten omvat en in het bijzonder ook de arbeidsomstandigheden en veiligheid aan boord. Voor dit laatste worden heel wat inspanningen geleverd. De minister voorziet dan ook steun van FIVA en EFMZV voor reders en vissers die, bovenop de wettelijk verplichtingen, extra investeringen doen of persoonlijke uitrusting aanschaffen die werk- en levensomstandigheden, veiligheid, gezondheid en hygiëne aan boord verhogen. Die lijn wil de minister in het toekomstig fonds verder zetten om zo het beroep aantrekkelijker te maken.

Veiligheid is een topprioriteit, maar spijtig genoeg kende de sector vorige week opnieuw een dodelijk arbeidsongeval, wat aantoonde dat vissen op zee een gevaarlijk beroep is. Het Zeevissersfonds levert via de werking van Previsadvies en tips. Ze organiseren ook samenaankoop om de veiligheid te verhogen. Previs staat ook in voor de begeleiding van slachtoffers en nabestaanden. Een samenwerking tussen VDAB, Zeevissersfonds, onderwijs en de provincie West-Vlaanderen resulteerde in de aankoop van een nieuwe vaarsimulator met uren voor opleiding en levenslange bijscholing in de sector. Er zijn niet alleen Europese en Vlaamse middelen, maar ook federale middelen via het Zeevissersfonds. Dat is het fonds van bestaanszekerheid.

Cathy Coudyser verwijst naar het SALV-advies Prioriteitennota Visserij 2019-2024 dat ecosysteemgerichte visserij als basiskennis vooruitschuift, en die zou moeten worden opgenomen in het visserijonderwijs. Hoe staat de minister ten aanzien van deze suggestie en zal de minister dit aanbevelen bij de collega minister van onderwijs?

De *minister* is een grote voorstander om leerlingen in hun maritieme opleiding de liefde voor de zee in al haar aspecten bij te brengen, waaronder ecosysteemgerichte visserij. Vorig jaar werden, in een projectwerking van het Maritiem Instituut en een externe consultant, de jongeren in contact gebracht met diverse mensen uit de sector om hen in te wijden in de brede aspecten van het beroep als visser. Binnen het convenant wordt dit verder opgevolgd.

Jeremie Vaneeckhout vraagt hoe de minister de opleiding en instap in het vissersberoep aantrekkelijker kan maken? Hij merkt een besparing op het Fonds voor Scheepsjongeren. Wat is de impact daarvan?

De *minister* antwoordt dat het Fonds voor Scheepsjongeren geëvalueerd wordt op het punt van werking en effecten. De benaming was vroeger Fonds voor Scheepsjongens, maar voormalig minister Schauvliege wijzigde dat genderneutraal naar Fonds voor Scheepsjongeren. Er wordt geprobeerd de instap aantrekkelijker te maken door steun te verlenen voor investeringen die de arbeidsomstandigheden en de veiligheid aan boord verhogen. De beeldvorming kan worden verbeterd door

die positieve evoluties in beeld te brengen via het convenant, maar ook in het verbetertraject 'Visserij verduurzaamt'.

Vervuiling van de zee en de plastic soep vormen een grote bedreiging voor het ecosysteem. Dat is voor *Jeremie Vaneeckhout* een problematiek die niet enkel een end-of-pipe aanpak vergt. Welke initiatieven zal de minister nemen om de vervuiling op zee te voorkomen en te bestrijden?

De *minister* wijst erop dat de visser als 'behoeder van de zee' zich inzet om het plastic afval dat hij opvist, ook mee te brengen aan land. Dit kadert binnen het project Fishing for litter. Voorgaand minister Joke Schauvliege kende subsidies toe voor de uitbouw van een containerpark voor dit afval uit de zee, zodat er maximaal kan gerecycleerd worden. Het item afvalbeheer wordt ook meegenomen in 'Visserij verduurzaamt'.

Ludwig Vandenhove is blij dat de minister inzet op professionalisering en verduurzaming op economisch, ecologisch en sociaal vlak. Maar hoe wil zij de middelen van het GVB gerichter inzetten voor visserij met minimale tot geen impact op het mariene milieu? En op welke wijze zal ILVO betrokken worden in het onderzoek naar selectieve en duurzame vistechneken als alternatief voor bodemberoerende visserij. Wil de minister alternatieven zoals lijn- en plaatvissen stimuleren als alternatief voor korvissen?

De *minister* vindt het evident dat de Europese middelen vanuit het toekomstig Europese fonds voor de visserijsector prioritair worden ingezet op het ondersteunen van de sector om economisch, ecologisch en sociaal te verduurzamen. Dit geldt ook voor de Vlaamse middelen vanuit het FIVA als cofinanciering bij de Europese middelen.

Duurzaam vissen en innoveren in de visserijsector behoort tot de basistaken van ILVO. Het onderzoek richt zich vooral op het verbeteren van het vistuig dat in België het meest gebruikt wordt, namelijk de boomkor. Voor de verschillende projecten wordt veelal samengewerkt met vissers. Een aantal van de onderzoeksresultaten zijn in de loop der jaren opgenomen in de verplichte technische maatregelen voor de visserij zoals bijvoorbeeld het Vlaams Paneel voor selectief vissen op tong.

ILVO ontwikkelde ook een methode om het verhogen van de duurzaamheid vast te stellen, namelijk Valduvis. Deze methode is de basis voor de recent ingevoerde duurzaamheidserkenning voor de inspanningen van de vissers, namelijk 'Visserij verduurzaamt'. Het eraan gekoppelde verbetertraject stimuleert vissers om concrete stappen te nemen in de verduurzaming, gebaseerd op de suggesties uit ILVO. Op die manier speelt ILVO een trekkende rol in het verduurzamen van de ganse sector.

Voor wat betreft bodemberoering zijn er reeds heel wat acties geweest die een positief effect hebben. Er wordt niet meer gewerkt met de klassieke zware boomkor, er werden vleugelprofielen en rolsloffen aangebracht. Ook tragere sleepsnelheid of lichtere kettingen hebben een positieve invloed. Tegelijk verminderde het brandstofverbruik.

42. Invloed van klimaatverandering op visbestanden en visquota

Cathy Coudyser vraagt of er reeds onderzoek gebeurt naar de mogelijke effecten van klimaatverandering op de visserij, waarop dan eventuele aanpassingsscenario's kunnen worden afgestemd?

Jeremie Vaneckhout twijfelt er niet aan dat de klimaatverandering een wijziging van het marien leven tot gevolg. Welke initiatieven zal de minister nemen om de opwarming van de aarde zo klein mogelijk te houden? Hoe zal zij haar collega's, zowel Vlaams, federaal, als op Europees vlak hierbij betrekken?

Emmily Talpe las in het VIRA-rapport het volgende: "De stijgende temperatuur van het zeewater beïnvloedt de biodiversiteit. Zo migreert plankton uit warmere wateren naar het Noorden. Omdat plankton de basis vormt van de voedselketen, zullen visbestanden ook migreren. In de Noordzee wordt een vermindering van de bestanden van haring, makreel, kabeljauw en tong verwacht. Andere bestanden zullen daarentegen toenemen, zoals sardines, ansjovis, zonnevis en kleine pieterman." In haar beleidsnota geeft de minister aan dat, in het kader van de verduurzaming van de visserij, de sector zal worden ondersteund om zich aan te passen aan veranderingen van de visbestanden. Op welke manier zal die steun concreet worden gegeven? Wordt hierover actief onderzoek verricht en worden er prognoses gemaakt over de snelheid waarmee de visbestanden zouden kunnen veranderen qua samenstelling? Zal er tegelijkertijd aandacht komen voor nieuwe opportuniteiten die de aanwezigheid van nieuwe vissoorten kan bieden, bijvoorbeeld op het vlak van rendabiliteit, diversiteit van het visaanbod, verwerking van die visproducten en dergelijke?

De *minister* deelt mee dat ILVO reeds een onderzoek voerde naar de mogelijke effecten van de klimaatwijziging, en bij SALV wordt momenteel een literatuurstudie gemaakt. De ILVO-medewerkers die de bestanden observeren en ramingen doen, zien evoluties, maar er is een langere periode nodig om met zekerheid te kunnen zeggen of deze klimaat gerelateerd zijn.

De jaarlijkse toekenning van de totale vangstrechten aan de lidstaten binnen de Europese Unie zijn eveneens gebaseerd op wetenschappelijke monitoring van de visbestanden en evolueren dus mee. De toekenning van de quota aan de vissers, zowel meer als minder, volgt dus de evolutie van de bestanden.

Het is belangrijk dat ook de visserijsector een klimaatbijdrage levert. Om een vermindering van energie, brandstof en CO₂-uitstoot aan te moedigen voorziet de minister financiële steun binnen de mogelijkheden die de Europese regelgeving toelaat. In het verleden heeft die steun geleid tot vernieuwing met energiezuinige motoren en installatie van LED-verlichting op vaartuigen.

Jeremie Vaneckhout noteert dat er nog extra onderzoek nodig is om duidelijk te maken wat de impact is van klimaatverandering op het visbestand. Het aanbod zal in elk geval veranderen, maar zal de mens als gewoontedier zijn voedingspatroon aanpassen?

De *minister* bevestigde reeds de impact van de klimaatwijziging op de visbestanden. De visserij zelf is flexibel en kan zijn actieterrein verleggen, maar ook het consumentengedrag is geen vast gegeven. Nog niet zo lang geleden vond in een aantal gemeenten een test plaats van een privéorganisatie, waarbij veel promotie werd gemaakt rond pastinaak, waarbij de verkoop explodeerde. Voor de consumptie van bepaalde soorten vis kan het consumptiepatroon wellicht mee gestuurd worden via gerichte campagnes. Vandaar dat de Vlaamse overheid mee zal investeren in de promotie.

Leo Pieters woonde een voordracht bij van VLIZ en vernam dat een windmolenpark op zee een kweekbodem kan zijn voor de visserij. De windmolenparken liggen echter op de grens met Nederland. Hoe wordt dat dan afgesproken op Europees vlak?

Minister *Hilde Crevits* bevestigt dat de windmolenparken een kweekbodem zijn voor visserij, dat er ook budgetten voor vrijgemaakt zijn, en dat Vlaanderen hier een innovatieve voorloper wil zijn. Wat de quotaverdeling wordt, wordt Europees bepaald via de 'total allowable catch' en de quotaverdeling. Dit gebeurt voor een volledig zeegebied, bijvoorbeeld de Noordzee, waarbij er geen harde breuken worden geplaatst. Er is een vaste verdeelsleutel, de zogenaamde relatieve stabiliteit, die ervoor zorgt dat het quotum verdeeld wordt en toegekend aan een lidstaat. Hoe meer vis er in een bepaalde zee zit, hoe hoger het nationaal quotum dus wordt. De quota worden telkens bepaald in de Europese ministerraad van december.

43. Een nieuw competentiecentrum voor de Vlaamse visserij

Cathy Coudyser verneemt dat er plannen zijn voor een innovatief centrum voor de Vlaamse visserij. Komt de zetel in Oostende? Werden de diensten hierover reeds geconsulteerd? Hoe staat de minister ten aanzien van dit plan? Is de minister bereid om eens de nieuwe federale regering geïnstalleerd is, contact op te nemen met de bevoegde federale collega om hier samen werk van te maken?

De *minister* kan op dit ogenblik niet bevestigen dat er in Oostende een nieuw competentiecentrum voor visserij komt, maar weet wel dat er plannen zijn om de diensten van het Zeevissersfonds en alle opleidingen voor zeevisserij te centraliseren nabij het Maritiem Instituut Mercator. Het Zeevissersfonds is een fonds voor bestaanszekerheid en dit is de bevoegdheid van de federale minister van Werk.

44. Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij

Cathy Coudyser verwijst naar het huidige operationele programma van FIVA in het kader van EFMZV dat eind 2020 afloopt. Hoe bereidt de minister het nieuwe programma voor? Wat is de timing voor de hervorming van het GVB?

Ludwig Vandenhove deelt de zorg van de minister voor verdere professionalisering en verduurzaming van de visserijsector op economisch, ecologisch en sociaal vlak. Het GVB zal daarbij een belangrijke rol spelen, net zoals bij de andere uitdagingen zoals de instroom in de sector, de economische en ecologische duurzaamheid, de brexit en de impact van de wijzigende klimaatomstandigheden. Op welke manier zal de minister de Europese middelen gericht inzetten voor visserij, met minimale tot geen impact op het mariene milieu?

In hetzelfde kader vraagt *Joke Schauvliege* of er reeds een evaluatie was en wat eventueel de belangrijkste conclusies zijn.

Minister *Hilde Crevits* verduidelijkt dat het huidige programma van het EFMZV loopt tot eind 2020. De Europese Commissie en het Parlement werken het nieuw programma uit. De grote lijnen hiervan zijn al bekend, en het is de bedoeling om uit het nieuwe EFMZV die zaken te selecteren die tegemoet komen aan de uitdagingen van onze eigen Vlaamse visserij- en aquacultuursector. Hiervoor worden alle stakeholders zoveel als mogelijk doorheen de opmaak van het programma betrokken.

Na een toelichting van de nieuwe verordening werd reeds een eerste consultatie gehouden wat resulteerde in een aantal krachtlijnen en prioritaire behoeftes. Begin september formuleerde SALV hierover een advies. Als volgende stap zijn thematische focusgroepen samengesteld. Dieptebevragingen vormen mee de basis voor de mogelijke maatregelen in het Vlaamse gedeelte van het programma voor 2021-2027. De administratie plant een ontwerp van het nieuwe programma in het voorjaar 2020.

Een externe consultant evalueerde het huidige Belgische programma. Dit was een tussentijdse evaluatie en focuste zich op het proces, efficiëntie en de effectiviteit

van de impact. Een volledige impactevaluatie zal echter pas mogelijk zijn op het einde van het programma.

Jeremie Vaneeckhout citeert een krantenkop uit 2008: "De Vlaamse visserij zit op haar tandvlees." De Vlaamse visserij is daarmee gelijkaardig aan de Vlaamse landbouw: de uitdagingen zijn groot en liggen al lange tijd op tafel. Het is nu elf jaar later en hij vreest dat de Vlaamse visserij nog altijd op haar tandvlees zit. Een aantal klemtonen van het visserijbeleid zijn belangrijk en juist, maar de nood overtreft blijkbaar de beleidsmogelijkheden.

De *minister* bevestigt dat de problemen rond onder andere vernieuwing van de vissersvloot nog niet zijn opgelost. Visserij is een kleine sector die gekoesterd moet worden, en de overheid nam reeds heel wat initiatieven: de motorvervanging met steun en Vlaamse middelen, verhoging van de veiligheid, Visserij Verduurzaamd, aantrekken van jonge zeelieden, lagere brandstofverbruik en dergelijke. De visbestanden, vangsten en prijzen zijn relatief goed. Het aantal vaartuigen is gedaald zodat de vangstrechten kunnen verdeeld worden tussen de overblijvende vaartuigen. Het beleid probeert dus voortdurend bij te sturen.

45. GVB en moeilijke vernieuwing van de Vlaamse zeevisserijvloot

Emmily Talpe weet dat de Vlaamse zeevisserijvloot verouderd is en niet vernieuwd wordt. Belangrijkste oorzaak is de afschaffing van de overheidssteun sinds de herziening van het GVB in 2004 voor de vervanging of nieuwbouw van vissersvaartuigen. De vraag naar vervangingsnieuwbouw rijst al geruime tijd. Is er al enige indicatie of het nieuwe GVB post-2020 een opening laat voor vernieuwbouw? Zal Vlaanderen deze piste actief bepleiten?

De *minister* erkent dat de Vlaamse vloot snel verouderd en nieuwbouw meer mogelijkheden biedt voor het verhogen van duurzaamheid, energie-efficiëntie en ook veiligheid en comfort aan boord. Voorgaande ministers Joke Schauvliege en Koen Van den Heuvel hebben bij de Europese Commissaris actief bepleit om in het nieuwe fonds de mogelijkheid te voorzien voor het bouwen van nieuwe vaartuigen als vervanging van de oude. De onderhandelingen zijn nog niet afgerond, maar uit de reacties bleek dat de Europese Commissie een negatieve houding aanneemt ten opzichte van nieuwbouw omdat ze geenszins wil dat de vangstcapaciteit van de vloot vergroot.

46. Recreatieve visserij

Bart Dochy vindt monitoring van de recreatieve visserij noodzakelijk, maar wie zal de monitoring op zich nemen, hoe zal ze worden uitgevoerd en wat zijn de belangrijkste monitoringspunten?

Jeremie Vaneeckhout verwijst naar de beleidsnota die vaststelt dat de huidige regelgeving lacunes bevat en dat deze hiaten in de regelgeving moeten opgespoord worden en grijze zones aangepakt. Wat zijn de hiaten en hoe zullen de grijze zones gedicht worden?

De *minister* deelt mee dat VLIZ en ILVO in 2015 de handen in elkaar hebben geslagen om het monitoringsprogramma voor de recreatieve zeevisserij vorm te geven. Dit programma wordt bestendigd door het nationaal Maatregelenprogramma ter uitvoering van de kaderrichtlijn Mariene Strategie. Deze monitoring wordt uitgevoerd door lucht-, zee- en strandobservaties, door registratie van logboekgegevens en door interviews. De voornaamste zaken die gemonitord worden zijn de omvang van de vloot, vislocaties, vistechnieken en -frequentie, duur, activiteiten en de vangsten.

Er zijn inderdaad een aantal obstakels voor de oprichting van een nieuw vlootsegment voor kleinschalige professionele visserij. Dit zou recreatieve zeevissers toelaten om in te stappen in het beroep. Volgens de Europese definitie gaat het in de recreatieve visserij enkel om vaartuigen kleiner dan twaalf meter die niet met gesleept tuig vissen. Vaak vissen ze op zeebaars, maar de Europese regelgeving ter bescherming van de zeebaars laat professioneel enkel vangsten toe op vaartuigen met historische rechten. En zoals reeds werd aangehaald, ligt door Europese regelgeving de maximale capaciteit van de vloot vast. Binnen de werkgroepen 'kust' en 'beleid' van het convenant wordt dit verder opgevolgd.

47. Ketenoverleg en de Vlaamse visserijsector

Jeremie Vaneeckhout vraagt op welke manier de minister de keten op het land zal meenemen in de uitdagingen rond visserij? Welke rol ziet de minister voor zichzelf weggelegd binnen het ketenoverleg dat moet leiden tot een betere prijszetting en dus loon naar werk voor de vissers?

De samenwerking in de volledige keten is voor de *minister* een belangrijk element, inclusief vangst, aanlanding, eerste verkoop, verwerking en eindverkoop. De producentorganisatie en Rederscentrale leggen jaarlijks hun productie- en marketingplan voor. Een belangrijk item hierin is de samenwerking met visveilingen, verwerking, promotie en verkoop in samenwerking met VLAM.

Ook in het kader van de werkgroepen en de klankbordgroep van het convenant en bij de duurzaamheidserkenning 'Visserij verduurzaamt', wordt de ganse keten betrokken. Het doel is een goede afstemming tussen vangst, verwerking en markt, samen met de waardering van de duurzaamheidsinspanningen via een betere prijszetting. Dit kan niet alleen leiden tot hogere inkomsten, maar ook tot een hoger loon voor de vissers. In het volgend convenant wil de minister deze samenwerking verder stimuleren.

48. Brexit en andere uitdagingen voor de visserijsector

Ludwig Vandenhove vraagt of de minister reeds een concreet plan van aanpak heeft voor het afsluiten van post-brexitakkoorden met Groot-Brittannië. Is de minister bereid om, indien het Verenigd Koninkrijk de EU verlaat, ernaar te streven dat het VK toch in het Europese visserijbeheersysteem behouden blijft?

Zijn er voldoende middelen voorzien om effecten van de brexit op korte en lange termijn volledig op te vangen, vraagt *Jeremie Vaneeckhout*. Of rekent de minister op een goede afloop van de gesprekken met de EU?

Emmily Talpe verwijst naar de brexit die de zeevisserij grote zorgen baart. De minister heeft reeds een gesprek gehad met de bevoegde Europese Commissaris voor Visserij. Wat heeft dat gesprek opgeleverd?

De *minister* volgt de ontwikkelingen rond de brexit nauwgezet op. Zij hoopt dat de onderhandelingen leiden tot een goede toekomstige relatie met het Verenigd Koninkrijk, zonder worstcasescenario. Toch bereidt de Vlaamse overheid zich zo goed mogelijk voor op een eventuele no-deal. In dit kader was er reeds overleg met de Rederscentrale en de visveiling. Ook de verwerkende sector werd bevroegd. De eventuele gevolgen inzake toegankelijkheid, regelgeving, EFMZV en dergelijke werden in kaart gebracht, maar op dit ogenblik zijn er geen specifieke financiële middelen vrijgemaakt om de effecten van de brexit op korte en lange termijn op te vangen.

Op 17 oktober 2019 had de minister een bilateraal overleg met Europees Commissaris Vella, waarbij de zorgen van de Vlaamse sector en de visveilingen werden

overgemaakt. De helft van de Belgische vangsten gebeurt bijvoorbeeld in brexit-gebied. De minister benadrukte dat toegang tot Britse wateren, met behoud van vangstrechten voor onze vloot, van levensbelang is en dat het noodzakelijk is dat de Europese onderhandelaars hier prioritair werk van maken. Als gevolg van dit overleg heeft de Commissie versneld een aanpassing van het operationeel programma goedgekeurd, waardoor Vlaanderen financiële steun voor tijdelijke stillegging kan toekennen aan reders en vissers.

Tijdelijke stillegging is een maatregel die Vlaanderen pas zal toepassen als het echt niet anders kan. Het knelpunt is een tekort aan financiële middelen om deze maatregel te kunnen toepassen. De minister drong aan op bijkomende Europese middelen en op een Europese aanpak voor stillegging, zodat er een gelijk speelveld blijft tussen de vloten van de getroffen lidstaten. Zodra de nieuwe Commissaris voor Visserij in functie is, plant de minister een nieuw gesprek, want de belangen voor de Vlaamse visserijsector zijn hier heel groot.

Jeremie Vaneckhout is geen voorstander van een tijdelijke sluiting van de Vlaamse visserij bij een no-dealbrexit. De vrees bestaat immers dat de visserij door de schaarse Europese steunmaatregelen met te weinig middelen zou kunnen eindigen. Kan de ondersteuning ook slaan op het tijdelijk blijven vissen, indien het voor een bepaalde periode niet rendabel is wegens te beperkte visgronden? Kunnen er eventueel eigen middelen verschoven worden?

De *minister* deelt de bezorgdheid over de impact van de brexit, inclusief de vraag of de Europese middelen zullen volstaan om de problemen het hoofd te bieden. Ze kan niet anders dan er blijven op aandringen dat er in dit geval extra Europese middelen worden vrijgemaakt. De voorbereidingen zijn gebeurd, en het is afwachten welke wending het brexitdossier begin 2020 zal nemen.

49. Pulskorvisserij

Na lezing van de beleidsnota concludeert *Jeremie Vaneckhout* dat de minister het verbod op pulskorvisserij en de aanlandingsplicht als vaststaande gegevens beschouwt. Betekent dit dat de minister niet van plan is om deze maatregelen in vraag te stellen, ondanks alle lobbywerk door voornamelijk de Nederlandse visserijsector? Zal zij ook op Europees vlak die lijn blijven aanhouden?

Het verbod op pulskorvisserij in de Belgische 12-mijls zone werd op 14 augustus 2019 van kracht, aldus de *minister*. Vanaf 1 juli 2021 gaat het Europese algemeen verbod op pulsvisserij in. In de beleidsnota werd opgenomen dat de minister dit beleid zal blijven handhaven. Sinds augustus 2019 is dit een specifiek aandachtspunt bij de controlediensten voor de zeevisserij. Deze controles op vaartuigen gebeuren onaangekondigd.

50. Aanlandplicht en quotumbeheer

Emmily Talpe verwijst naar het huidige GVB dat onder meer de aanlandingsplicht en het teruggooiverbod heeft geïmplementeerd. In het Visserijrapport 2018 werd erop gewezen dat door de volledige invoering in 2019 het probleem van de 'choke species' of knelpuntsoorten pertinent zou worden. Onder de toekomstige regelgeving moet de visserij in een bepaald gebied worden stilgelegd als het quotum van deze knelpuntsoorten is opgebruikt, ook al zijn de quota van de andere soorten nog niet opgevist. Heeft dit probleem zich gesteld in 2019? Zijn er al vaartuigen aan de kade moeten blijven?

Wanneer er, in functie van bijvoorbeeld de aanlandingsplicht, nieuwe technieken of technologieën ontwikkeld worden om de bijvangst te verminderen, zal de minister deze dan eventueel subsidiëren en verplichten, vraagt *Jeremie Vaneckhout*.

Wordt er in deze context ingezet op een versterkte handhaving, met dus meer onaangekondigde controles en patrouilles op zee?

Inzake aanlandplicht deelt de *minister* mee dat de Vlaamse zeevisserij hoofdzakelijk een demersale visserij is: een visserij op de bodem van de zee, die op zich een gemengde visserij is. Samenwerking tussen wetenschappers en vissers leidde tot aanpassingen van het vistuig. Met 'Visserij verduurzaamt' worden reders individueel begeleid om verbeteringen aan te brengen aan hun technieken en werkwijze.

In het kader van de aanlandplicht is het dus belangrijk om ongewenste vangsten te voorkomen. ILVO werkt hierbij samen met vissers om mogelijkheden uit te zoeken om zo selectief als mogelijk te vissen. Het Vlaams Paneel, met grotere mazen voor de kuil van het net om ondermaatse tong te laten ontsnappen, is een voorbeeld van de implementatie hiervan. De minister zal hiervoor zowel verder onderzoek als innovatieve investeringen subsidiëren.

De invulling van het quotum wordt door de diensten nauwkeurig opgevolgd. Door de aanlandplicht moeten, behoudens enkele uitzonderingen, alle vangsten aangeland worden. In onze gemengde visserij kan het voorkomen dat voor één soort het quotum opgebruikt is. Om dit te voorkomen hanteert Vlaanderen een gericht quotumbeheer, waarbij de minister via ministeriële besluiten de toewijzingen regelt. Hiervoor worden ook quota geruild met andere lidstaten. Dit jaar moesten nog geen gebieden voor visserij gesloten worden omwille van 'choke species'.

51. VLAM

VLAM zal blijkbaar hervormd worden zodat er een duidelijke keuze komt voor een evenwichtig, gezond en gevarieerd voedingspatroon met lokale producten. Wie vandaag naar de website van VLAM gaat ziet dat dit nu reeds het geval is. Wat gaat er dan precies veranderen, vraagt *Chris Steenwegen*?

De *minister* stelt dat VLAM nog meer dan in het verleden zal inzetten op de promotie van gezonde, lekkere en evenwichtige voeding met producten van bij ons. VLAM ondersteunt op die manier de eigen Vlaamse productiesectoren en draagt ook bij aan een gezond voedingspatroon. Twee klemtonen die ook de consument kunnen bekoren. Het continu marktonderzoek dat VLAM uitvoert, toont aan dat er een groeiende interesse is van de consument in lokale en gezonde producten.

VLAM zal, in overleg met de organisatie Gezond Leven en andere stakeholders, permanent aandacht besteden aan het aspect gezond en duurzaam. Er wordt vandaag reeds uitgebreid aandacht besteed aan het aspect gezondheid en dit beleid wordt verder uitgebouwd. Hiervoor zal het expertisecentrum Voeding en Educatie van VLAM nog meer ingeschakeld worden. Ingebed binnen dit expertisecentrum verspreidt NICE informatie over voeding en gezondheid naar voedingsvoorlichters zoals artsen, diëtisten en andere gezondheidswerkers, docenten voeding, socio-culturele organisaties en de pers. Publicaties onder het NICE-logo staan onder toezicht van een wetenschappelijke adviesraad, die erop toeziet dat de verspreide informatie actueel en wetenschappelijk correct is.

De communicatielijn 'Lekker van bij ons' legt dan weer de link tussen gezond, duurzaam en 'van bij ons'. Via informatie op de website, de wekelijkse digitale nieuwsbrief en sociale media worden consumenten actief geïnformeerd en gestimuleerd om de reflex 'lekker van bij ons' te ontwikkelen. Daarnaast onderzoekt VLAM ook nieuwe samenwerkingen met externe partners, specifiek rond gezondheid, gericht naar het brede publiek.

Steven Coenegrachts merkt op dat reeds in 2017 sprake was van mogelijke samenwerking met ApaQ-W, de Waalse tegenhanger van VLAM. Wordt daar werk van

gemaakt? En in welke mate wordt het federaal niveau hierbij betrokken, gelet op het belang van het snel realiseren van sanitaire protocollen om onze producten ook daadwerkelijk snel op de nieuwe markten te krijgen?

De *minister* deelt mee dat VLAM actief samenwerkt met Apaq-W voor win-wins. Daarom is er regelmatig overleg, al is er een verschillende aanpak. Apaq-W concentreert zich voornamelijk op binnenlandse promotie. Voor het afsluiten van buitenlandse protocollen wordt samengewerkt met alle federale betrokkenen en AWEX.

Een voorbeeld van een gezamenlijke actie is de promotie van 'Kazen van bij ons' in zowel de grootdistributie, zelfstandige kleinhandel als het horecasegment.

Voor het exportdossier 'Zuivel in derde landen', dat Europees gefinancierd wordt, zet VLAM samen met Apaq-W in op het vermarkten van ons brede gamma aan zuivelproducten in het buitenland. Alle Belgische zuivelexporteurs kunnen tegen aantrekkelijke voorwaarden deelnemen aan de acties die voornamelijk bestaan uit deelnames aan verschillende beurzen in Azië. Hieraan is een heel ruim communicatiepakket gekoppeld waarin onze troeven van kwaliteit, authenticiteit en transparantie worden uitgespeeld.

Steven Coenegrachts vraagt of VLAM in haar nieuwe jaarprogramma extra aandacht zal besteden aan de veiligheid en gezondheid van onze landbouwproducten, en in het bijzonder het varkens- en kippenvlees? Na de voedselcrisis, de H3N1, en de Afrikaanse varkenspest zal het wellicht geen overbodige luxe zijn om buitenlandse consumenten, en nieuwe exportmarkten in het Verre Oosten duidelijk te maken dat er met ons vlees niets mis is. Omdat de nieuwe Europese promotieverordening het accent verlegt naar promotie in derde landen, zal dit een extra verkoopargument worden.

De *minister* benadrukt dat veiligheid en gezondheid van landbouwproducten de kernboodschap van VLAM is in de communicatie naar buitenlandse handelsrelaties en vakjournalisten. Hoge kwaliteitsstandaarden, de voedselveiligheid en het gedegen vakmanschap van de Vlaamse producenten worden sterk benadrukt in buitenlandse campagnes. Een voorbeeld hiervan is onder andere het congres dat VLAM op 18 november 2019 organiseerde tijdens de prinselijke missie in China, en waarin de veilige manier van werken in de varkenshouderij centraal staat.

VLAM werkt ook samen met FAVV en andere overheden om niet enkel de veilige manier van produceren te promoten maar ook te zorgen voor exportvergunningen in verschillende landen.

Steven Coenegrachts vraagt of VLAM extra inspanningen zal doen naar de Britse markt, waar de afzet van Vlaamse producten mogelijk in het gedrang komt.

De *minister* deelt mee dat België een netto-exporteur is van agrovoeding- en sierteeltproducten naar het VK. Dat was in 2018 onze vierde exportmarkt, na onze andere buurlanden. Het betreft in eerste instantie verse en verwerkte aardappelen, zuivelproducten, verwerkt fruit, verwerkte groenten en vers vlees. De brexit kan dus inderdaad grote impact hebben op de export van deze overwegend verse producten.

VLAM speelt in op opportuniteiten van de Britse markt en heeft daartoe een regio-manager die de Britse markt intensief opvolgt. Zo zorgt VLAM ook dat de reputatie van Vlaamse producten en bedrijven wordt versterkt.

VLAM zoekt ook mogelijkheden voor Europees gefinancierde promotieprogramma's op de Britse markt. Indien de sectoren hierom vragen, zal VLAM een

promotieprogramma indienen voor EU-cofinanciering, maar door de blijvende onzekerheid was er tot op heden slechts beperkte vraag naar activiteiten op de Britse markt. In het voorjaar 2019 trok VLAM met enkele vleesexporteurs wel op missie naar het VK, en in september werd nog een succesvolle handelsmissie naar het VK georganiseerd voor een groep sierteeltexporteurs.

Ludwig Vandenhove vraagt of er plannen bestaan om met VLAM projecten op te zetten rond het eten van lokaal gevangen vissoorten.

De *minister* deelt mee dat de kerntaak van VLAM op het vlak van visserij dezelfde is als voor landbouwproducten, namelijk de consument bewust maken van 'Lekker van bij ons' en in dit geval dus van het aanbod aan lokaal gevangen vis. Dit zal in de toekomst niet anders zijn. Binnen VLAM mikt de visserij -en aquacultuursector dus op het bevorderen van de verkoop van Belgische duurzaam gevangen, gekweekte en ook aangevoerde vis en het verhogen van de toegevoegde waarde ervan onze agrovoedingsketen.

VLAM wil daarbij vooral het consumptiepatroon volgens de lokale aanvoer en de visseizoenen diversifiëren en streeft daarbij een beter evenwicht na tussen vraag en aanbod. Om deze missie te realiseren, organiseert VLAM de campagnes 'Vis van het jaar' en 'Vissen, schaal- en schelpdieren van het seizoen'.

52. ILVO

Chris Steenwegen leest in de beleidsnota dat Living Labs verder wordt uitgebouwd, ook inzake agro-ecologie en biolandbouw. De beleidsnota vermeldt echter geen partners, in tegenstelling tot andere labs die sterke commerciële partners hebben. Krijgt dit eerder nieuw lab voldoende slagkracht en met welke middelen?

ILVO werkt met middelen van de overheid en heeft daarnaast een groot eigen vermogen. Het onduidelijk of de beleidsnota zich enkel beperkt tot publiek gefinancierde projecten, of tot alle projecten van ILVO.

ILVO heeft volgens *Chris Steenwegen* altijd sterk geïnvesteerd in eigen infrastructuur. Voor het luik nieuwe verdienmodellen kiest men er blijkbaar voor om dat niet te doen. Wat is de argumentatie daarachter? Is de minister van plan om in het geplande masterplan binnen het SURE2050-project ook infrastructuur te voorzien voor biologische landbouw en agroforestry?

Hoeveel middelen zet de Vlaamse overheid in voor de verschillende onderzoekslijnen binnen ILVO? Wat is de evolutie en de verhouding tussen de onderzoeksvelden? Zijn er deze legislatuur verschuivingen?

De *minister* deelt mee dat ILVO bestaat uit twee juridische entiteiten: IVA ILVO en EV ILVO. Deze handelen samen als één geheel en treden ook zo naar buiten. Zo is er voor beiden samen één gemeenschappelijke onderzoekvisie, één investeringsbeleid en één communicatiebeleid. Alles wat in de beleidsnota vermeld staat geldt bijgevolg voor ILVO in zijn geheel.

De structurele middelen die de Vlaamse overheid jaarlijks ter beschikking stelt van ILVO zijn niet specifiek gericht op individuele onderzoekslijnen, maar vormen de basisfinanciering die de operationele werking van ILVO mogelijk maakt, zowel qua personeel als infrastructuur.

Om bij te dragen aan de Vlaamse onderzoeksdoelstellingen speelt ILVO met toenemend succes in op de competitieve onderzoekfinanciering die beschikbaar is op zowel Vlaams, federaal als Europees niveau. De verhouding tussen de structurele

basisfinanciering en de competitieve financiering via deelname aan projectoproepen is op dit moment 35 versus 65 procent.

Binnen ILVO worden verschillende Living Labs uitgebouwd. Dit is een nieuwe aanpak waarin de 'klant' van het onderzoek centraal staat en waarbij alle spelers die waardevol zijn voor het onderzoek, van bij het begin actief betrokken worden. Dat zijn onder andere gebruikers, consumenten, overheden, dataleveranciers en andere onderzoeksinstellingen. Living Labs zetten op die manier in op wat een cocreatief multi-actorproces wordt genoemd.

Deze aanpak geldt ook voor het Living Lab 'Agro-ecologie en biolandbouw'. Er was veel overleg met diverse partners – waaronder Bioforum, de landbouworganisaties, de praktijkcentra, en het Departement Landbouw en visserij – om dit Living Lab op te starten. Er wordt nu samenwerking met externe partners voorbereid met het oog op de verdere uitbouw. ILVO zal hiervoor zelf de nodige personeels- en werkmiddelen uittrekken. Bovendien bereidt ILVO een structurele samenwerking voor met een extern bedrijf om het eigen bio-areaal en het areaal agroforestry substantieel uit te breiden.

Het eerder theoretische en modelmatige onderzoek rond de talrijke nieuwe verdienmodellen in de land- en tuinbouw gebeurt door de Afdeling Landbouw en Maatschappij van ILVO. Voor het praktische en meer bedrijfsspecifieke onderzoek is het veel efficiënter en relevanter om samen te werken met bestaande bedrijven. Onlangs heeft ILVO met een zestal korte ketenbedrijven en biobedrijven een structurele samenwerking opgezet.

De nieuwe infrastructuur met onder meer een administratief gebouw, maalderij, pluimveestal, labo's en energie-installaties zal voorgesteld worden in het kader van het masterplan binnen het SURE2050-project en zal voor alle types landbouw dienstig zijn. SURE2050 is een project dat door Europa ondersteund wordt, waar ILVO aan participeert en waarbij men een duurzame vastgoedstrategie uitwerkt in samenwerking met onder meer het Facilitair Bedrijf en het Vlaams Energiebedrijf.

Het antwoord over het eigen vermogen van ILVO stelt *Chris Steenwegen* niet tevreden. Uiteindelijk zijn het twee juridische entiteiten met een volledig aparte financiering en boekhouding die een volledig apart traject volgen. Een eigen vermogen sui generis is decretaal vastgelegd. Er is dus een duidelijke opsplitsing tussen die twee. ILVO wordt deels gefinancierd door externe middelen, en deels vanuit de Vlaamse overheid met een dotatie van een vijftal miljoen euro. Het is duidelijk dat de externe financiering mee bepaalt wat er met overheidsgeld gebeurt. Dat is niet onlogisch want de sectoren financieren het gevraagde onderzoek deels mee. Maar voor het stuk ILVO buiten het eigen vermogen dat gefinancierd wordt door de Vlaamse overheid, moet de overheid een eigen beleid en controle inbouwen over welk onderzoek, voor welk doel, met welke middelen, op welke wijze wordt gevoerd. *Chris Steenwegen* vraagt hierover meer verduidelijking.

De *minister* deelt mee dat de gedeeltelijke financiering vanuit de Vlaamse begroting inderdaad wordt gebruikt voor de basiswerking van ILVO: dus voor personeel en infrastructuur, met 5,5 miljoen euro per jaar. De verhouding Vlaamse overheid versus eigen vermogen van ILVO is 35/65 procent. Het is dus niet zo dat een aantal onderzoekslijnen via het eigen vermogen gefinancierd worden en een aantal via ILVO/Vlaamse overheid. Het ene zou complementair moeten zijn aan het andere. Er is ook regelmatig overleg over de accenten die gelegd moeten worden in bepaalde onderzoekslijnen. Indien meer gedetailleerde informatie gewenst is, stelt de minister voor om hierover een schriftelijke vraag in te dienen. Een uitgebreid antwoord vereist vermoedelijk heel wat cijfergegevens die best schriftelijk worden meegegeven.

DEEL II. PLATTELANDSBELEID

I. Toelichting van de uitgavenbegroting 2020 door minister Zuhail Demir

- Artikel QBX-3QCE2GA-WT – Het Plattelandsbeleid legt de basis voor de duurzame ontwikkeling van het Vlaams Platteland

Minister *Zuhail Demir*, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme deelt mee dat vanuit dit artikel verschillende elementen gefinancierd worden. Het betreft de cofinanciering van het Vlaamse Gewest voor plattelandsprojecten en leedergroepen ingevolge het plattelandsontwikkelingsprogramma voor Vlaanderen, projectsubsidies in het kader van het geïntegreerd plattelandsbeleid voor Vlaanderen en Platteland Plus.

De middelen van dit begrotingsartikel worden in 2020 aangewend voor projecten voor PDPO III en Platteland Plus.

	VAK	VEK
BO 2019	3.448	3.448
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	-207	-207
BO 2020 excl. overflow	3.241	3.241
<i>Overflow</i>	0	0
BO 2020 incl. overflow	3.241	3.241

Het budget wordt verminderd met 207.000 euro VAK en VEK in uitvoering van de generieke besparingsmaatregel op subsidies van 6 procent.

- Artikel QBX-3QCE2GY-IS – Vlaamse Landmaatschappij

De minister deelt mee dat de VLM via dit artikel een aanvullende dotatie ontvangt vanuit de DAB Minafonds, met het oog op de financiering van haar plattelandsbeleid.

	VAK	VEK
BO 2019	701	1.382
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	-681
BO 2020 excl. overflow	701	701
<i>Overflow</i>	0	0
BO 2020 incl. overflow	701	701

Het budget wordt verminderd met 681.000 euro VEK na analyse van de vereffeningskalender.

II. Vragen van de commissieleden over de uitgavenbegroting en antwoorden van minister Zuhail Demir

1. Dotatie Plattelandsbeleid

Mieke Schauvliege stelt bij de dotatie van beleidsdomein Plattelandsbeleid een vermindering vast met 681.000 euro VEK na analyse van het vereffeningskader. Wat zijn de belangrijkste oorzaken van de niet-besteding of bestedingsvertraging?

De *minister* deelt mee dat de vermindering van de VEK bij de dotatie van het Plattelandsbeleid geen gevolg is van de besparingen, maar van een herrekening van het saldo van bestedingen van deze middelen van de laatste zeven jaren.

2. Openruimtefonds

Gezien de meerderheid van de middelen zich situeert in de 'open ruimte'-dotatie via binnenlands bestuur, verneemt *Jeremie Vaneeckhout* graag hoe de minister maatwerk en ondersteuning voorziet voor de inzet hiervan in functie van de eigenheid van specifieke regio's en gemeenten in Vlaanderen. Gaat de algemene verdeelsleutel niet voorbij aan de verschillende noden van gemeenten afhankelijk van ligging, demografie en andere uitdagingen?

Mieke Schauvliege ziet mooie doelstellingen maar weinig middelen om die te realiseren. Er wordt 3,9 miljoen euro voorzien, waarvan een belangrijk deel in het Openruimtefonds. In 2020 is 31,1 miljoen euro voorzien. Intussen is het duidelijk dat deze middelen aan alle gemeenten, behalve de centrumsteden, overgemaakt zullen worden zonder voorwaarden. Welke concrete initiatieven neemt de minister zodat de 31,1 miljoen euro bijdraagt tot de doelstellingen geformuleerd onder ISE Plattelandsbeleid? Zullen alle doelstellingen hieraan gekoppeld worden of zal er een prioritering gebeuren? Hoe zal de minister dit monitoren en desgevallend bijsturen?

Ludwig Vandenhove leest dat de komende legislatuur 417 miljoen euro wordt uitgetrokken om plattelandsgemeenten te ondersteunen bij de aanpak van de grote uitdagingen waarvoor zij staan. Lokale besturen met veel open ruimte krijgen via het Openruimtefonds zo extra middelen om in te zetten op het vrijwaren en inrichten van de open ruimte. Welke voorwaarden koppelt de minister hieraan voor de lokale besturen? Hoe worden garanties ingebouwd dat de uitgetrokken middelen de doelstelling uit het Vlaamse beleid, namelijk het vrijwaren van de open ruimte, wel degelijk dienen?

Minister *Zuhal Demir* erkent de bezorgdheid voor het doelgericht besteden van toegekende middelen. Om de inspanningen van gemeenten voor het beheer en de vrijwaring van de open ruimte te honoreren en te versterken, heeft de Vlaamse Regering een nieuwe en afzonderlijke financieringslijn voor Open Ruimte voorzien voor alle gemeenten, behalve de dertien centrumsteden. Het gaat hier om een bijkomend budget van 33,1 miljoen euro in 2020. Dat stijgt tot 190 miljoen euro in 2024. Bij de verdeling van de middelen is wel degelijk rekening gehouden met de specifieke plattelandskenmerken van de gemeenten.

De minister gaat ervan uit dat veel gemeenten deze middelen zullen inzetten voor het behouden en beheren van hun open ruimte. Elke gemeente kan daarbij zelf de prioriteiten bepalen om de beste resultaten te boeken. De gemeenten kunnen voor de inzet van deze middelen gebruik van de plattelandsinstrumenten of inspiratie zoeken in de goede praktijken die voor de verschillende inhoudelijke beleidslijnen worden aangeboden.

Jeremie Vaneeckhout wijst erop dat intussen duidelijk is geworden dat de middelen van het plattelandsfonds gewoon verdwijnen in de reguliere pot van de gemeenten. Maar Vlaanderen biedt ook financiële ondersteuning voor specifieke plattelands-thema's. Komen er daarnaast dan nog andere vormen van financiële ondersteuning om bijvoorbeeld de open ruimte te vrijwaren of de landelijke mobiliteit te versterken?

Voor het omgevingsbeleid dat de doelstellingen van het BRV realiseert, voorziet de *minister* een bundeling van middelen in een BRV-fonds. Zij neemt de nodige initiatieven om dit BRV-fonds op te richten.

3. Subsidies PDPO III en besparingen

Jeremie Vaneekhout vraagt in welke mate de LEADER-aanpak resulteerde in winst inzake leefbaarheid van dorpskernen, welbevinden van de inwoners of de verbetering van bodem- en waterkwaliteit? Zal de minister bij een nieuwe oproep de thema's, kenmerken en eventueel regio's herdefiniëren?

De *minister* deelt mee dat, in uitvoering van het derde Vlaamse PDPO-programma, dat loopt van 2014 tot 2020, de lokale ontwikkelingsstrategieën van twaalf LEADER-gebieden werden goedgekeurd. In deze plannen zijn de prioriteiten voor de lokale projecten vastgelegd. Wat zijn de belangrijkste elementen? Alle LEADER-gebieden zetten in op dorpen, negen LEADER-gebieden kozen bijkomend voor een doelstelling over armoede- en kwetsbaarheid, en vijf LEADER-gebieden kozen voor een agromilieudoelstelling.

De LEADER-aanpak bepaalt dat de Plaatselijke Groep gedurende de gehele planperiode autonoom haar goedgekeurde plannen uitvoert. Voor de concrete invulling van de LEADER-maatregel in het nieuwe GLB kijkt de minister naar de definitieve goedkeuring van de Europese verordeningen en streeft naar een zo goed mogelijk bijdrage aan de Vlaamse doelstellingen.

Mieke Schauvliege merkt op dat 207.000 euro werd bespaard op subsidies. Kan de minister een overzicht geven van alle subsidies die onder deze ISE Plattelandsbeleid vallen? Worden alle subsidies met 6 procent verminderd? Kan de minister een overzicht geven van de concrete subsidiebedragen per partner in 2018, 2019 en de planning in 2020?

De *minister* geeft graag een overzicht van de verschillende subsidiemechanismen. In het kader van PDPO III zijn er, aangevuld met subsidies uit Platteland Plus, plattelandssubsidies voor (1) het versterken van de omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland door investeringen, (2) het versterken van de omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland door samenwerking, (3) plattelandsontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving, en (4) plaatselijke ontwikkeling door LEADER. Daarnaast is er een dotatie aan de Vlaamse Landmaatschappij voor het geïntegreerd Plattelandsbeleid.

De subsidies in het kader van PDPO III worden verminderd met 6 procent. Een overzicht van de concrete subsidiebedragen voor 2018 en 2019 gaat als bijlage bij het commissieverslag. De concrete planning voor 2020, rekening houdende met de besparingen, moet nog verder worden opgesteld.

Emmily Talpe weet dat in september 2016, sinds de start van het PDPO III, 71.927.428 euro was uitgegeven. Dat was toen ongeveer 11 procent van het totale budget voor de gehele programmaperiode. Bij PDPO II werd uiteindelijk 99 procent van de voorziene Europese middelen toegekend. Inmiddels nadert PDPO III zijn laatste fase. Hoe ziet het er momenteel naar uit wat de mate van besteding van de toegekende Europese middelen, en bijgevolg ook de 50 procent van Vlaamse cofinanciering betreft? En zijn er vanuit Europa ook al terugvorderingen inzake PDPO-steun gevraagd? Zo ja, hoe groot was de foutenmarge in de bestedingen en hoeveel projecten moesten hoeveel terugstorten?

De *minister* bevestigt dat PDPO III in 2020 zijn laatste programmajaar ingaat. De prognose voor de besteding van de toegekende Europese en de Vlaamse middelen is tot nu positief. VLM herrekent nog de budgetten voor boekjaar 2020, rekening houdend met de besliste besparingen. Op het einde van het boekjaar 2019 is voor de plattelandsmaatregelen ongeveer 42 miljoen euro besteed. Dat zijn middelen van Europa, Vlaanderen en de provincies samen. Dat komt neer op 74 procent van het voorziene budget.

Wat terugvorderingen betreft, stelde de beheersdienst van VLM in enkele declaratiedossiers kleine en soms grotere fouten vast. In die gevallen moet de VLM het betrokken subsidiedeel verhoudingsgewijs terugvorderen. Voor het boekjaar 2018 waren er 15 terugvorderingen en 22 voor het boekjaar 2019. De bedragen variëren van enkele euro's tot iets meer dan 150.000 euro, Europees, Vlaams en provinciaal aandeel samengeteld.

Emmily Talpe merkt op dat minister Crevits andere cijfers hanteerde bij de bespreking van de landbouwbegroting en de beleidsnota. Zij sprak over een besteding van 260 miljoen. Dat is ongeveer 45 procent van 287 miljoen als totaal budget Europese middelen, en nog eens zoveel cofinanciering uit Vlaanderen. Dit is verwarrend. Waar komt het verschil vandaan of zijn er andere indicatoren gebruikt om deze cijfers op te baseren? Is het ene cijfer misschien een raming en betreft het andere misschien effectieve betalingen?

Minister *Demir* heeft zich gefocust op het plattelandsbeleid. De 287 miljoen euro Europees en 260 miljoen Vlaams geld over zeven jaar waar minister Crevits het over had, is voor het hele programma plattelandsontwikkeling waarin VLIF zit: dus agromilieumaatregelen en plattelandsbeleid samen. Het cijfer dat minister Demir noemde, focust enkel op het plattelandsbeleid. Dat verklaart het verschil.

4. Versnipperen van de middelen?

Emmily Talpe gelooft dat de minister ervoor wil zorgen dat de plattelandsmiddelen niet versnipperen. Op welke manier wil ze dat concreet realiseren? Zal hierbij ook expliciet rekening worden gehouden met de middelen die lokale besturen ontvangen uit het Plattelandsfonds?

Minister *Demir* wil de plattelandsmiddelen met meer focus en doelgerichter inzetten. De drie inhoudelijke beleidslijnen uit de beleidsnota zijn hiervoor richtinggevend. De middelen uit de dotatie Plattelandsbeleid aan de VLM en de middelen voor plattelandssubsidies via PDPO en GLB wil de minister veel gericht en aanvullend aan elkaar inzetten.

De minister vestigt er tevens de aandacht op dat de gemeentelijke projecten, met middelen uit het Plattelandsfonds dat liep van 2013 tot 2016, kunnen afgewerkt worden. De vorige regering heeft het Plattelandsfonds ondergebracht in het Vlaams fonds voor stimulering van (groot)stedelijke en plattelandsinvesteringen, dat beheerd wordt door het Agentschap Binnenlands Bestuur.

Ludwig Vandenhove merkt op dat het plattelandsbeleid is ingebed in het Europees landbouw- en plattelandsontwikkelingsbeleid dat via PDPO-projecten wordt gerealiseerd. In de beleidsnota Omgeving staat een apart hoofdstuk Plattelandsbeleid dat terecht alle aandacht verdient, maar voor grote uitdagingen staat. Wat de doelstelling betreft deelt de spreker de mening van de minister, met nadruk op investeren in een kwalitatieve leefomgeving, sociale cohesie, leefbare dorpen, het landschap en de open ruimte met oog voor de klimaatproblematiek en innovatie. Toch rijst de vraag hoe de minister ervoor zal zorgen dat de ingediende projecten bijdragen aan deze doelstelling, en of ze zullen sporen met het Vlaamse beleid? Ervaring leert dat het vaak om 'losstaande projecten' gaat en de algehele doelstellingen uit het oog verloren worden.

De *minister* antwoordt dat het samen sporen van lokale en Vlaamse projecten één van haar voornaamste betrachtingen is voor de nieuwe programmaperiode. Het derde Europese Plattelandsprogramma PDPO III loopt nog tot en met 2020. Goedgekeurde projecten kunnen verder uitgevoerd worden tot in 2023. Hiervoor liggen de kaders en criteria vast in de beslissing van de vorige Vlaamse Regering over het Vlaamse programma voor PDPO III. Daar zal de minister niets fundamenteels meer

aan veranderen. Voor de volgende programmaperiode, die start in 2021 (op voorwaarde dat op Europees niveau tijdig beslissingen genomen worden) zullen de middelen minder versnipperd worden ingezet, met focus op de drie inhoudelijke beleidslijnen uit de beleidsnota.

Op dezelfde wijze wil de minister het plattelandsbeleid verankeren in het nieuwe GLB 2020. Dit programma zal het overwegingskader vormen voor alle individuele projectaanvragen. Op die manier zullen de zogenaamd 'losstaande projecten' in zeer grote mate sporen met het Vlaamse beleid. Voor de besteding van de GLB-middelen plant minister Demir een overleg met minister Crevits. Ze vindt dat er minstens 5 procent besteed moet worden aan LEADER en meer specifiek aan de drie prioritaire beleidslijnen. Zolang de Europese verordeningen nog niet definitief zijn goedgekeurd, kan ze nog niet zeggen wat de beschikbare budgetten en concrete projecten zullen zijn. Dat zal in de komende maanden duidelijk worden.

Jeremie Vaneekhout kijkt uit naar een antwoord op de vraag hoe de noden gemonitord en bijgestuurd zullen worden, wat de meetbare doelstellingen zijn en hoe de minister zal wegen op het GLB. Hij wil het gesprek graag aangaan over het actieplan omdat het urgentiebesef omtrent een plattelandsbeleid niet aanwezig lijkt te zijn bij de Vlaamse Regering. Dat gaat regelrecht in tegen de noden van de Vlamingen op het platteland.

5. Individuele subsidiedossiers

Emmily Talpe verwijst naar de oprichting van het Landelijk Infopunt voor Vrouwen door de vorige minister van Plattelandsbeleid. Na een evaluatie in 2018 werd de werking nog twee jaar ondersteund met een subsidie van 182.000 euro. Hoe schat de nieuwe minister de werking van Liv in en hoe ziet ze de financiering na 2020? Zal de minister er ook op toekijken dat Liv meer aandacht zal besteden aan vrouwelijk ondernemerschap in de land- en tuinbouw?

In de loop van 2020 zal de *minister* evalueren hoe het Landelijk Infopunt voor Vrouwen kan bijdragen aan de strategische doelstellingen voor het Plattelandsbeleid. Daarbij wil de minister ook overleggen met collega-minister Crevits omdat het vrouwelijk ondernemerschap in de land- en tuinbouw naar haar gevoel meer thuis hoort in Landbouwbeleid, nog meer dan in het Plattelandsbeleid.

Emmily Talpe verwijst ook naar het PaardenPunt dat subsidies ontvangt in het kader van het plattelandsbeleid. Hoe ziet de minister de financiering ervan op middellange termijn?

De subsidies voor het Paardenpunt lopen tot eind 2019. Ook voor deze vereniging laat minister *Demir* evalueren hoe zij kunnen bijdragen aan de strategische doelstellingen voor het Plattelandsbeleid. Hierbij zal ook aan bod komen hoe zij invulling hebben gegeven aan het opdracht om werk te maken van een werking die meer met private middelen ondersteund wordt.

III. Toelichting van de beleidsnota Omgeving door minister Zuhal Demir

1. Plattelandsbeleid binnen de beleidsnota Omgeving

Zuhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme deelt mee dat Omgeving een heel ruim beleidsveld is, met vele uitdagingen. De beleidsnota is erg ruim, inclusief het beleidsdomein Platteland, dat ook raakvlakken heeft met beleidsdomein Landbouw, waarvoor minister Crevits bevoegd is.

Met het Vlaamse plattelandsbeleid wil de minister zoveel mogelijk impact en resultaten op het terrein creëren met de beperkte middelen die daar tegenover staan. Naar analogie met het Vlaamse stedenbeleid, heeft het Vlaamse platteland nood aan een specifiek en zichtbaar beleid zodat het kan voldoen aan specifieke uitdagingen.

Het platteland wordt versterkt als diverse omgeving om te wonen, werken en ontspannen door te investeren in een kwalitatieve leefomgeving, sociale cohesie, leefbare dorpen, het landschap en de open ruimte, klimaat, en innovatie. Kennisontwikkeling en ervaringsuitwisseling tussen de beleidsmakers en andere actoren kunnen een antwoord bieden op de specifieke uitdagingen van het platteland.

Voor een specifiek plattelandsbeleid vormen de principes uit de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen een leidraad. Het betreft een verhoging van de leefomgevingskwaliteit, het Europees landbouw- en plattelandsontwikkelingsbeleid (PDPO III 2014-2020 en GLB na 2020) en de duurzaamheidsdoelstellingen van de VN. Via het plattelandsbeleid wordt bijgedragen aan de operationalisering van deze beleidsplannen.

Er wordt een Vlaams plattelandskader uitgebouwd dat inhoudelijke en financiële ondersteuning biedt voor de werking van lokale besturen en actoren voor specifieke plattelandsthema's.

Bij de begrotingsopmaak werd 3,2 miljoen euro voorzien voor subsidies in het kader van PlattelandPlus. Via deze weg kan een cofinanciering aangevraagd worden voor onder meer plattelandseconomie. Anderzijds wordt aan de VLM 700.000 euro gegeven om plattelandsbeleid te ontwikkelen in samenwerking met vele lokale actoren.

De minister zet de Vlaamse middelen voor het plattelandsbeleid gericht in voor het realiseren van de Vlaamse doelstellingen en zorgt er bewust voor dat de plattelandsmiddelen niet versnipperen.

In de huidige programmaperiode van het PDPO heeft de Vlaamse Landmaatschappij samen met de provincies en de Leadergroepen al meer dan tweehonderd projecten LEADER en Omgevingskwaliteit goedgekeurd en gefinancierd. En naar aanleiding van de opmaak van het GLB 2020 zal de minister samen met de provincies nagaan hoe ze kunnen bijdragen aan het realiseren van deze Vlaamse doelstellingen.

Het Openruimtefonds biedt lokale besturen met veel open ruimte bijkomende middelen, die ze prioritair kunnen inzetten voor het vrijwaren en inrichten van de open ruimte en andere plattelandsuitdagingen.

2. Een specifiek plattelandsbeleid en plattelandsuitdagingen als strategische doelstelling

De minister deelt mee dat de strategische doelstelling "een specifiek plattelandsbeleid en plattelandsuitdagingen" in de beleidsnota werd opgedeeld in vier operationele doelstellingen.

2.1. Het Vlaamse plattelandsbeleid ingebed in het Europese plattelandsbeleid

In de voorbije vijftien jaar heeft Vlaanderen het plattelandsbeleid verder uitgebouwd mede dankzij de tweede pijler van het gemeenschappelijke landbouwbeleid. Die vormde immers een stimulans om dat beleid door te vertalen naar de Vlaamse context.

De Europese Unie heeft het overlegproces opgestart voor de opmaak van een nieuw GLB. Vlaanderen wil een deel van die Europese middelen inzetten voor een verruimd en duurzaam plattelandsbeleid, met aandacht voor de duurzaamheidsdoelstellingen van de VN en de klimaatdoelstellingen. Ook meer thematische Europese beleidslijnen zijn toepasbaar in Vlaanderen zoals aandacht voor bio-economie, voedsel en smart villages. De minister wenst haar beleid in dit kader uit te bouwen in samenwerking met de lokale besturen, en met oog voor de noden die vanuit het veld zelf worden geformuleerd.

2.2. Innovatief en duurzaam ondernemerschap in een circulaire economie

De plattelandseconomie biedt kansen voor lokale tewerkstelling en zoekt naar innovatieve vernieuwing, ook voor de bestaande agrarische en kleine ondernemingen. Door samenwerking en openstaan voor korte keten productienetwerken, circulaire economie en hernieuwbare energie verbreedt het platteland haar economische basis.

De economische rentabiliteit en een sterkere maatschappelijke rol voor het platteland zijn belangrijk. De relaties tussen het verstedelijkte en het rurale kunnen hierin een trekkende rol spelen. Daarnaast zijn er de kansen uit kennisproductie op verschillende niveaus. Zowel kennisinstellingen als ondernemers, verenigingen en burgers kunnen oplossingsgericht onderzoeken of experimenteren met nieuwe producten en diensten, op zoek naar oplossingen voor een veelzijdige plattelands-economie.

2.3. Leefbare en levendige dorpen, verbonden met elkaar en met het platteland

Met een toekomstgericht Vlaams dorpenbeleid dat zich richt op de principes van het BRV, wil de minister de leefbaarheid van dorpen op een geïntegreerde en toekomstgerichte manier verbeteren. Daarbij wordt de sociale cohesie versterkt en wordt ingespeeld op de uitdagingen en trends.

Een mooi voorbeeld is het project Ontdek het dorp in de Limburgse gemeenten Nieuwerkerken, Gingelom, Heers, Borgloon, Bilzen, Hoeselt en de stad Tongeren. Het project omvat een participatieve methodiek om ontmoeting tussen dorpsbewoners te stimuleren, sociale cohesie te verhogen en de binding met het eigen dorp te versterken, in de vorm van een dorpswandeling. Voor iedere gemeente werd een wandelroute opgemaakt, door en voor de dorpsbewoners, met onder andere aandacht voor alledaagse, eigentijdse en historische gebeurtenissen, monumenten, erfgoed, landschap, water- en bodemkenmerken, economische activiteiten en familiale gebeurtenissen. De route wordt digitaal aangeboden en voorgesteld in scholen.

De LEADER-aanpak geeft de mogelijkheid om via lokale groepen de leefbaarheid van dorpen te vergroten door inspirerende projecten.

2.4. Landschapskwaliteit en -onderhoud

De open ruimte en het platteland in Vlaanderen staan onder druk door bijkomende bebouwing en andere ruimtevragen. Nochtans geeft ze plaats aan essentiële maatschappelijke functies en activiteiten die van belang zijn voor het fysiek en psychisch welzijn van iedereen. Het betreft onder andere duurzame voedselvoorziening, klimaatmitigatie en -adaptatie, waterberging, biodiversiteit, erosiebestrijding, sport en ontspanning, geestelijke gezondheidszorg, stilte en rust.

Zowel bij de plattelandsbewoner als de stedeling groeit het bewustzijn rond het belang van een kwaliteitsvol platteland. Die multifunctionaliteit van het platteland moet nog meer in de kijker worden gezet om het ruime publiek te sensibiliseren

en het draagvlak voor beleidsacties voor een kwaliteitsvol platteland en open ruimte te laten groeien.

Met een vernieuwende aanpak wil de minister het onderhoud en beheer van landschappen, landschapselementen, groen-blauwe verbindingen en de bijhorende samenwerkingsverbanden stimuleren. Dat zal gebeuren met de gebruikelijke actoren (lokale besturen, regionale landschappen, natuurverenigingen, landbouwers en private eigenaars), maar even goed met nieuwe actoren en de plattelandsbewoners zelf. Het daadwerkelijk versterken en herstellen van de open ruimte vergt meer begeleiding en stimulerende maatregelen.

3. Een betere leefomgeving voor de Vlaming staat centraal

Het Vlaamse plattelandsbeleid wordt verder uitgebouwd als beleidsveld dat alle plattelandsactoren stimuleert om intensief samen te werken voor het realiseren van bestuurlijke en ruimtelijke transformaties op het platteland. De minister werkt hiervoor actief samen met alle Vlaamse ministers die hier binnen hun beleidsdomein ook een bevoegdheid over hebben.

De minister wenst de komende vijf jaar te werken aan een betere leefomgeving, waarbij iedereen zich kan thuis voelen in de eigen leefomgeving. De minister wil hiervoor alle beschikbare instrumenten inzetten en ervoor zorgen dat de leefomgeving voor de Vlaming kan worden verbeterd. Dat is ruimer dan enkel het plattelandsbeleid, maar omvat tal van factoren zoals bijvoorbeeld een groene leefomgeving, zorg voor de natuur, zuiver water en zuivere lucht. De uitdagingen zijn groot, maar de minister engageert zich om alles op alles te zetten om hierin goede resultaten te boeken.

IV. Algemene evaluatie door de commissieleden van het beleidsdomein Plattelandsbeleid binnen de beleidsnota Omgeving

1. Joris Nachtergaele

Joris Nachtergaele leest sterke ambities in het regeerakkoord. Die worden in de beleidsnota specifiek vertaald naar het plattelandsbeleid. Dat verdient appreciatie, want de ambities zijn gelinkt aan concrete doelstellingen zoals een vergroening van Vlaanderen, tienduizend hectare extra bos, twintigduizend bijkomende hectare natuur, bescherming van de open ruimte, verduurzaming van de land- en tuinbouwsector en het stimuleren van een innovatieve plattelandseconomie. Gekoppeld aan 417 miljoen euro moet dit zeker tot concrete resultaten leiden.

Toch is er nog meer nodig om een succesvol beleid te kunnen voeren, al liggen een aantal parameters buiten de bevoegdheid van de minister. Ervaring als gemeentelijk bestuurder leert dat het vaak praktische en juridische bezwaren zijn die een echte transitie in de weg staan. Een echte hervorming kan er enkel komen mits een omwenteling in het beleid, niet alleen financieel maar ook op het vlak van ruimtelijke ordening, zoals het mogelijk maken van herbestemming van oude hoevegebouwen en het toelaten van bepaalde functiewijzigingen, ook in kwetsbare gebieden.

Een verstandige hervorming van de pachtwetgeving is noodzakelijk. Jonge landbouwers willen gronden verwerven, maar kunnen dat met de huidige wetgeving vaak niet realiseren. Deze hervorming is eveneens noodzakelijk indien de minister de doelstellingen op het vlak van natuur wil behalen.

De samenhang tussen leven en werken op het platteland moet worden erkend en gevaloriseerd. Daarbij is familiale landbouw zeer belangrijk, maar helaas staat die onder druk van grote industriële landbouwbedrijven. Er moeten instrumenten worden ontwikkeld om landbouwers op een ernstige manier te verlonen voor de inspanningen die zij leveren voor het verbeteren van duurzaamheid en behouden van de open ruimte.

2. Stefaan Sintobin

Stefaan Sintobin vindt in de beleidsnota heel wat goede intenties terug, maar die zijn er altijd al geweest. Plattelandsbeleid kan niet als een zelfstandig beleidsdomein worden ontwikkeld, maar hangt steeds samen met tal van andere beleidsdomeinen. Omgeving, Landbouw, Onderwijs, Welzijn, Economie, Mobiliteit, Ruimtelijke Ordening en tal van andere beleidsdomeinen hebben allemaal een impact op de inrichting van het platteland. De minister zal hier in haar plattelandsbeleid zeker rekening mee moeten houden.

Er is voor oudere mensen op het platteland een groot probleem qua mobiliteit. Armoede en welzijn gaan er verder op achteruit, samen met de algemene dienstverlening. Familiale landbouw is moeilijk in concrete begrippen te gieten, maar uit het aantal landbouwers dat zijn activiteiten stopt kan toch worden afgeleid dat die sector zwaar onder druk staat. De minister zal heel wat beleidsdomeinen moeten betrekken om van het plattelandsbeleid een succes te kunnen maken.

3. Jeremie Vaneckhout

Jeremie Vaneckhout is blij met de interesse en bezorgdheid van de minister voor het platteland, maar de vraag is of dit voldoende is voor een succesrijk plattelandsbeleid. Zelf was hij de voorbije zeven jaar schepen in de plattelandsgemeente Anzegem. Hij werd er geconfronteerd met noodkreten van lokale besturen, inwoners en het middenveld. Hij vreest dat dit urgentiegevoel onvoldoende vervat zit in de beleidsnota Omgeving, waarin slechts drie bladzijden aan het platteland werden besteed.

Afhankelijk van de definitie die men hanteert, woont 40 tot 75 procent van de Vlamingen op het platteland. De eerste definitie hanteert de typische eigenschappen van het platteland, de tweede definitie stelt dat het platteland alle plaatsen omvat die geen centrumsteden zijn. De Vlaamse Regering lijkt de laatste definitie te hanteren, want het Openruimtefonds werd ingevoerd voor de 287 gemeenten en steden, alleen op basis van het criterium dat ze geen centrumsteden zijn.

De bevoegdheidsverdeling in de Vlaamse Regering doet op zich reeds afbreuk aan het platteland. Plattelandsbeleid is immers geen expliciete bevoegdheid meer, maar valt naamloos onder Omgeving. Waarom werd plattelandsbeleid niet als expliciete bevoegdheid behouden? Een goed plattelandsbeleid vraagt immers een grondige kennis en analyse van de specifieke uitdagingen. Maar op welke manier ziet de minister dit? Wat is haar definitie van het platteland? Wil ze een 'one size fits all'-beleid?

Armoede, sociaal beleid, dienstverleningen en mobiliteit zijn allemaal problematisch geworden op het platteland. Momenteel zijn op het platteland alleen nog de lokale besturen aanwezig als werkende entiteit. Werkwinkels zijn verdwenen, alsook de dienstverlening van mutualiteiten en vakbonden. De welzijnsdienstverlening wordt eveneens centraler georganiseerd. Het enorme kerkenpatrimonium is een molensteen rond de nek van lokale besturen. Het moet uiteraard zorgvuldig bewaard worden, maar hoe wordt de functie ingevuld en is de Vlaamse Regering daarin een bondgenoot? Het antwoord kan alleen worden gegeven via een

geïntegreerde aanpak over alle beleidsdomeinen, waarbij eerst de noden geïnventariseerd worden om er later een concreet antwoord op te kunnen geven.

Bij de toelichting van de beleidsnota loofde de minister het resultaat van vijftien jaar plattelandsbeleid, maar het platteland mist de aansluiting met de centrumsteden en de toekomst. Ziet de minister zaken die meer aangestuurd moeten worden? Wat bedoelt ze met een betere focus van de middelen? Welke garantie heeft de minister op voldoende middelen en impact binnen de Vlaamse Regering? Hoe wil ze op het vlak van mobiliteit, open ruimte en dienstverlening samenwerken met de lokale besturen, met respect voor hun autonomie?

Er zal volgend jaar via het Openruimtefonds gemiddeld honderdduizend euro extra aan elke gemeente worden gegeven. Dat is een aanzienlijk bedrag, maar daarmee kunnen de noden van kleine gemeenten niet worden gelenigd, temeer daar steeds meer overheidstaken naar de gemeenten worden doorgeschoven. Bovendien moeten voor minister Bart Somers vijftig plattelandsgemeenten 6 procent besparen, waardoor het plattelandsbeleid via een andere beleidsdomein wordt uitgehouden.

De minister kijkt voor haar beleid ook naar het nieuwe GLB, maar hoe zal ze dat aanwenden voor een Vlaams plattelandsbeleid? Hoe zal ze ervoor zorgen dat er voldoende verfijnd gewerkt wordt, dat het geen losse elementen worden en dat de Europese gevoeligheid specifiek toepasbaar is op de Vlaamse noden? Wat zijn de meetbare doelstellingen? Hoe zal ze de komende weken en maanden de bezorgdheden en noden van het platteland in kaart brengen? Hoe zal de monitoring gebeuren, want meten is weten? Is een plattelandstoets niet noodzakelijk om bij elke beslissing van de Vlaamse Regering af te meten wat de lokale impact is?

De beleidsnota heeft mooie ambities. De wil om meer geïntegreerd te werken is er, maar er zijn voor Jeremie Vaneeckhout helaas te weinig middelen om met het plattelandsbeleid een fundamenteel verschil te maken met het verleden.

4. Joke Schauvliege

Joke Schauvliege hoopt dat de minister een goede samenwerking met het beleidsdomein Landbouw zal nastreven, ook al werd plattelandsbeleid in de huidige regering ondergebracht binnen Omgeving.

Het Openruimtefonds is een erkenning voor de gemeenten die reeds jaren inspanningen leveren voor het behouden van de open ruimte. De samenwerking met andere beleidsdomeinen spreekt voor zich. Onroerend Erfgoed en de bescherming van landschappen werden hierbij nog niet genoemd, maar zijn erg belangrijk.

Er zullen ook afspraken moeten gemaakt worden op Europees niveau. In het verleden werd het parlement nauw betrokken over de wijze waarop invulling werd gegeven aan de Europese richtlijnen. Zal de minister deze lijn doortrekken?

Naast de reeds genoemde noden voor het platteland, wenst *Joke Schauvliege* de nood aan sociale cohesie extra te benadrukken. De kansen om elkaar te ontmoeten vraagt immers een organisatievorm die enkel met voldoende middelen gehandhaafd kan worden. Een verenigingsleven, dorpscholen, ontmoetingszalen, lokale dienstencentra, een minimaal openbaar vervoer en dergelijke, zijn allemaal cruciaal voor het sociale weefsel van een plattelandsgemeente. De uitdagingen zijn gigantisch, en de kleine gemeenten verdienen hierin erkenning en ondersteuning.

5. Tom Ongena

Tom Ongena erkent de behoeften van het platteland die reeds werden beschreven, samen met de noodzaak om hier vanuit verschillende beleidsdomeinen aan te

werken. Dat laatste is een belangrijke factor, samen met de beslissingen die binnen pijler II van het GLB wordt genomen en die belangrijke consequenties hebben voor het beheer van het platteland.

Het feit dat de minister binnen de beleidsnota *Omgeving* een aparte strategische doelstelling aan het plattelandsbeleid wijdt, is reeds een positief signaal. De intentie om innovatief en duurzaam ondernemen te stimuleren, is veelbelovend. De minister trekt resoluut de kar van de circulaire economie. Dat is terecht, want het werk dat op vlak van circulaire economie reeds in de steden is verricht, moet verder worden doorgetrokken tot het platteland.

6. Emmily Talpe

Emmily Talpe meent dat de beleidsnota een goede aanzet geeft om een degelijk plattelandsbeleid uit te werken. De beknoptheid heeft als voordeel dat het beleid nog vele kanten uit kan en het parlement met de minister kan meedenken. De Vlaamse Regering maakte eindelijk ook middelen vrij voor behoud van de open ruimte en uitdagingen die daarmee gepaard gaan. Toch is er een taakverbreding nodig naar toerisme, en via landbouw naar educatie en landschapsbeheer, met een focus op streekproducten en hoevertoerisme. De minister wees er reeds op dat toeristen een mooi landschap en een groene omgeving erg waarderen. Maar het landschap en de functies van het platteland moeten onderhouden worden en het wegtrekken van voorzieningen moet worden gestopt. Kleine dorpen moeten bereikbaar blijven en de sociale cohesie versterkt, naast inspanningen voor onder andere openbare verlichting, riolering en onderhoud van wegen. Voor het behouden van de mobiliteit zal minister Demir moeten samenzitten met haar collega Lydia Peeters. Het beeld van een eerder ouderwets platteland tegenover moderne stedelijke kernen moet eveneens worden bijgesteld.

Het is goed dat de minister de middelen doelgericht wil inzetten op drie inhoudelijke beleidsdomeinen. Ze stelde voor om wat betreft extra bossen out of the box te denken. Er kunnen dan misschien meer bomen en struiken geplant worden op hondenloopweides. Onderzoek toonde immers aan dat beplantingen ook honden tot rust brengen en er zo minder bijtincidenten zijn. In Tessenderlo bijvoorbeeld is er een losloopbos van zowat zeven hectare.

Agroforestry bestaat al, maar blijft met 150 hectare in Vlaanderen veel te bescheiden. De mogelijkheid voor commerciële bosbouw is door het intensieve en relatief kleinschalige karakter van de landbouw beperkt, maar toch zijn er ook in Vlaanderen mogelijkheden.

De minister stelt expliciet dat stad en platteland complementair moeten zijn. Ook Emmily Talpe legt de nadruk op een volwaardige stadslandbouw om de kloof tussen stad en platteland, tussen producent en consument zo klein mogelijk te maken.

In het huidige PDPO II moet ten minste 5 procent van de directe betalingen van het Rural Development Program voorbehouden worden voor LEADER-projecten die hoofdzakelijk lokaal worden aangestuurd. Emmily Talpe hoopt dat dit in de definitieve versie van PDPO III hoger kan liggen. Blijft de cofinancieringscoëfficiënt tussen Europa en een lidstaat behouden op de huidige 50-50-verhouding? Of zijn er indicaties dat Europa als gevolg van budgettaire druk zijn aandeel wil verkleinen ten nadele van de lidstaten?

Vier grote gemeenten uit de Westhoek hebben een voorstel ingediend voor een regiodeal. Vlaanderen zou middelen en kennis ter beschikking kunnen stellen, gekoppeld aan streekeigen doelstellingen op maat de gemeenten, waarbij alles in een contract wordt bezegeld. Het ter beschikking stellen van kennis hoeft trouwens niet meteen extra personeel te betekenen. Het gaat over voordelen van

schaalvergroting, toegang tot digitale tools, raamcontracten enzovoort. Een moderne overheid is immers een efficiënte overheid. Kan de minister dit voorstel in overweging nemen?

Emmily Talpe heeft het gevoel dat ze aan de slag kan met deze beleidsnota en dat de minister er echt werk van wil maken. Zelf is ze heel enthousiast om er invulling aan te geven. Er zit heel wat transversaal beleid in, onder andere inzake mobiliteit. De middelen zullen dan ook van daar moeten komen.

7. Arnout Coel

Arnout Coel merkt dat de minister enthousiast is om aan de slag te gaan met het plattelandsbeleid. Er zijn extra middelen voor open ruimte voor de lokale besturen. Het geeft het parlement ook de kans om samen met de minister de algemene doelstellingen in de volgende vijf jaren om te zetten in concrete acties voor het platteland. Het is belangrijk om dat samen met de andere ministers te doen, want de uitdagingen zijn niet te vatten in één specifieke bevoegdheid. Het heeft te maken met Welzijn, Mobiliteit, Landbouw en vele andere bevoegdheden. Arnout Coel kijkt uit naar de concrete initiatieven die de minister zal nemen, maar hij zal dit ook verder opvolgen bij de andere ministers.

8. Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove merkt dat de gemeenten blij zijn met de middelen die ze krijgen voor het handhaven van de open ruimte, want daar staat geen enkele verplichting tegenover. Daarom maakt hij zich zorgen over het Openruimtefonds. Het was beter geweest om bij de verdeling rekening te houden met bestaande open ruimte, groen en bossen. Nu is er geen enkele indicatie in welke mate het geld gebruikt zal worden om het platteland niet verder vol te bouwen. Wat is de mening van de minister daarover?

Deze Vlaamse Regering houdt niet van bouwmeesters, en zeker niet van Leo Van Broeck. Hij heeft nochtans treffende uitspraken gedaan waarbij zijn plannen niet tegengesteld zijn aan de uitbouw en het in leven houden van dorpen. Hoe staat de minister tegenover zijn uitspraken? Om de dorpen te versterken, zullen extra middelen nodig zijn. Dat is tegengesteld aan bepaalde elementen uit het regeerakkoord.

Tot slot wenst Ludwig Vandenhove de Vlaamse Regering veel succes met het geïntegreerde beleid ten aanzien van de dorpen en het platteland, maar hij heeft er zelf vragen bij. Zo'n geïntegreerd beleid is mooi om nota's te maken, partijprogramma's en regeerakkoorden te schrijven, maar hoe meer geïntegreerd dat is, hoe moeilijker het in de praktijk te realiseren valt.

9. Leo Pieters

Leo Pieters onderschrijft vele goede intenties in de beleidsnota, maar de structurele onderfinanciering van de voorbije jaren wordt niet opgelost. Met het Openruimtefonds komt er iets meer ademruimte, maar hij hoopt dat er in de toekomst meer middelen zullen komen voor het plattelandsbeleid. Hij geeft de minister het voordeel van de twijfel met haar beleidsnota. De minister is nieuw in de sector, maar ze zal beoordeeld worden op haar acties en niet op haar intenties.

V. Concrete vragen van de commissieleden en antwoorden van minister Zuhair Demir

1. Antwoord van minister Zuhair Demir op de algemene beoordeling van het beleidsdomein Plattelandsbeleid binnen de beleidsnota Omgeving

Minister *Demir* dankt de commissieleden voor hun constructieve opmerkingen, en zij deelt ook de vele bekommernissen. Sommigen vinden de beleidsnota veel te algemeen, maar een beleidsnota is nog maar een begin. De minister moet in de komende vijf jaren initiatieven nemen om de intenties om te zetten in daadkrachtig beleid. Ze deelt de bezorgdheid dat loketten wegtrekken van het platteland en dat er weinig openbaar vervoer is. Ze kan uiteraard zelf geen loket openen, maar ze bekijkt haar bevoegdheid Plattelandsbeleid transversaal. Ze zal in de komende maanden nagaan op welke punten er weinig of slecht gescoord wordt om dan met de vakministers samen te zitten om een actieplan op te maken dat de plattelandsuitdagingen aangaat. Het wordt een moeilijke oefening, maar ze moet zeker en vast gebeuren.

In de beleidsnota heeft de minister duidelijk aangegeven dat ze de middelen gefocust wil inzetten op drie grote beleidslijnen: levendige dorpen, innovatief en duurzaam ondernemen en landschapskwaliteit en meer bepaald open ruimte. Het budget schommelt rond 3,4 miljoen euro. Nu is het beleid nog algemeen, maar het zal in de volgende jaren vorm krijgen.

2. Plattelandsuitdagingen

Jeremie Vaneckhout erkent dat de tijd kort is geweest waardoor de beleidsnota wat vaag blijft. De minister zal in de komende maanden werk maken van een actieplan, maar *Jeremie Vaneckhout* hoopt dat dit niet op de lange baan wordt geschoven. Hij hoopt ook dat er voldoende tijd genomen zal worden om dit in de commissie te bespreken en pleit ervoor dat dit plan transversaal en geïntegreerd opgemaakt wordt. Het is dan wel wrang dat er nu al financiële keuzes worden gemaakt om dan later pas die keuzes te verfijnen.

Jeremie Vaneckhout verwacht van een beleidsnota dat ze problemen oplijst, er gerichte antwoorden op formuleert, en aangeeft op welke manier het beleid maatschappelijke vraagstukken zal aanpakken. Zowel wat de probleemstelling betreft als wat de beleidsmatige oplossingen betreft, blijft hij op zijn honger. De minister spreekt veelvuldig over de 'specifieke uitdagingen van het platteland'. Welke concrete uitdagingen heeft zij hierbij voor ogen?

Minister *Demir* bevestigt dat er veel uitdagingen zijn die op het platteland net iets anders liggen dan in het stedelijk en randstedelijk gebied. Beleidsmatig zijn er enerzijds de uitdaging rond de open ruimte en anderzijds de specifieke dorpsuitdagingen. De minister noteerde meerdere voorbeelden die door de commissieleden werden gegeven, zoals specifieke plattelandsvraagstukken over het behouden en beheren van de open ruimte en het landschap en de rol van landbouwers in de plattelandseconomie.

Met het plattelandsbeleid wil de minister in de komende vijf jaar focussen op drie beleidslijnen: innovatief en duurzaam ondernemerschap in een circulaire economie, leefbare en levendige dorpen, en landschapskwaliteit en -onderhoud, inclusief de kwaliteitsbewaking over onze open ruimte.

Jeremie Vaneckhout noteerde de uitspraak van de minister dat het Vlaamse plattelandsbeleid de voorbije vijftien jaar ontegensprekelijk gezorgd heeft voor een

positieve dynamiek op het platteland. Hij vraagt hoe de minister dit wil concretiseren.

De *minister* antwoordt dat zij voor een groot stuk voortbouwt op de resultaten van vijftien jaar Vlaamse plattelandsbeleid. Dat Plattelandsbeleid bestaat sinds 2004 als specifiek beleidsveld. Binnenkort publiceert de Vlaamse Landmaatschappij trouwens een overzicht van de realisaties van de voorbije vijftien jaar. Daaruit blijkt dat plattelandsbeleid als beleidsveld minder gekend is, maar dat de interbestuurlijke en interdisciplinaire aanpak meermaals net het verschil kan maken.

Jeremie Vaneekhout noteerde ook dat de minister het draagvlak voor beleidsacties voor een kwaliteitsvol platteland en de open ruimte wil laten groeien, door de multifunctionaliteit van het platteland in de kijker te zetten. Welke acties wil de minister daarvoor concreet ondernemen? En voor welke beleidsacties wil zij het draagvlak vergroten? Het Vlaams kader voor plattelandsbeleid gaat ook uit van een wetenschappelijke onderbouwing van de beleidsvoorstellen, duidelijke beleidskeuzes, begeleiding en opvolging van de uitvoering, evaluatie van de behaalde resultaten en impact. Wie zal er aangesproken worden voor die wetenschappelijke onderbouwing en wat zal dan precies de onderzoeksvraag zijn? Welke resultaten wil de minister bereiken?

De *minister* overschouwt het geheel van realisaties van de voorbije jaren, waaruit blijkt hoeveel mensen, verenigingen en groepen betrokken zijn bij het plattelandsbeleid en op een positieve manier bijdragen aan de plattelandsdynamiek. Deze boodschap wil zij nog explicieter uitdragen door bij bestaande events zoals Dag van de Landbouw, Week van de Smaak en Week van de korte keten de bijdrage van en voor het platteland in de kijker te plaatsen. Dit zal verder bijdragen aan het draagvlak voor plattelandsbeleid. De minister staat daarbij open voor suggesties tot verbetering, nieuwe ideeën en andere inzichten.

Met het plattelandsbeleid wil de minister vooral projecten realiseren. Toch is het belangrijk dat het beleid onderbouwd wordt, wat door een verderzetting van de werking van het Platform voor Plattelandsonderzoek, die onderzoekers van alle Vlaamse kennisinstellingen en overheden samenbrengt, om te werken op één of meerdere aspecten van het platteland, samen. Hierdoor kunnen de interdisciplinaire plattelandsvraagstukken vanuit verschillende invalshoeken worden benadert, om de juiste oplossingen te vinden.

Daarnaast wil de minister voor de verdere onderbouwing van het beleid voor de drie eerder vermelde inhoudelijke beleidslijnen, verder bekijken of bijkomende specifieke onderzoeksoopdrachten nodig zijn om nog betere resultaten op het terrein te bekomen.

Ludwig Vandenhove merkt op dat de minister voor het Vlaamse dorpenbeleid de kaart trekt van een geïntegreerde en toekomstgerichte aanpak om de leefbaarheid in de dorpen te verhogen en de sociale cohesie te versterken. Helaas is het woord 'geïntegreerd' vaak een argument om veel te vergaderen, om met verschillende sectoren allerlei overlegstructuren op te zetten met een te beperkt budget. Hoe kan de minister via de geïntegreerde aanpak concrete resultaten garanderen?

De *minister* deelt mee dat het dorpenbeleid bestaat uit drie aspecten, de zogenaamde 3D's: dorpsparticipatie, dorps huis en dorpsruimte. Een levendig en leefbaar dorp heeft een dorpsgemeenschap nodig die als 'dorps huis' – al dan niet verspreid over verschillende lokalen – een plaats heeft om samen te komen, overleggen, vergaderen, activiteiten te organiseren. Dit moet het verenigingsleven kansen bieden.

Daarnaast heeft een levendig dorp ook een plek nodig voor spontane ontmoeting. Dat is een dorpsruimte, een plein, of een sliert van aaneengesloten kleine plekje, waarbij het dorp afgestemd is op de verschillende leeftijden en groepen.

Met een geïntegreerde aanpak bedoelt de minister dat een dorp levendig en leefbaar zal zijn als alle verschillende aspecten van het dorpsleven aandacht krijgen. Dat kan niet zonder overleg, maar het overleg moet doelgericht zijn. Het moet gericht zijn op projecten en investeringen die het verschil maken op het terrein. Het betreft dus geen 'overleg om het overleg'.

De VLM heeft op dit vlak al veel initiatieven ondersteund. De meeste dorpshuizen die de voorbije jaren op het Vlaamse platteland verbouwd of heringericht werden, kregen hiervoor subsidies. Dat noemt de minister concrete realisaties.

Ludwig Vandenhove verwijst naar de operationele doelstelling Landschapskwaliteit en -onderhoud. Robuuste open ruimte speelt een belangrijke rol bij de opvang van de gevolgen van klimaatverandering en voor biodiversiteit. De minister wil via een vernieuwende aanpak het onderhoud en beheer van landschappen, landschapselementen en groen-blauwe verbindingen stimuleren. Daarbij had de spreker graag voorgesteld om de kerngebieden voor biodiversiteit (Europees natuurnetwerk) en het Vlaams Ecologisch Netwerk aan te vullen met verbindende netwerken van groen-blauwe aders tot een samenhangend en functioneel geheel en er zo voor te zorgen dat de biodiversiteit herstelt en bijkomend ontwikkelt. Wat is de mening van de minister hierover? En aan welke vorm van begeleiding en aan welke stimulerende maatregelen denkt de minister om deze doelstelling te verwezenlijken?

Minister *Demir* antwoordt volmondig ja op de vraag of ze via het plattelandsbeleid de groen-blauwe netwerken wil stimuleren. Zij spelen inderdaad een belangrijke rol inzake biodiversiteit. Alleen zal de doelstelling niet enkel via plattelandsbeleid gerealiseerd worden. De minister geeft hiermee invulling aan de doelstelling van een transversaal landschapsbeleid uit het Vlaamse regeerakkoord. Afstemming en samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen is hiervoor dus essentieel. Als minister van Omgeving is zij goed geplaatst om daaraan bij te dragen vanuit al haar bevoegdheden, en meer groen-blauwe netwerken realiseren, als onderdeel van een robuuste open ruimte, is zeker één van de oplossingen.

Ludwig Vandenhove vraagt hoe de visie van het plattelandsbeleid zich verhoudt tot de aankondiging van fusies van gemeenten. Hoe stroomlijnt de minister het belang van leefbare plattelandsgemeenten met de keuze om opnieuw tot fusies over te gaan?

In het plattelandsbeleid zal de *minister* zeker rekening houden met de fusies van gemeenten. De Vlaamse Regering wil hiermee immers de lokale besturen versterken in hun bestuurskracht. Tegelijkertijd is het een goed idee om in het gemeentelijk beleid aandacht te hebben voor de open ruimte en de kleinere kernen en dorpen op het grondgebied. Een fusie van gemeenten kan net meer gemeentelijke beleidsruimte en capaciteit creëren voor deze beleidsaspecten. De minister is dan ook verheugd dat meerdere gemeenten met vele kleine kernen, in hun beleid echt aandacht hebben voor deze aspecten. Ze worden hierbij geholpen door de provincies of andere actoren, met projecten zoals Veerkrachtige dorpen (Antwerpen), Dorp aan Zet (Limburg), Dorp Dynamiek (Oost-Vlaanderen) en het West-Vlaams provinciale Dorpenteam. De middelen voor deze begeleiding worden veelal gevonden in het Leaderprogramma of bij PDPO.

3. Openruimtefond

Mieke Schauvliege is bezorgd over het openruimtebeleid. De Vlaamse Regering voorziet in extra middelen voor de plattelandsgemeenten via het Openruimtefonds,

maar koppelt daar geen voorwaarden aan. De lokale besturen hebben volledige vrijheid om die middelen te besteden naar goeddunken en vermogen. Dat is te verdedigen, maar betekent ook dat Vlaanderen de hefboomen weggeeft om lokale besturen te stimuleren om de middelen te gebruiken voor openruimtebeleid. Ze gelooft niet dat de gemeenten dat automatisch zullen doen, en dat blijkt ook uit een recente studie van het Departement Omgeving over het effect van de afgelopen periode betreffende vergunningverlening op het ruimtelijk beleid. Daaruit blijkt dat de vergunningverlener zich weinig aantrekt van de grotere ruimtelijke beleidsdoelen. Vlaanderen slaagt er dus niet in om de mooie doelstellingen uit het BRV om te zetten via een gericht vergunningenbeleid.

De minister schuift de verantwoordelijkheid voor het openruimtebeleid helemaal in de richting van de plattelandsgemeenten. De Vlaamse overheid voorziet in een fonds dat nog opgericht moet worden en in middelen om watergevoelige openruimtegebieden te vrijwaren van bebouwing. Volgens de minister is dat ongeveer 600 hectare, maar volgens haar voorganger is dat ongeveer 380 hectare. Dat zijn peanuts in vergelijking met de totale hoeveelheid hectares die gevrijwaard zouden moeten worden van bebouwing. Prognoses stellen dat er tijdens deze legislatuur ongeveer 10.000 hectare gevrijwaard zou moeten worden. Die grote opdracht legt de minister bij de provincies en lokale besturen, maar ze zet er heel weinig tegenover. Op dit ogenblik is er in geen enkele euro voorzien om daar op te wegen.

De minister drijft de factuur ook op. Het Instrumentendecreet zoals het nu voorligt, zal ervoor zorgen dat een echt openruimtebeleid zeer duur wordt. Aangezien de Vlaamse overheid niet in middelen voorziet, zal het aan de lokale besturen zijn om ruimtelijke uitvoeringsplannen op te maken en planschade te betalen. Het echte openruimtebeleid dat plattelandsgemeenten zullen moeten uitvoeren, zal dode letter blijven.

In de beleidsnota Omgeving is te lezen dat de minister volgend jaar 33 medewerkers natuurlijk zal laten afvloeien uit het departement, wat Mieke Schauvliege heel erg bezorgd maakt. De lokale besturen vragen niet alleen middelen, maar ook begeleiding. Er is al flink gesnoeid binnen de Vlaamse overheid en de minister probeert veel acties op gang te trekken via vrijwilligheid en domeinoverschrijdende afspraken, maar daarvoor zijn mensen nodig. Hoe zal de minister de plattelandsgemeenten die nu al kreunen onder de werk- en budgettaire last, zo ver krijgen om zonder begeleiding en zonder middelen werk te maken van het openruimtebeleid? Er zijn veel goede bedoelingen, maar er zijn te weinig tools om die in de praktijk te brengen. Hoeveel mensen zal de minister extra vrijmaken om ervoor te zorgen dat lokale besturen de nodige ondersteuning krijgen om werk te maken van een openruimte- en plattelandsbeleid?

Bart Dochy sluit zich aan bij de bekommernissen omtrent de financiering van de plattelandsgemeenten. Het Openruimtefonds is een aanvullende basisfinanciering als compensatie voor de onderfinanciering die er was gedurende jaren. De keuze is gemaakt om daar geen oormerking aan te geven en het is belangrijk om verantwoordelijkheid te geven aan de gemeenten, want de bestuurskracht wordt er door versterkt. Er wordt gepraat over efficiëntie, maar er zijn weinig metingen die aangeven dat de middelen minder efficiënt besteed zijn in landelijke of kleine gemeenten dan in grote steden. Een aantal jaar geleden is het Plattelandsfonds opgericht met maar 8 miljoen euro voor de vijftig meest landelijke gemeenten. Het is sinds dan geleden dat er nog iets structureel is gebeurd op het vlak van financiering van plattelandsgemeenten. Hij heeft zeker begrip voor de bekommernissen over de ruimtelijke aspecten en de middelen die nodig zijn om een goed ruimtelijk beleid te voeren, maar dat is niet de bevoegdheid van deze commissie. Daar zal via het Instrumentendecreet en in de commissie bevoegd voor Ruimtelijke Ordening op ingespeeld moeten worden om de financiering mogelijk te maken.

Minister *Demir* bevestigt dat er extra middelen komen voor de noden van de plattelandsgemeenten via het Openruimtefonds, met 417 miljoen euro. Ze deelt de bezorgdheid van Mieke Schauvliege omtrent open ruimte, maar het is tegelijkertijd de bedoeling dat lokale besturen op maat werken. De minister heeft vertrouwen in de burgemeesters en schepenen en vindt niet dat Vlaanderen betuttelend moet optreden. Op deze manier respecteert ze de lokale autonomie. Ze doet wel de suggestie dat lokale besturen een deel van het geld inzetten om de open ruimte te vrijwaren.

Sofie Joosen pleit eveneens voor vertrouwen in lokale besturen, want het vrijwaren van de open ruimte is ook hun bekommernis. Er komt nu een mooie incentive want bestuurskracht vraagt middelen. Lokale besturen leveren al heel wat inspanningen, maar er moet nog meer gebeuren. Steden en gemeenten zijn trouwens ook goed geplaatst om RUP's op te maken.

Jeremie Vaneckhout verzet zich niet tegen lokale autonomie, integendeel. Maar met het Openruimtefonds wordt alleen maar de schijn gewekt dat het iets te maken heeft met open ruimte. Er wordt gezegd dat het een tegemoetkoming is voor de structurele onderfinanciering van de afgelopen decennia. Dat laatste klopt absoluut, maar er zijn twee antwoorden nodig. Het gaat niet op om aan lokale besturen te suggereren dat ze die middelen kunnen gebruiken om open ruimte te bewaren en daarmee als Vlaamse overheid te zeggen dat haar rol is gespeeld in het bewaren van de open ruimte. Het gaat ook niet op om te doen alsof deze tegemoetkoming alle plattelandsnoden lenigt. Er was decennialang een structurele onderfinanciering van het platteland. Voor de dienstverlening, infrastructuur, projecten en de herbestemming van kerken zijn de middelen er niet. De goede 100.000 euro die er volgend jaar voor een gemiddelde kleine gemeente bijkomt, zal het verschil niet maken waarmee een inhaalbeweging gedaan kan worden, laat staan dat daar ook nog open ruimte mee gevrijwaard kan worden.

Er is volgens Jeremie Vaneckhout geen onwil bij lokale besturen want ze zijn de eerste bondgenoot om het openruimtekarakter te bewaren. Zij zullen de RUP's opmaken, maar ze hebben er de middelen niet voor. In plaats van het Gemeentefonds fundamenteel te herbekijken, heeft de Vlaamse Regering ervoor gekozen om aan iedereen wat geld toe te strooien en geen keuzes te maken. Een derde van de middelen uit dat fonds gaat naar de stad Antwerpen, een derde naar de centrumsteden en een derde naar de andere 287 steden en gemeenten. De Vlaamse Regering kiest dus niet voor een inhaalbeweging, maar zet de structurele onderfinanciering voort.

Het pleidooi voor lokale autonomie is terecht, maar de minister moet voor haar actieplan niet alleen in overleg gaan met de andere ministers, maar ook met de lokale besturen, VVSG en alle actoren op het platteland. De Boerenbond publiceerde boeiende documenten over de uitdagingen inzake het plattelandsbeleid, waar Jeremie Vaneckhout zich voor 95 procent achter kan scharen. De Vlaamse Regering geeft daar geen antwoord op en houdt hetzelfde riedeltje aan van de voorbije vijftien jaar, dat er echt geïnvesteerd wordt. Er gaat blijkbaar 3,2 miljoen euro naar het globale plattelandsbeleid. Het Plattelandsfonds zette iets gericht in op vijftig gemeenten, maar dat wordt afgebouwd. Jeremie Vaneckhout hoopt op dadendrang, maar merkt die helaas niet.

Emmily Talpe is als burgemeester van een landelijke gemeente bijzonder tevreden dat er geen criteria zijn verbonden aan de middelen voor het vrijwaren van de open ruimte. Ze heeft absoluut vertrouwen in de autonomie van lokale besturen. De som die nodig is om het openbaar groen alleen nog maar te onderhouden, overstijgt ruim het bedrag dat Vlaanderen geeft. De meerjarenplannen zijn bijna allemaal opgemaakt en de bedragen zijn ingeschreven. Het heeft dan ook geen enkele zin om criteria op te leggen, want dat zou extra stress bezorgen aan de lokale besturen

die verstandig genoeg zijn om de middelen op de juiste manier in te zetten. De minister kan wel evalueren, niet op een dwingende manier, maar met het oog op een nieuwe financiële injectie in de volgende legislatuur.

Steven Coenegrachts sluit zich aan bij de opmerking van Emmily Talpe over het ontbreken van de criteria.

Ludwig Vandenhove is het eens met de suggestie van Emmily Talpe voor een evaluatie, maar hij zou die veel vroeger plannen. Hij heeft het volste vertrouwen in de lokale besturen, maar hij weet ook dat lokale besturen zoveel noden hebben dat de middelen niet aan openbare ruimte zullen besteed worden.

De spreker raadt de minister aan om te lezen wat Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck zegt over leefbaarheid van dorpen en het behouden van het sociale weefsel en voldoende openbare ruimte. Het sluiten van een postkantoor of een bank is geen Vlaamse bevoegdheid, maar hij raadt de minister aan om het niet te theoretisch te houden en alles concreet te bekijken.

Bart Dochy is blij dat de minister bereid is om te zoeken naar extra mogelijkheden om het platteland op een goede, gezonde en correcte manier te financieren. Hij sluit zich ook aan bij het vertrouwen in de lokale besturen. Hij ontwaart wel een contradictie in het betoog van Jeremie Vaneekhout die zegt dat de structurele onderfinanciering van het platteland rechtgezet moet worden, terwijl hij hen de autonomie ontzegt om zelf over de toegeschoven extra middelen te beslissen.

Minister *Demir* is bereid om de suggesties van Leo Van Broeck omtrent dorpsontwikkeling te onderzoeken, maar vindt het niet correct om te stellen dat de Vlaamse overheid niets doet voor het platteland. Zo komt bijvoorbeeld ook de onderwijsinfrastructuur vanuit de Vlaamse overheid. 417 miljoen euro is een belangrijke investering in de uitdagingen van het platteland in een budgettaire krappe context, al moet iedereen ook 6 procent besparen. Indien Jeremie Vaneekhout 417 miljoen te weinig vindt, moet hij maar zeggen waar meer geld gehaald moet worden.

De overheid heeft bewust geen criteria willen verbinden aan het Openruimterfonds als blijk van vertrouwen in de lokale besturen. Ze merkt dat ook in de meerjarenplannen. De minister zal met haar collega-ministers nagaan wat er nog kan gebeuren als onderdeel van de Vlaamse strategie inzake het GLB in 2020. Ze wil zich echter niet vastpinnen op een timing.

Mieke Schauvliege zegt dat er in 2020 ongeveer 31 miljoen euro aan de lokale besturen gegeven wordt, maar tegelijkertijd worden enorm veel extra taken in hun schoenen geschoven. Natuurlijk moeten lokale besturen geresponsabiliseerd worden. Maar tegelijkertijd geeft de Vlaamse Regering hen een aalmoes. Daarom pleit ze voor voldoende begeleiding en daar is wel degelijk extra personeel voor nodig. Het personeel van de lokale besturen kreunt momenteel al onder de werkdruk en daar komen een heleboel taken bij. Zij pleit niet voor betutteling, maar wel voor een degelijke ondersteuning van de lokale autonomie. Extra taken betekenen extra middelen. Dat is niet terug te vinden in de beleidsnota.

Jeremie Vaneekhout meent dat de kloof tussen stad en platteland moet overstege worden door het platteland te versterken. Burgemeesters en schepenen uit de regioraad in Zuid-West-Vlaanderen stelden unisono dat de middelen absoluut onvoldoende zijn om aan de noden tegemoet te komen. Hij vindt het dan ook zijn plicht om dat in deze commissie aan te kaarten. Een gemeente krijgt gemiddeld 110.000 euro extra. Als een bestuur dat zou willen besteden aan open ruimte, hoeveel planschade kan die daarmee betalen? Hoeveel kan daarmee geïnvesteerd worden in kerkgebouwen om er een nevenbestemming aan te geven? Hoeveel onderhoud van wegen is daarmee mogelijk? Op welke manier kan daarmee de sociale

dienstverlening versterkt worden? Er komt dus geen einde aan de structurele onderfinanciering en er zijn afleidingsmanoeuvres om het daar niet ten gronde over te moeten hebben. Hij kijkt dan ook uit naar het actieplan.

Bart Dochy herhaalt als commissievoorzitter dat de instrumenten die nodig zijn in het kader van de ruimtelijke ordening niet in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid behandeld worden. Dat is een onderdeel van het Instrumentendecreet dat nog in volle opmaak is. Het is absoluut niet de bedoeling om plan-schade te betalen met de middelen uit het Openruimtefonds.

Jeremie Vaneekhout merkt op dat het voor een lokaal bestuur niet uitmaakt uit welke pot het geld komt. Een geïntegreerd plattelandsbeleid doet vermoeden dat het debat alle aspecten van het platteland mag omvatten.

Leo Pieters is het ermee eens dat extra taken ook extra druk op de lokale overheden legt. Maar de druk komt er ook omdat steeds meer mensen in dorpen worden geplaatst waar ze niet thuishoren. En wanneer zal er op administratief vlak aan de lokale besturen meegedeeld worden welke bedragen ze op welk moment ter beschikking zullen hebben?

Minister *Demir* antwoordt dat de administratieve vraag aan minister Bart Somers gesteld moet worden. Zijn opmerking over migranten die op sommige plaatsen niet thuishoren, ervaart ze als zeer kwetsend. Zij voelt zich thuis op het platteland, net als haar ouders en kinderen. Haar vader heeft na de sluiting van de mijnen nog jaren bij een landbouwer gewerkt en twintig jaar lang bijgedragen aan het platteland. Ze vindt het dan ook de schaamte voorbij om dit te durven zeggen.

Leo Pieters vraagt waar hij gezegd heeft dat het om migranten gaat. Hij had het over mensen die er niet thuishoren, meer niet.

4. De link met andere beleidsdomeinen

Jeremie Vaneekhout vraagt hoe de regering collectief en over de beleidsdomeinen heen zal betrokken worden bij de ambitie om het platteland hoger op de agenda te plaatsen.

Dat is voor minister *Demir* een kwestie van overleg en betrokkenheid. Wie haar kent weet dat zij nogal overtuigend en aanklappend kan zijn om bepaalde doelstellingen te bereiken. Ze vertrouwt er ook op dat haar collega's haar ambitie delen en onderschrijven. Het staat iedereen ook vrij om beleidsoverschrijdende elementen te signaleren, of collega-ministers om uitleg te vragen.

4.1. Link met Omgeving

Joris Nachtergaele vindt de ambities met betrekking tot plattelandsbeleid in de beleidsnota Omgeving terecht hoog. Plattelandsgemeenten worden geconfronteerd met heel wat uitdagingen op ruimtelijk, sociaal en economisch vlak. De bevoegdheid plattelandsbeleid kent echter heel wat cross-overs met andere bevoegdheidsdomeinen. Sommige cruciale instrumenten liggen binnen de bevoegdheidspakketten van de minister, maar andere niet. Hoe breed kan de minister gaan in de uitwerking en uitrol van beleidsoverschrijdende aspecten van het plattelandsbeleid?

De *minister* verwijst naar haar vaste wil om ook andere ministers bij dit beleid te betrekken. Om de strategische doelstellingen voor het plattelandsbeleid te realiseren zal ook inzet van de instrumenten van het omgevingsbeleid nodig zijn. Omgekeerd zal de uitvoering van het plattelandsbeleid ook bijdragen tot het realisatie van het omgevings- en klimaatbeleid. Met collega-ministers zal een goede

samenwerking gerealiseerd worden om de instrumenten van elk beleidsdomein in te zetten en gezamenlijk de ambities voor het plattelands-, omgevings- en klimaatbeleid te behalen.

Joris Nachtergaele vindt dit een fijn vooruitzicht, maar hij hoort wel vaker dat de toekomst in de steden ligt. Hij verwijst hierbij onder andere naar enkele uitlatingen van de Vlaamse bouwmeester en de lancering van de Mobiscore. Nochtans blijkt uit wetenschappelijk onderzoek dat er een duidelijke relatie bestaat tussen 'wonen in het groen' en het welbehagen van mensen. Hoe staat de minister tegenover deze stelling?

De *minister* bevestigt dat de aanwezigheid van groenelementen een positieve invloed heeft op het welzijn van mensen. In de beleidsnota *Omgeving* staat expliciet de ambitie om de open ruimte in Vlaanderen maximaal te vrijwaren. Iedereen heeft recht op toegang tot kwaliteitsvol groen zoals natuur, bos, parken en open en gevarieerde landschappen. Ook in de steden is het mogelijk om voldoende groene ruimte te voorzien. Dat is aan absolute noodzaak voor het welzijn van de Vlaming.

Joris Nachtergaele verwijst naar een andere ambitie van de minister inzake bescherming van schaarse open ruimte in Vlaanderen en de transitie naar nieuwe innoverende en gepaste vormen van economische activiteit in de buitengebieden. Deze ambitie botst echter met de zeer beperkte mogelijkheden op het vlak van ruimtelijke ordening. De problematiek van zonevreemde woningen, het slechts beperkt toelaten van functiewijzigingen van oude hoevegebouwen en andere gebouwen staan de ontwikkeling van nieuwe vormen van zachte economische activiteit in de weg. *Joris Nachtergaele* denkt daarbij aan activiteiten zoals horeca, korteketeninitiatieven en artisanale productie. Is de minister bereid ook deze problematiek onder de loep te nemen?

De *minister* bevestigt dat het platteland in Vlaanderen naast de bescherming van de open ruimte, ook nood heeft aan innovatief en duurzaam ondernemerschap in een circulaire economie. De IPO-adviezen – over buurtwinkels, herbestemming van leegstaande gebouwen op het platteland, hoevewinkels, logiesbedrijven, lokale voedselstrategieën en oogstbare landschappen – hebben elk vanuit een eigen invalshoek mogelijkheden geschetst over economische transformaties en innovaties in de plattelandseconomie. Dat waren de eerste stappen. Maar gelet op de snelle technologische ontwikkelingen, zijn er nog veel mogelijkheden waarmee de economische activiteiten op het platteland vernieuwd kunnen worden. Maar, de Vlaamse overheid kan dit niet alleen. De lokale besturen, onderzoekers, ondernemers en burgers zullen elk een deel van die verantwoordelijkheid moeten opnemen. Vanuit het omgevings- en plattelandsbeleid wil de minister alvast mogelijk maken dat elke partij in dit proces zijn rol kan opnemen.

Emmily Talpe pikt hierop in met de vraag of de minister het plattelandsbeleid zal aanwenden inzake het engagement van het regeerakkoord, om deze legislatuur 4000 extra hectare bos te realiseren. Zal de minister, samen met haar collega van bevoegd voor landbouw, een volwaardig beleid op het vlak van agroforestry ontwikkelen? Zijn er ook mogelijkheden om projecten rond commerciële bosbouw op te zetten, bijvoorbeeld in het teken van de diversificatie en taakverbreding van de landbouw? En hoe ziet de minister de rol van het plattelandsbeleid, om te komen tot het in het regeerakkoord geambieerde 20.000 extra hectare natuur onder effectief natuurbeheer?

Minister *Demir* verwijst naar de debatten over de bosuitbreiding in de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie, en bevestigt dat voor de realisatie van de 4000 extra hectare bos en 20.000 extra hectare natuur een plan van aanpak in opmaak is binnen het beleidsdomein *Omgeving*. Daarbij is zowel het Departement *Omgeving*, het Agentschap *Natuur en Bos* als de Vlaamse

Landmaatschappij betrokken. Daarbij gaf de minister aan haar administratie de opdracht mee om out of the box te durven denken.

Vanuit het plattelandsbeleid zet de minister geen specifieke instrumenten of middelen in. Wanneer echter binnen het plattelandsbeleid opportuniteiten ontstaan die kunnen bijdragen aan het beheer van bijkomende hectare natuur en bos, zal daar zeker gebruik van worden gemaakt.

4.2. Link met Landbouw en GLB

Joris Nachtergaele verwijst naar de kleinschalige familiale landbouw als een van de laatste sterke economische sectoren op het platteland. Het debat over meer duurzaamheid, meer ruimte voor natuur en het in stand houden van die familiale landbouw is verziekt door polarisatie. Een landbouwer voelt zich overgereguleerd door de hoeveelheid van administratieve verplichtingen en Vlaamse en Europese regelgeving inzake erosie, mestafzetting, stikstof en dergelijke. Een landbouwer wil vechten voor elke vierkante meter grond, maar de druk op de grondprijzen maakt het voor startende landbouwers minder evident om zich recht te houden. Het hoeft niet te verwonderen dat zij in het defensief gaan wanneer nieuwe plannen en ambities inzake natuur of duurzaamheid worden gelanceerd. De rentabiliteit van de bedrijfsvoering is hun eerste en belangrijkste dagelijkse zorg. En zolang er geen omslag is in het wetgevende kader zodat landbouwers die willen meedenken niet langer worden bestraft, zal er in de praktijk weinig vooruitgang worden geboekt. Enkel door de economische realiteit in overweging te nemen van een sector die worstelt met zijn overleven, kunnen resultaten worden geboekt. Is de minister bereid om samen met deze sector en haar collega ministers na te denken over een dergelijke transitie?

Mieke Schauvliege is blij met de link die wordt gelegd met de beleidsnota Landbouw en Visserij. Op welke wijze zal de minister de link tussen beide beleidsdomeinen bewaken? Dat is ook de bezorgdheid van *Emmily Talpe* die vraagt hoe de minister het plattelandsbeleid zal ontwikkelen in actieve samenwerking met haar collega van Landbouw en Visserij, en hoe beide ministers erover zullen waken dat het beleid positief en constructief wordt opgevat en polarisatie wordt vermeden.

De *minister* bevestigt dat het Vlaamse platteland sterk verweven is met de landbouwsector. Landbouwers zijn een belangrijke actor in het landschap en de Vlaamse open ruimte, en spelen een belangrijke rol in de lokale gemeenschappen en het economische weefsel. De toekomst van het platteland wordt dan ook voor een groot deel bepaald door de veranderingen en ontwikkelingen in de landbouwsector. Vanuit het plattelands- en omgevingsbeleid wil de minister voor een duurzame toekomst voor de landbouw, actief en constructief samenwerken met collega-minister bevoegd voor Landbouw en met de andere actoren uit de landbouwsector.

Emmily Talpe vraagt aansluitend wat er zal worden ondernomen om in het nieuwe programmadocument voor plattelandsontwikkeling na 2020, de Europese middelen en de daarbij horende Vlaamse cofinanciering optimaal in te zetten op het overbruggen van de verschillen tussen stad en platteland. Daarmee bedoelt zij niet alleen de letterlijke ruimtelijke verschillen, maar ook de mentale verschillen, en dus ook het tegengaan van polariserende beeldvorming. En zal er in relatie tot het LEADER-programma, naast het uitwerken van een Vlaams dorpenbeleid, ook werk worden gemaakt van een beleid dat de plattelandsdorpen verbindt met de steden?

In het kader van plattelandsontwikkelingsprogramma's moet minstens vijf percent van de middelen aan LEADER worden besteed. Voor Vlaanderen gaat het in de periode 2014-2020 om 14.400.000 euro op een totaal van 288 miljoen euro. Vlaanderen heeft zich dus gehouden aan de minimale vijf percent. Overweegt de minister om die verhouding na 2020 te wijzigen door te kiezen voor een groter aandeel?

Bij de uitwerking van de concrete plattelandsinterventies zal de *minister* zeker aandacht besteden aan de onderlinge relaties tussen stad en platteland. Volgens de voorlopige ontwerpen van de Europese verordeningen zal ook in het nieuwe GLB minstens vijf percent van de pijler II-middelen aan een LEADER-maatregel besteed moeten worden. Maar zolang de Europese verordeningen nog niet definitief goedgekeurd zijn en de beschikbare budgetten niet duidelijk, wil de minister geen verdere engagementen verwoorden.

Emmily Talpe merkt op dat in het kader van pijler 2 van het GLB ook kredieten voorzien worden voor risicobeheersing, zoals de brede weersverzekering in de land- en tuinbouw. Risicobeheersing zal met de klimaatverandering alleen maar aan belang winnen. Zal de minister bij de ontwikkeling van het plattelandsbeleid initiatieven nemen om die risicobeheersing tegen overstroming, rationeel waterbeheer en -gebruik tegen droogte, wind-, storm-, hagelschade aan te pakken?

De *minister* weet dat er kredieten bestaan voor risicobeheersing, en de vorige Vlaamse Regering heeft een maatregel goedgekeurd waardoor vanaf 2020 een subsidie wordt voorzien bij het afsluiten van een erkende brede weersverzekering in de land- en tuinbouwsector. Het is echter het Departement Landbouw en Visserij dat hiervoor verantwoordelijk is.

Hoe situeert de minister de samenwerking met haar bevoegde collega's van Stedenbeleid en Landbouw, vraagt *Emmily Talpe*? Deze samenwerking is immers noodzakelijk voor de ontwikkeling van een volwaardig stadslandbouwbeleid, gelinkt aan de korte keten, in haar plattelandsbeleid. Zal er in dat verband worden aangedrongen op een aanpassing van lokale voedselstrategieën? Blijft hier een ondersteunende rol weggelegd voor de VVSG ten aanzien van de lokale besturen?

Minister *Demir* ziet naast voedselproductie ook korte ketenverkoop als een belangrijk onderdeel van de plattelandseconomie. Zowel met als naast de landbouw, op het platteland, in de stad en het randstedelijk gebied zijn er kansen voor een ondernemerschap dat in een lokale bio-economie aan de slag gaat met voedsel en biomassa. De uitwerking en uitvoering van lokale voedselstrategieën draagt positief bij aan de kansen voor stadslandbouw. Daarin speelt de VVSG een belangrijke rol. De minister stimuleert het verhogen van de kennis bij lokale besturen over lokale voedselstrategieën. VVSG ontvangt hiervoor een subsidie van de VLM in het kader van plattelandsbeleid.

4.3. Link met Welzijn

Plattelandsgemeenten zijn bij uitstek die gemeenten waar de sociale cohesie nog sterk is, waar een sterk verenigingsleven een buffer vormt tegen individualiseren en vereenzaming, aldus *Joris Nachtergaele*. Tegelijk ziet hij dat bestaande weefsel onder druk komen. Plant de minister vanuit haar bevoegdheid ook op dit terrein initiatieven?

Minister *Demir* onderschrijft het belang van sociale cohesie, maar leven op het platteland heeft ook een keerzijde. Zij verwijst hiervoor naar de studie van de KU Leuven, SumResearch en studiebureau Atelier Romain in opdracht van de Vlaamse Landmaatschappij in 2018. Die studie stelde dat oud worden op het platteland, waar voorzieningen niet altijd aanwezig zijn, vaak eenzaamheid en weinig levenskwaliteit biedt. Dat is onder meer een gevolg van de grotere afstanden en de onangepastheid van vele woningen. De resultaten van het onderzoek werden ook bezorgd aan de collega-minister bevoegd voor Welzijn. Wanneer hiervoor een specifiek initiatief vanuit Welzijn genomen wordt, is de minister bereid om te bekijken hoe kan samengewerkt worden, zeker indien ruimtelijke en plattelandsinstrumenten kunnen bijdragen aan een oplossing.

Jeremie Vaneeckhout wijst op onderzoek en recente verkiezingsresultaten die aantonen dat er ook veel ongenoegen is op het platteland. Veel waarnemers zien dit als een uiting van een 'zich in de steek gelaten voelen' door het verre Brussel. Is de minister van plan te onderzoeken waar het ongenoegen op gestoeld is om er vervolgens een gericht antwoord op te formuleren?

De *minister* stelt dat er de voorbije jaren vele positieve plattelandsprojecten gerealiseerd werden dankzij plattelandsmiddelen. Deze ondersteuning wordt verdergezet, maar met een betere focus. De minister ontmoet op het platteland enthousiaste bewoners, maar ontvangt ook signalen van ongenoegen. Om dit te counteren kan de ontwikkeling van dorpen niet los gezien worden van de verdere ruimtelijk ontwikkeling van deze kernen, met aandacht voor lokale noden, zoals de nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen, een aangepast woon- en zorgbeleid, sociaal contact, armoedebestrijding en dergelijke.

4.4. Link met Mobiliteit

Ludwig Vandehove vraagt extra aandacht voor de mobiliteitsarmoede op het platteland, dat samen met de minister bevoegd voor mobiliteit moet worden aangepakt. Hij pleit voor openbaar vervoer met regelmatige rijtijden, of in de plattelandsgebieden met extra lage bevolkingsaantallen, voor een volwaardige vervanging door belbussen.

Minister *Demir* erkent het belang van landelijke mobiliteit en indien het Plattelandsbeleid hieraan kan bijgedragen is zij zeker bereid om samen te werken. Het organiseren van alternatieve vervoerswijzen is echter geen opdracht van het Plattelandsbeleid. De vervoersregio's, waarbij collega-minister Lydia Peeters nauw betrokken is, hebben een mandaat om hiervoor gebiedsgerichte oplossingen te zoeken.

5. Samenwerking met partners en lokale besturen

Jeremie Vaneeckhout leest in de beleidsnota dat de minister in de provincies een bondgenoot zoekt voor het realiseren van de Vlaamse doelstellingen. Welke partners zullen worden gezocht voor het realiseren van de persoonsgebonden doelstellingen?

Ludwig Vandenhove sluit hierbij aan en wijst op de verschillende actoren die samen met gemeenten en provincies op het platteland elk hun rol spelen voor bijvoorbeeld het bewaren van open ruimte, landbouw, natuur, toerisme en jacht. Op welke manier zal de minister deze functies en actoren met elkaar verzoenen? Welke rol is daarbij voor de Regionale Landschappen weggelegd? Welke structuur zal de minister opzetten om tot overleg tussen deze actoren te komen?

Het is voor de *minister* vanzelfsprekend dat een positief plattelandsbeleid vorm krijgt via interactie met andere bestuursniveaus zoals de lokale en provinciale besturen, maar ook met de academische wereld, ondernemers en iedereen die hieraan wil meewerken. De regionale landschappen als intermediaire organisaties kunnen hierbij zeker ook een rol opnemen. Verder zoekt de minister naar een meer geactualiseerde werking voor het IPO waarbij de eerder genoemde actoren elk aan bod kunnen komen.

VI. Artikelsgewijze bespreking en indicatieve stemming van het ontwerp van decreet

Tijdens de artikelsgewijze bespreking worden geen specifieke opmerkingen gemaakt en er wordt niet aangedrongen op een aparte stemming per artikel.

De aan de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid toegewezen onderdelen van het ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2020, worden aangenomen met 8 stemmen tegen 2, bij 2 onthoudingen.

Bart DOCHY,
voorzitter

Arnout COEL,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

Apaq-W	Agence Wallonne pour la Promotion d'Une Agriculture de Qualité
AWEX	Agence Walonne à l'Exportation
BRV	Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
DAB	Dienst met Afzonderlijk Beheer
EFMZV	Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij
EU	Europese Unie
EV	Eigen Vermogen
EVA	extern verzelfstandigd agentschap (van de Vlaamse overheid)
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
FIT	Flanders Investment & Trade (= Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)
FIVA	Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquacultuursector
FOD	Federale Overheidsdienst
ggo	genetisch gemodificeerd organisme
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
GVB	gemeenschappelijk visserijbeleid
H3NI	influenzavirus
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
IPO	Interbestuurlijk Plattelandsoverleg
ISE	inhoudelijk structuurelement
IT	informatietechnologie
IVA	intern verzelfstandigd agentschap (van de Vlaamse overheid)
KB	koninklijk besluit
Klimrek	Klimatrekening
KMI	Koninklijk Meteorologisch Instituut
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
LED	light-emitting diode
Liv	Landelijk infopunt voor Vrouwen
LV	Landbouw en Visserij (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
ma	masteropleiding
Mina	Milieu en Natuur
NICE	Nutrition Information Center
PAS	Programmatiese Aanpak Stikstof
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
Previs	preventie van arbeidsongevallen aan boord van visserijschepen
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
SALV	Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij
SD	strategische doelstelling
VAK	vastleggingskrediet
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VEK	vereffeningskrediet
VIB	Vlaams Instituut voor Biotechnologie
VILT	Vlaams Infocentrum Land- en Tuinbouw
VIRA	visserijrapport
VK	Verenigd Koninkrijk
VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
Vlimpers	Vlaams intermodulair personeelssysteem
VLIZ	Vlaams Instituut voor de Zee
VLM	Vlaamse Landmaatschappij

VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VN	Verenigde Naties
vte	voltijdsequivalent/voltijdequivalent
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WKK	Warmte-krachtkoppeling
WSE	Werk en Sociale Economie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
3D	driedimensionaal